

Lelkipásztor

Evangélikus
Lelkeszi Szakfolyóirat
74. évfolyam
1999/2.

TARTALOMJEGYZÉK

MÉCSÉS A TE IGÉD

Szabó Lajos: „Ha értékes dolgokat beszélsz értéktelenek helyett, akkor szószólom lehetsz...” (Jer 15, 19)..... 41

TANULMÁNYOK

Fabiny Tibor: Petőfi evangélikus szellemtársai az 1848-as forradalomban..... 42
PhD felhívás 45

KITEKINTÉS

Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó X. évfolyam 2. szám..... 46

FIGYELŐ

Szabó-Pap Gabriella: „Beszélgetős alkalmak” egyházunkban..... 51
Három dolgozat az Evangélikus Egyház Hittudományi Egyetem Vallás-és
Társadalomtudományi tanszékéről
Melis Orsolya: Valentis: Pistis Sophia evangéliuma – a lélek rejtélye
A gnoszticizmus keresztyén szemmel..... 53
Bácskai Zsuzsanna: Dr. Joseph Murphy: Tudatalattid csodálatos hatalma 55
Farkas Sándor: Nostradamus és a próféciaák..... 57
Missziói pályázat 1999..... 59

FÓRUM

Ifj. Bencze Imre: Kezünkben a teljes szentírás!
Avagy: Miért nem prédikálunk ószövetségi textusokról?..... 60
Szirmai Zoltán: Tükörkép – gondolatok a könyvről..... 61
Detre János: Hozzászólás Koczor György: Talán mégis jók az
egyházi törvények? C. cikkéhez..... 63
Bodrog Miklós: Négytornyú széttekintés, Regiszter – de mekkora! 64
Emlékezés Vajta Vilmosra, Vajta Vilmos levele 65
Pósfay György: Emlékezés 66

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Christian Möller: „Krisztus feltámadt” II. rész – előadás Heidelbergben
– fordította: Csepregi Zoltán 68
Sefcsik zoltán: Hatvanad vasárnap 72
Ifj. Hafenschner Károly: Ötvened vasárnap..... 74
Solymár Mónika: Böjt 1. Vasárnapja..... 75
Smidéliusz András: Böjt 2. Vasárnapja..... 76
Bácskai Károly: Vízkereszt ünnepe utáni 2. Vasárnap 77
Rácc Miklós: Igehirdetés a Vasi Egyházmegye LMK ülésén..... 78

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 469-1050

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel/Fax: 317-1108; 317-1109

Felelős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült: a CREA - PRINT gondozásával

Tördelés: ifj. Fülöp Attila

Egy szám ára: 290,- Ft. Előfizetési díj fél évre: 1900,- Ft. egy évre: 3800,- Ft. (3.480 Ft.+mellékletek).

Nyugdíjas lelkeszek és teológiai hallgatók fele árat fizetnek.

Külföldi előfizetések: Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 5.100,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: 6.600,Ft. / 42 USD vagy 60 DEM postaköltséggel

A borítón: a Feltámadott Krisztus Vadosfáról. Az Evangélikus Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre

A fotót készítette Molnár Géza. A borítót: ifj. Harmati Béla tervezte

M É C S E S T E I G É D

„Ha értékes dolgokat beszélsz értéktelenek helyett, akkor szószólóm lehetsz...”

(Jer 15,19)

Nagyon megtanultunk panaszkodni, nap mint nap a nehézségekről beszélni. Mennyi teher van a vállunkon! Semmire sincs időnk. Folyton rohanunk. Eközben ha megkérdezzük önmagunkat, mivel is telt el a munkanapunk, nem nagyon tudunk nagy tetteket felsorolni. Szinte nyomon követni sem, valósággal széttöredeznek kezünk között napjaink. Könnyen és gyorsan elfáradunk. Időpontok, feladatok és teljesítménykényszer nyomása alatt nehéz rácsodálkozni arra, milyen ragyogó céllal küldettünk. Hogy a küldetésünknek megfelelő életforma nem rövidtávú, nem kicsinyes és nem szűkre szabott. Nem illik hozzá a leszegett fej, a magunk elé nézés és magunkba zárkózás, sokkal inkább a kitárulkozás és odaadás.

Óriási értéknek tartjuk azt, amit elérünk vagy megszerzünk életünkben. Pedig igazi fénye éppen annak van, amit megosztunk és átnyújtunk másoknak. Ezekben a bőjt felé forduló napokban jó megkérdeznünk a lelkesítő dolgozószoba csendjében: mit adtam át másoknak az elmúlt napokban? Volt-e bátorító és vigasztaló ereje a szavainknak és a tetteimnek? Érkezett-e hozzám valaki támaszt és vigaszt keresve? Jelentett-e számára kapaszkodót és erősítést a velem való találkozás? Gondoltam-e arra a szószéken, hogy ülhet valaki a padokban, akinek életében az én szavam és gondolatom a hét egyetlen szava és közeledő gondolata? Gondolok-e arra, hogy annyi erőszakos és primitív közlés áradatában szükséges, hogy prédikációmnak szép csengése és ékes rendje legyen? Úgy tűnik, korunk és környezetünk mindenben üzletet és hasznot keres. Meg tudunk-e szólalni *másképp*? Vagy már az egyházas megszólalás is haszonra törő magatartást árul el? Megszólal-e még a mélyen lelki üzenet mai prédikációkban? Keressük-e ezt az üzenetet - talán küszködve és vívódva? Vagy ami a szószéken történik, az nem több egy épp soron lévő feladat végrehajtásánál, egy előtűnik álló munka elvégzésénél? Ha így van, akkor ne csodálkozzunk fáradékonyágunkon és kedveszegett közérzetünkön. Akkor a jövőnk is ez: okkal fáradunk és szűrkülünk tovább.

Egy idős lelkésztestvérem fogalmazott így a napokban: a beszélgetős egyházat szeretem, nem az erőszakost és triumfálót. Szavai nekünk a kérdést jelentik: nem erőltetjük-e rá a híveinkre önmagunkat és tanainkat úgy, hogy közben épp csak a lelküket felejtsük el gondozni, sőt egyáltalán észrevenni? Nagy a kísértés ma arra, hogy elmulassunk közel menni azokhoz, akikhez küldettünk, a legegyszerűbb emberekhez és a legkevésbé "haszno-

sakhoz". A közeledő millennium elgondolkodásra kényszerít. Egy fagyos világban elpusztulnak a kintrekedtek. Egy vízzel elárasztott területen odavesznek a szárazföldre teremtettek. Egy nyitottságra és szabadságra született közösségnek árt a kicsinyes viszálykodások küzdelme.

A távolra nem tekintő és célját elfelejtett próféta csak önmagát sajnálgatja Isten színe előtt. Mártírnak képzelet magát, pedig csak eredménytelen álmártír. Jeremiás is kifakadt élete egy-egy pontján, és Istenre próbálta hártani eredménytelenségének és színtelenségének okát: "Olyan vagy hozzám, mint a csaloéka patak, amelyben nincs állandóan víz." (Jer 15,18b) Isten azonban most sem hagyja felelet nélkül hozzá kiáltó szolgáját. Ő nem ismer sablonos választ. A konkrét kérdésre mindig megadja az érintettek számára elégséges feleletet. A felelet, amit Jeremiás kap, meghökkenítő, de olyan helyreigazítás, ami magában hordozza a változtatás, a javítás lehetőségét és ígérteit. Jeremiás tapasztalata felszabadíthat minket. Szabad és szükséges kiáltanunk akkor, amikor nem értjük életünk eseményeit és nem látjuk igazságosnak azt, ami velünk történik. Oda lehet állnunk Isten színe elé akkor, amikor ránk szakad egy tragédia vagy megpróbáltatás nehéz terhe. De ne álljunk meg a kiáltásnál, hallgassuk meg a választ is, mégpedig úgy, mint amire leginkább szükségünk van minden más hang fölött. Ne múlja felül semmiféle lárna, de álszent monoton mormolásunk sem!

Az EVT zimbabwei nagygyűléséről hazahozott sok élmény között őrzök egy érdekes hangot és képet, sokszor eszembe jutnak. Az istentiszteletré és az áhítatokra nem harangzúgás vagy valamilyen csúcstechnológiával készült dallam hívogatott, hanem énekkar és dobszó. Fantasztikus élmény a csupasz kezek ritmikus mozgásának világa! Erősödik és halkul a dobszó, később már szinte alig hallani. A kézmozdulat látszik még, a hang már alig hallatszik...csak egy kicsit...tán már nem is szól...de mégis. Figyelni kell, a fekete kezek mozognak. Ezekben a pillanatokban nem volt kérdés: most valami elkezdődik, valami ami fontos, de figyelem és koncentráció nélkül távol marad és idegen lesz. Itt-ott megvillan a dob fölött a tenyerek fehérsége, természetes és eredeti hangon hívogat, csendre, figyelésre, valami fontos esemény kezdetére. Bárcsak lenne a szolgálatunknak is ilyen eredeti íze, amire odafigyel a távolra szakadt ember, és istenközelségre talál. Értékes szavakat kérjünk Jeremiással a szolgálatra küldő Istentől.

Szabó Lajos

TANULMÁNYOK

Fabiny Tibor:

PETŐFI EVANGÉLIKUS SZELLEMTÁRSAI AZ 1848-AS FORRADALOMBAN

A Kiskőrösön evangélikus keresztségben részesülő *Petrovics Sándor* tudvalevőleg nem vált egyházának hívő tagjává. Mégis - és ezt lehet a sors fintorának is tartani - *Petőfi környezetét és baráti körét nagy mértékben határozták meg evangélikus szellemi társai*. A lutheránus diáktársaival való kapcsolatai mellett a forradalom és szabadságharc napjainak írói, költői, pedagógusai, jogásza, politikusai és leendő tudósai között számos olyan névre bukkanunk, amelyeknek hordozói - elsősorban kiváló iskoláinknak köszönhetően - a magyar evangélikusság kiemelkedő személyiségeiként tartunk számon.

Tekintsünk először röviden *Petőfi* egykori *iskolatársaira*, különösen aszódi, selmeci és pápai éveinek későbbi is ápolta baráti kapcsolataira. Gondoljunk *Sárkány Sámuelre*, a későbbi bányakerületi püspökre, akivel utóbb is számos levelet váltott; *Delhányi Zsigmondra*, a későbbi szarvasi főgimnáziumi tanárra, vagy *Kemény Mihályra*, aki utóbb képviselő és tanfelügyelő lett Békés megyében. Ezek az aszódi kapcsolatok végig jelentősek maradtak *Petőfi* életében, hasonlóan a selmeci diáktársaihoz, a két *Szeberényi* testvérhez. Akkor *Szeberényi Lajos* volt az önképző társaság elnöke. A tehetséges ifjú, aki utóbb teológiai tanár és a Kisfaludy Társaság tagja lett, 1848-ban Kossuth hírlapjának volt munkatársa és szerkesztette a *Népbarát* tót kiadását. Hosszabb ideig barátságban élt *Petőfivel*, de egy irodalmi polémia félbeszakította barátságukat. A pápai diákévek során, mint rokonhoz élete egész szakaszán szoros kapcsolat fűzte történelmi festőnkhez, *Orlai Petrich Somához* is.

A következő kör, amelyet vizsgálódásunk alá vehetünk, *Petőfi* fiatal *író- és költőtársai*. A szálak még a harmincas évek elejére vezetnek. *Székács József* - aki később a közös protestáns teológiai főiskola tanára, majd evangélikus püspök és az "ország papja" lett - 1833 őszén *Eperjesre* érkezett, mint rudnai Nikolics Péter házi nevelője. A Kollégium felkérte őt a magyar nyelv és irodalom oktatására, s ő lett az önképző diáktársaság tanárelnöke. Ennek az eperjesi magyar társaságnak tagja volt többek között *Pulszky Ferenc*, *Henszlmann Imre*, *Hunfalvy János* és *Görgy István*. "A magyar könyvek kézről-kézre jártak. Sokan közülünk csak akkor győződünk meg, hogy a magyarnak is van irodalma, s

hogy létezik olyan magyar könyv is, melyet érdemes olvasni. Tanáraink ezt alig tudták."

Ott, *Eperjesen* kezdett verselni *Kerényi Frigyes*, *Vachott Sándor* és *Vahot Imre*, ott kapcsolódott be a szepességi *Halbschuh* azaz *Irányi Dániel*, majd *Greguss Ágost*, aki *Vajda Péter* utódja lesz a szarvasi evangélikus főiskolán. Amikor pedig a náluk idősebb *Bajza József* megnyitja a fiatalok előtt az *Athenaeum* hasábjait, azok nevesebbje, élén *Petőfivel*, 1842-től bevonul a központi irodalomba. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az eperjesi körrel egyidőben az evangélikusság más szellemi központjaiban, így *Lőcsén* és *Sopronban* is sorra alakulnak Magyar Irodalmi Társaságok, amelyekben például *Petőfi* egyik legjobb barátja, *Pákh Albert* visz vezető szerepet.

A továbbiakban *Petőfi* most említett költő- és írotársaira és a haza szabadságáért vívott küzdelmükre irányítsuk figyelmünket. A kortárs fiatal írók és költők közül *Petőfi* először *Kerényi Frigyes*szel ismerkedett meg Pesten, 1842-ben. Az eredetileg *Christmann* nevű eperjesi jogász már évek óta verselt szülővárosában, s amikor *Pestre* érkezett és *Bajza Athenaeumjához* szerződött, nevét magyarosította. Hiszen már *Eperjesen* úgy döntött, hogy nem az ottani német, hanem a Magyar Társaság tagja lesz. *Petőfi* egyre nagyobb rokonszenvvel fordult feléje, majd egy életre szóló barátság fűzte őket össze. Egyik versében ezt írja *Kerényinek*:

„Mert ó barátom, ezt elhiheted,
Hogy szörnyű mód szeretlek tégedet.
Már ismeretlen is szerettelek,
Hát még mióta rusztiztam veled...”

Rövid néhány évvel később, 1845 tavaszán jött létre *Tompával* és *Petőfivel* a *Költői Triász* erdei versenye. Újabb két évre rá a *Kerényi*hez írt, 16 helyről keltezett *Úti Levelek* jelzik azt a bensőséges barátságot, amelynek hatása alatt 1848-ban *Kerényi* is honvéd lesz és fegyvert fog a szabadságharc kivívásáért. A végül kibujdosott, amerikai magányban elsorvadt költőnkéről ritkán emlékezik meg az evangélikus egyháztörténetírás.

Pákh Alberttel, a Tiszai Egyházkerület evangélikus püspökének ragyogó tehetségű fiával - aki *Petőfinél* csak 3 hónappal volt fiatalabb - *Debrecenben* ismerke-

dett meg a költő. Pákh már 16 éves korában Lőcsén Magyar Irodalmi Társaságot alapított, majd egy évre rá Sopronban titkára lett a Magyar Társaságnak és hírlapot szerkesztett "Szünórák" címen. Úgy is mondhatnám, hogy ő volt (17 évesen!) az első hivatásos magyar újságíró, az első hivatásos magyar lapszerkesztő. Amint megismerte Petőfit, a Garay Kont-jának remek paródiájaként verset írt róla. A vándorszínész Petőfit megörökítő vers az irodalomtörténeti jelentőségű "Csont" címet viselte.

Csak üdítésként említek meg egy epizódot Pákh és Petőfi még debreceni kapcsolatából: "Én, Pákh Albert - szól az írás - kötelezem magam, hogy az esetben, ha Petőfi Sándor 150 váltóforintnyi adósságát Fogasné asszonynak 45 nap alatt meg nem fizetné, a kitett összeg erejéig kezességet vállalok és helyette az összeget kifizetem". Ez a megsárgult papírdarab talán a mai újságírói hagyományok legősibb forrása - írja Pákh egyik méltatója, Szentgyörgyi Elvira.

Jókai azt írja Pákhról, hogy "attikai humor lakozott benne". Petőfi pedig a *Pesti Hírlapban* író *Kaján Ábel* fanyar humoráért a "magyar Theckeray"-t remélte benne kifejlődni.

Ám Pákh a 48-as márciusi ifjak között nem lehetett jelen. Egyre elhatalmasodó betegségét 1847-től négy éven át a Bécs melletti graefenbergi gyógyintézetben remélte helyreállítani. Petőfivel többé nem találkozhatott. Páratlan munkabíráásával azonban a *Vasárnapi Újság*, a *Magyar Ember Könyvtára* és a *Magyar Sajtó* szerkesztőjeként ércnél maradandóbbat alkotott. A Kiegyezés évében hunyt el.

Az eperjesi Kollégium egykori neves tanárának a fiát, *Greguss Ágostot* ugyancsak a 48-as forradalom előkészítésén munkálkodó evangélikus tudósként tartjuk számon. Igaz, ő is azok közé tartozott, akik radikális teológiai és filozófiai nézetük alapján éles kritikával illették az egyházat, különösen annak konzervatív lelkészeit.

Már az eperjesi Magyar Társaságban írt dolgozatai is széleskörű érdeklődést keltettek. Tanár akart lenni, ezért Halléban is bővítette ismereteit. Itt erősen hatott rá David Strauss és Bruno Bauer liberális teológiája és Feuerbach etikai programja. Hazajövet szarvasi tanárként így foglalta össze célkitűzéseit: "Emberszeretet a pont ahonnan - és emberboldogság a pont ahová indulok". A forradalmat epigrammáival és az ún. "edzdalokkal" akarta előkészíteni. Így akarta ugyanis "edzni" a népet. Így ír:

"Hazádnak ádáz gyilkosa / Magad vagy, ó magyar!
Te vagy, ki a hon bánatát / Gyáván elálmomod
Te vagy, ki őt hitetlenül / Folyvást elámulod!"

(A magyarhoz)

Dózsa végszava című versében így ír:

„Legyőzetett a nép, de egykor győzni fog.
Fel, szolgacsoport, legyetek rabokból szabadok!”

A *Futár* című lapjában ezt írja:

"Én kardot adok az embermillióknak, s megmondom nekik, hogy rézből is életre ostromolják fel a nemzetet, a sírba pedig ne a nemzetet, de a sírásókat fektessék!" Ez a kiáltás Vörösmarty pesszimizmusával szemben fakadt ki haragos lelkéből.

Bizonyára Greguss szarvasi elzártsága okozta, hogy olykor kíméletlenül támadta a pesti írók "céh-gőgjét", sőt Petőfi népdalait és életképeit is. Máskor viszont "a magyar Béranger"-nak magasztalja őt és arra biztatja,

hogy ne törődjön a gúny és irigység szavával, mert övé a halhatatlanság:

Majd a magyar Béranger dalai
Mindenki ajkán fognak hangzani - írja.

A forradalom idején ő is beállt honvédnak, amiért fogságot is szenvedett. Március 15. első évfordulóján lelkesítő beszédet mondott a szarvasi ifjúság előtt, ez Gerő Ákos álneven azután meg is jelent. Greguss később a kiegyezést munkálók oldalára állt és mint akadémikus és tudós egyetemi professzor halt meg 1882-ben.

Az ugyancsak Eperjesről induló és a forradalomban jeles szerepet vivő fiatal írók köréhez két testvérpár irodalmi és politikai munkássága tartozik. Ezek az Irányi és a Vahot testvérek. *Irányi Dániel* már bölcelet- és joghallgató korában elnöke lett a jogakadémia keretében működő Magyar Egyletnek, majd utóbb, mint *Kossuth* közeli munkatársa, ügyvédként és politikusként tagja volt a pesti ellenzéki körnek. Részt vett március 15-e előkészítésében és jelen is volt a nagy napon, Petőfi, Jókai és Vasvári társaságában. Mint Kossuth kormánybiztosa és az igazoló bizottság elnöke, a Függetlenségi Nyilatkozat jegyzőkönyvét is ő vezette. Világosan heves jelenete támadt Görgeyvel a fegyverletétel előtti napon. Több hónapi bujdosás után Kossuth-hoz ment és az emigrációban végzett fontos diplomáciai feladatot. Hazájába csak 1868-ban, a Kiegyezés után tért vissza, mikor is a függetlenségi és 48-as párt vezére lett.

Kevésbé ismert testvérbátyjának, *Irányi Istvánnak* a politikai és emlékirói munkássága. Mint fiatal ügyvéd jelen volt az Eperjes melletti "Erdei Lak" költői versenyén. Erről részletesen be is számolt 1880-ban az eperjesi Széchenyi Körben, beszédét leköszölte a Sáros megyei Közlöny. A 48-as dicső napokról is lelkes beszámolókat tartott.

Petőfivel Irányi Pesten 1848 őszén, majd '48. július 7-én Dessewffy Arisztid pesti esküvőjének napján találkozott az utcán. Búcsúzáskor ezt mondta neki a költő: "Az Isten tudja merre, hol, de lobogómmal még találkozol!"

Irányi a harcokban is részt vett, Komárom ostroma után két ízben is fogságba került.

A Vachott-testvérek Kossuth unokaöccsei voltak. *Vachott Sándor* már Székács Önképzőköri Társaságában így verselt:

„Ó bár a bérctetőn / Noked, küzdő Honom
Győzelmi éneket / Lehetne dallanom!”

Bajza József hamar felfigyel verseire és esztétikai munkáira, közli is azokat az Athenaeumban. 1842-ben a Kisfaludi Társaságnak, a következő évben a Tudományos Akadémiának lesz a tagja.

Petőfivel Pozsonyban ismerkedik meg az 1843/44. évi országgyűlésen, ahol mint jogász, ímökként szerepelt. Barátságuk egyre mélyült. Petőfi több versét először Vachottnak olvasta fel, aki őt anyagilag is többször segítette. Pesten 1844-ben fél évig együtt laktak a Kecskeméti utcai Wenckheim-házban. Petőfi verse, amelyet Vachotthoz írt, hűen tükrözi őszinte barátságukat:

„Láthatám, hogy benned / Egy a költő s ember,
Hogy dalod s dalodnak / Kútforrása, szíved
Tiszta egyaránt / Mint a nap és sugara...”

Vachott Sándor a forradalom idején Kossuth titkára lett. Debrecenbe is követte őt, ahol jelen volt Petőfi és *Bulyovszky Gyula* is. A szabadságharc bukása után megpróbált birtokán elrejtőzni, de utóbb, 1852 telén elfogták, hadbírótság elé állították és a pesti Újépületben tartották fogva. Ott kedélybetegségbe esett és 1861-ben, 43 éves korában a pesti Schwarzer-intézetben elhunyt.

Öccse, *Vahot Imre* ügyvédi vizsgájának letétele után teljesen az irodalomnak szentelte magát. Sorra jelentek meg publikációi az Athenaeumban, a Figyelőben, majd a maga szerkesztette Pesti Divatlapban. Amikor bemutatták neki Petőfit, azonnal felismerte annak rendkívüli tehetségét. Vahot lángoló hazafiságának hatása kimutatható Petőfi egyre forradalmibb költészetében. Ettől kezdve, 1844-től csoportosulnak Petőfi körül a Pilvax kávéházban a magyar forradalmi irodalom írói, költői és újságírói.

A klérus, az állam és a nemesség jó része azonban kompromittálni igyekezett a demokratikus irodalmat és nem engedélyezte a Petőfi által 1846-ban szervezett Tízek Társasága folyóirat megindulását. Ekkor azonban az ún. Ifjú Magyarország mozgalmanak vezetői is bevonultak a Pilvaxba és így megszületett a leendő Márciusi Ifjak vezető gárdája. Köztük van Vahot, Petőfi, Irányi, Kerényi, és Pákh Albert is.

Kossuth 1848. március 3-i országgyűlési beszédével megmozdult az ország. Kossuth felvette a kapcsolatot a radikális ifjúság mérsékeltbembereivel és felszólította őket, hogy szervezett tüntetéssel adjanak lendületet a "tétovázó törvényhozásnak". Így került sor a híres 12 pont meghirdetésére. Megfogalmazásában Petőfi, Jókai Mór és Vasvári Pál mellett, az evangélikus *Bulyovszky Gyula* és Irányi Dániel is részt vett.

Vahot Imre memoárját idézem ezekről a napokról. "Március 15-kén, midőn Landerer Hatvani-utcai nyomdájában Petőfi, Jókai, Vasvári vezérlete alatt a 12 pontot előzetes cenzúrai vizsgálat nélkül kinyomtatták, s ezáltal a sajtó tetteleg fel lőn szabadítva, Petőfi többed magával hozzám is beköszöntött, az kívánva, hogy hirdessem ki lapomban a sajtószabadság tettleges kivívását.

Ki is hirdetem én, sőt azonnal élni kezdem azzal: lapomat nem küldtem többé cenzúrába, és valamivel később a Pesti Divatlap mellett, mely legújabb divatviselkedésül a honvéd-egyenruhát jelölte ki, a harcra buzdító Nemzetőr c. lapot indítam meg, felsőbb engedély és biztosíték, kaució nélkül, holott mindkét lapom egészen politikai színt vett magára.

De azért mégsem hittem el én azt, hogy a pesti ifjúság vívta volna ki a magyar sajtószabadságot: megcsinálta azt Pozsonyban a törvényhozás, nem pedig az utcai tüntetés.

Hanem az már tagadhatatlan tény - fejezi be emlékezését Vahot - hogy Petőfinek 1848/49-ben költött szabadnál szabadabb versei, kiváltott, ahol ő maga szavalta el azokat a nép, különösen az ifjúság harcias szellemének fölélesztésére, utóbb e költeményei által föllekesült honvédség dicsteljes harcolására igen nagy hatással voltak".

Még egy marginális megjegyzés Vahot Imre jelentőségéhez. Írt egy allegorikus színművet, amelyben a pokol ördögei kormányozzák az országot, mint zsarnokok. Alattuk egyformán nyög az arisztokrácia és a nép. Ekkor megjelenik a Szabadság Istennője, akibe beleszeret mindkettő. De a Szabadság Istennője a nép felé hajlik, mire az arisztokrácia feláldozza magát, beleolvad a népbe, s így az egyesült nemzet legyőzi a pokol ördö-

geinek zsarnokságát és elnyeri a Szabadság Istennőjét. - A Nemzeti Színház elfogadta volna a darabot, ám amikor a császári csapatok megjelentek Pesten, Vahot felesége elégette a kéziratot. - Vahot Imrét a szabadságharc bukása után két ízben is bebörtönözték. Utóbb haláláig, 1879-ig még számos irodalmi alkotással gazdagította a magyar kultúrát.

Ha végigtekintünk Petőfi eddig vázolt evangélikus szellemtársainak a során, érdekes megfigyelésre tehetünk szert.

Elteltek diáktársaitól, az irodalmi és politikai életben jeles szerepet vívó, s a forradalmat mintegy előkészítő ifjak mind a Felvidék, közelebbről Túróc, Szepes, Sáros és Gömör vármegye fiai voltak. És nem véletlen, hogy Kossuth, Görgey és Dessewffy is ezekből a vármegyékből származtak. Erre mintha ritkán figyeltek volna fel a Petőfi-kutatás és a szabadságharc történészei.

Ebben az összefüggésben két cipszer eredetű tudósról kell még megemlékeznünk, akik mind a forradalom napjaiban, mind a későbbi tudományos életben marcadandót alkottak. *Hunfalvy Jánost* és *Tavassy Lajost* szeretném említeni.

A Szepes megyei Nagyszalókon született *Hunsdorfer* testvérek *Hunfalvy Pál* és *János* néven a Kiegyezés utáni korszaknak köztudomásúan legkiválóbb tudósai közé tartoztak. Kevésbé ismert azonban Hunfalvy János buzgó hazafisága a forradalmat megelőző években és 1848-ban. Mint eperjesi teológiai- és joghallgató ő is aktívan részt vett a Magyar Társaság irodalmi életében: érdeklődése mindinkább a politikai és tudományos élet felé fordult. Mint a későmárki líceum tanára gyakran tudósítja Kossuth Pesti Hírlapját és a pozsonyi újságokat.

1848 áprilisában a Kassai Képes Újságban hosszabb tanulmányt közöl, amelynek végén lelkesen üdvözli a forradalmat.

"A szabadság szelleme újra föltámad - írja -, trónokat ingat és dönt, s a nemzeteket zajlásba hozza.

Nyugaton támad és keletnek indul, s átjárja hazánkat is. Honunk színe egyszerre megváltozott, kik bilincsbe voltak verve, most lerázták azt, kiket fondor viszály választott el, most eggyé forrtak, kiket áthághatatlan válaszfalak különítettek el, most összeolvadtak, kik eddig csak szenvedtek, szolgáltak, sínylettek, most cselekvésre, szabadságra, jogélvezetre hivatvák! Hazánk nemtője fölszállt, büszkén csattogtatva szárnyait az elsősülött nemzetek közt, s életet, virágzást, dicsőséget ígér nemzetünknek".

Hunfalvynak a szabadságharc bukása után 7 hónapi börtönt kellett szenvednie.

A másik tudós, az iglói születésű *Teichengraber*, azaz *Tavassy Lajos* 1845-ben, 31 évesen a pesti evangélikus gimnázium igazgatója lett. Elődje, Vajda Péter ekkor került Szarvasra igazgatótanárnak. Rövidesen Tavassy lett a haladó polgári eszméket képviselő, nemzeti függetlenséget akaró baloldali pedagógusok csoportjának vezéralagja.

1848 júliusában ő szervezte meg az első országos tanügyi konferenciát. A 257 főnyi tanácskozáson többek között jelen volt Brassay Sámuel, Ballagi Mór, Jedlik Ányos, Karacs Teréz, Rómer Flóris, Tánicsics Mihály, nem szólva az evangélikus résztvevőkről, mint Hunfalvy Pál, Máday Károly, Müllner Mátyás, Breznyik János, Haberern Jonathán vagy Petőfi egykori osztályfőnöke, Stuhlmüller Sámuel. Ezen a tanácskozáson Tavassy radikális nézetet képviselt. Kifejtette, hogy "egyházi oktatásra már nincs szükség, mert az ember életének minden iránybani kifejtését felleli már a szabad, egyenlő és test-

véries státusban..." Szélsőséges álláspontját a többség elutasította.

Tavassy 1848 őszén beállt honvédtüzérnek és Bem seregében harcolt Erdélyben. 1849-ben a tüzérszázadosi rangjától megfosztották és közlegényként olasz földre küldték. Többé már nem térhetett vissza a fővárosba.

Haláláig, még 22 éven át az iglói gimnázium tanáraként működött.

Tavassyhoz hasonló radikális nézetet képviselt a Petőfinél 2 évtizeddel idősebb *Vajda Péter*, a vanyolai születésű jobbágyfiú. Pesten is, Szarvason is a tanítás célját és "lelkét" az igazságban, a jogszeretben és az erkölcsösségben fogalmazta meg. Az egyházi tanítás szempontjából eretneknek bélyegzett *Erkölcsei Beszédek* kéziratát a hatóságok lefoglalták és Vajdának a szarvasi iskolából való elmozdítását követelték. A vizsgálat alatt, 1846-ban érte a halál. Hogy mennyire szellemtársa volt Petőfinek, azt a hozzá írt verse is bizonyítja. Amikor Szarvason felkereste Vajda Péter sírját, így búcsúzott tőle:

Sirassa benned a természet leghívebb fiát,

Sirassa benned a dalnokát a hon
Legkeserűbb az én könnyem
Ki benned a szabadság hőseit siratom...

A szabadságharc bukása egyéni tragédiák egész sorát hozta magával. Kerényi és Pákh kedélybeteg lett, Wachott Sándor és Bajza elméje megbomlott, Petőfi eltűnt a csatatéren. De a küzdők, a hősök és a vértanúk magvetése nem volt hiábavaló!

Garay János szavaival zárom gondolataimat

Csak törpe nép felelhet ősnagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket.
A lelkes eljár ősei sírlakához
És gyűjt régi fénynél új szövőtneteket.
S ha a jelennek halványul sugára,
A régi fény ragyogjon fel honára!

(Vezérhang az Árpádokhoz)

FELHÍVÁS

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem az 1999/2000-es tanévre felvételt hirdet szervezett **doktori (PhD) képzésre.**

Az ösztöndíjas, nappali tagozatos hallgatói jogviszonyban folyó hároméves doktori képzés főállású munkaviszonynak felel meg.

A doktori képzés a doktoranduszok számára szervezett rendszeres tanórákból áll, amelyek a teológiai ismeretek elmélyítése érdekében az első két évben a teológia minden területét érintik. A harmadik év mindenekelőtt a doktori disszertáció témájában való intenzív elmélyülésre szolgál. Azoktól, akik az állami ösztöndíjat megkapják, elvárjuk ezenfelül, hogy részt vállaljanak a teológiai hallgatók oktatásában.

A doktori fokozat megszerzésére egyéni felkészülés alapján is lehetőség van.

Erre a jelentkezés folyamatos, feltételei – az ösztöndíj kivételével – megegyeznek a szervezett ösztöndíjas képzésével.

A doktori képzésre **1999. március 31-ig** lehet jelentkezni az EHE Rektori Hivatalában beszerezhető jelentkezési lap és a szükséges melléletek benyújtásával.

A felvételi konzultációra **1999. április 19-én** kerül sor.

Az érdeklődők az EHE Rektori Hivatalában (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3, tel.: 3636-451) kaphatnak bővebb felvilágosítást.

K I T E K I N T É S

NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

X. évfolyam 2. szám

– 1998. november – december –

A világkeresztyénség legújabbkori történetének kétségtelenül egyik meghatározó eseménye volt az a tizenkét nap december első felében, amikor öt világrész 332 protestáns és ortodox egyházának hivatalos delegációi tanácskoztak egymással Zimbabweban, az ökumenikus mozgalom jövőjéről a 21. évszázadban. A korai lapzárta miatt híreinkben még csak a megnyitás eseményeiről számolhattunk be. A legelső hírek mindenesetre reményt keltőek voltak. A megelőző, erősen kritikai nyilatkozatok ellenére az ortodox tagegyházak jelentős delegációkkal érkeztek meg Hararéba és vettek részt a tanácskozásokon.

Erősítette reménységünket az ökumenikus világmozgalom jövőjére vonatkozólag még két újabb hír. Az egyik Genfből érkezett és az Evangélikus és a Református Világszövetség újabb közeledéséről szól. Ugyanakkor örvendetes hír az is, hogy az Amerikai Egyesült Államokban, több mint két és fél évtizedes teológiai dialógus után, a nagyobbik evangélikus egyház /ELCA/ és a három református egyház kinyilvánította egymással a teljes egyházközösséget és közzétette a fontos megegyezés hivatalos dokumentumait is.

A világ egyházaiból érkezett más hírek már nem ilyen biztatóak. Németországból a reformáció egyházainak növekvő anyagi gondjairól érkeztek hírek. Ugyanakkor az egyház és állam közötti súlyos feszültségekről kapunk híreket Csehországból, Törökországból és a Kínai Népköztársaságból.

(Az egyházi híryanag lezárása: 1998. december 20.)

I. EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

(Megnyílt Hararéban az Egyházak Világtanácsa jubileumi nagygyűlése)

December 3-án -- több mint ötezer résztvevő jelenlétében -- a dél-afrikai Zimbabwe fővárosában, Harare egyetemén megkezdte tanácskozását az ökumenikus világszervezet VIII. jubileumi nagygyűlése.

A megnyitó istentiszteleten, amelyet egy hatalmas, sokezer embert befogadó sátorban tartottak, az igehirdetés szolgálatot Eunice Santana lelkész (Puerto Rico), az Egyházak Világtanácsa egyik elnöke végezte. A liturgiában részt vett az ortodox tagegyházak több vezetője is.

Az ezt követő, megnyitó ünnepi ülésen először Zimbabwe ügyvezető elnöke, Simon Mwanda köszöntötte a Világtanács 332 tagegyházának több mint 900 hivatalos delegátusát és a több ezer résztvevőt. I. Aram örmény ortodox katolikosz, az EVT Köz-

ponti Bizottságának moderátora, ezután megnyitotta a 12 napon át tartó jubileumi világgyűlést, amelyet *fordulópontnak* nevezett az ökumenikus világmozgalom eddigi történetében.

Az ezt követő sajtókonferencián dr. Konrad Raiser, a Világtanács főtitkára, kifejezte örömét afölött, hogy az ortodox tagegyház képviselői - az előzetes hírekkel ellentétben -- nagy számban jelentek meg a jubileumi nagygyűlésen. "Kérték, hogy hallgassuk meg őket. Minden lehetőségük megvan arra, hogy valóban formálják az Egyházak

Világtanácsa agendáját" -- mondta nyilatkozatában Raiser főtitkár.

/ENI/

(A "Szolidaritás a Nőkkel Ökumenikus Évtizedének" záróünnepé a világggyűlés előtt)

A világggyűlést megelőzően, november 27-én nyitották meg Hararében azt az ünnepséget, amelyen több mint 1100 női résztvevő jelent meg a világ egyházaiból.

Az Egyházak Világtanácsa az 1988 és 1998 közötti évtizedet a nőkkel való világméretű keresztyén szolidaritás évtizedévé nyilvánította. Azt tűzte ki céljává, hogy ebben a tíz évben mozgósítsa a világ egyházait a nők teljes egyenjogúságáért mind az öt világrészben, mind az egyházak, mind a társadalom életében.

A tíz évet lezáró ünnepségen dr. Aruna Gnanadason, a mozgalom indiai koordinátora, azt hangsúlyozta, hogy a küzdelem ezért a nagy célért ezután is az egyházak és a keresztyének hitükből fakadó elkötelezettsége marad. Dr. Raiser főtitkár pedig, értékelve a tagegyházak világméretű szolgálatát, kijelentette: bár nem sikerült mindenütt minden kitűzött célt elérni, a nők teljes egyenjogúságáért való sokoldalú szolgálat a 21. században is az ökumenikus mozgalom meghatározó feladata.

/ENI/

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

(A Lutheránus és a Református Világszövetség közeledni kívánnak egymáshoz)

Idén 75 éves a két nagy reformációi egyház között teljes közösséget kimondó, csaknem egész Európára és Latin-Amerika déli országaira is kiterjedő "Leuenbergi Egyezmény". Ebben az egyezményt aláíró evangélikus és református egyházak kinyilvánították: megszünt közöttük azoknak a teológiai vitakérdéseknek az elválasztó szerepe, amelyek a 16. században -- főleg a predestináció, a krisztológia és az úrvacsora-tan kérdéseiben -- a lutheri és a kálvini reformáció két ága között szaka-

dáshoz vezettek. Ennek a teológiai megegyezésnek a következményeként szöszék- és úrvacsoraközösség alakult ki a két egyház között ezekben az egyházakban. Legújabbán pedig -- amint erről később hírt adunk -- az Amerikai Egyesült Államokban jött létre hasonló "teljes egyházközösség" (full communion) a nagyobbik evangélikus egyház (ELCA) és a három református egyház között.

Október 31-én, a reformáció ünnepén, a két világszövetség a genfi John Knox Házban együtt emlékezett meg a nevezetes évfordulóról. Dr. Ishmael Noko, a LVSZ főtitkára, kijelentette: a két világszövetségnek a jövőben sokkal szorosabban együtt kellene működni egymással. Világggyűléseiken közös témákat kellene földolgozniuk, erősíthetnék a kölcsönös részvételt egymás tanácskozásain és vezetőiknek is gyakrabban kellene találkozniuk a közös feladatok megbeszélése céljából.

Dr. Milan Opocensky, a RVSZ főtitkára, üdvözölte Noko főtitkár konkrét javaslatait. Most különleges "kairos" van a reformáció két egyházcsaládjá közeledésére -- mondta. Támogatta azt a javaslatot, hogy az RVSZ és az LVSZ közös munkacsoportot hozzon létre a két reformációi egyház közötti viszony megvizsgálására mind az öt kontinensen.

/lwi de/

(Afrikai Evangélikus Egyháztanács alakul?)

Afrika evangélikus egyházainak vezetői évről-évre találkoznak 1955 óta a "fekete kontinens" sok közös egyházi problémájának megvitatására.

A november 17-20. között, Nairobi-ban tartott idei találkozójukon Ishmael Noko LVSZ-főtitkár javasolta egy állandó Afrikai Evangélikus Egyháztanács föllállítását, kettős céllal: segítse és szervezze meg az új Egyháztanács az afrikai tagegyházak egymással való, az eddiginél szorosabb együttműködését számos területen; másfelől így nagyobb súllyal képviselheti majd Afrika evangélikuságát az ökumenikus világtalálkozásokon.

/lwi de/

REFORMÁTUS VILÁGSZÖVETSÉG

(Az RVSZ Végrehajtó Bizottságának ülése)

Az elmúlt nyáron Genfben tartotta meg első tanácskozását a református egyházak világszervezetének 1997 nyarán, Debrecenben, a világggyűlésen megválasztott új vezető testülete. Az ülésen kijelölték a RVSZ következő hat évi munkájának fő súlypontjait. A Teológiai Osztály két globális témát kíván majd földolgozni ebben az időszakban: 1. A hitből fakadó megújulás -- Teológia és közösségi élet a református tradícióban. 2. Az evangélium és a kultúrák -- Megújulás a misszióban.

A Végrehajtó Bizottság, elhatározta, hogy a következő három évben megvizsgálják viszonyukat a többi felekezeti világszövetséghez. Négy új tagegyház fölvételéről döntöttek: Afrikából, Ázsiából és Latin-Amerikából. Ezzel a RVSZ tagegyházainak száma 214-re nőtt 105 országból.

/RWA - Update/

VATIKÁN

(Óceániai püspöki zsinat a Vatikánban)

November 22-én nyílt meg a Vatikánban a Csendes-óceán szigetvilágában és Ausztráliában élő római katolikusok püspökeinek zsinata.

Első alkalommal ülészttek a világ e távoli részének, 77 egyházmegyének a püspökei. Ausztrália, Új-Zéland és a sziget-államok püspökei megvitatták az egyház lelki életének és szociális szolgálatának mai kérdéseit, az ott élő őslakosság helyzetét és lelkipásztori gondozását, valamint az atomkísérletek végleges betiltásának szükségességét a világnak ebben a részében.

A Csendes-óceán térségében 8 millió római katolikus él, a lakosság 28 százaléka.

/epd-w/

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

*(Európai Keresztyén Környezet-
védelmi Hálózat)*

Mint az európai ökumenikus egyházszervezet genfi központja bejelentette: a Grazban tartott II. Ökumenikus Európai Nagygyűlés (1997) javaslatára most október végén megalakult Vilemovban (Csehország) az Európai Keresztyén Környezetvédelmi Hálózat. Az új európai ökumenikus szervezetnek az ortodox, protestáns és római katolikus egyházakból, 24 európai országból vannak tagjai. Célja az, hogy kontinensünkön a keresztyéneket Isten teremtett világának megőrzésére kötelezze el és egy új, környezetbarát Európa kialakulását segítse elő az új évezredben, a modern világ természetpusztító veszélyeivel szemben.

/ZdZ/

II. A VILÁG EGYHÁZAI

NÉMETORSZÁG

*(Az egyházak növekvő anyagi
gondjai Németországban)*

A reformációi egyházak országos szervezetei után (EKD, VELKD) november hónapban a 24 tartományi egyház zsinatai üléseztek. Ezeket szinte kivétel nélkül az egyházak anyagi helyzete, a várható egyházi adóbevételek jelentős csökkenése és a szükségessé váló takarékosági intézkedések jelentették az egyik legtöbbet vitatott témát. A következő évek során a protestáns egyházakban az anyagi források 30 százalékig terjedő csökkenésével kell számolni, főleg az egyházi adóbevétel csökkenése, a munkanélküliség és a társadalom előregedése következtében. A tartományi egyházak jelentős részében lelkesítő állások leépítését és más egyházi munkahelyek megszüntetését határozták el.

Különösen nehéz az anyagi helyzet a volt kelet-német tartományi egyházakban. A Thüringiai Tartományi Egyházban az 1998. év 12 millió márkás deficittel zárult. A Berlin-Brandenburgi Tartományi Egyházban az 1999. évben mintegy 108 millió márkás bevétel-kieséssel

és több mint 400 egyházi munkahely megszüntetésével számolnak.

Először fordult elő Bajorországban, hogy az evangélikus tartományi zsinat ülése alatt diakóniai alkalmazottak és szak szervezeti vezetők tömeges tüntetést rendeztek Nürnbergben fizetésük csökkenése miatt. A 600 lelkesítő állással rendelkező Pfalzi Tartományi Egyházban a jövő év folyamán 50 lelkesítő állás megszüntetését jelentették be. Az egyházak anyagi helyzete előreláthatóan egyre súlyosabb téma lesz a következő években. --

/epd-w/

(Biblia az új kormány tagjainak)

November közepén a Német Bibliaszövetség a Szentírás modern német fordításával ajándékozta meg Schröder kancellárt és az új kormány minden tagját. Ezt kísérő nyilatkozatában a Szövetség Luther Kiskatéjára utalt, amelynek Miatyánk-magyarázata szerint a mindennapi kenyérhez "a hű többség és a jó kormány" is hozzátartozik, amelyekért ugyancsak naponként kell imádkoznunk.

/epd-w/

(Százéves a Nestle - Újszövetség)

Tübingenben a Német Biblia Társulat és az Evangélikus Teológiai Fakultás ünnepi ülésen emlékezett meg a híres "Novum Testamentum Graece" megjelenésének 100 éves évfordulójáról. Az azóta világszerte használt és tudományos apparátussal ellátott eredeti görög nyelvű Újszövetség első kiadását Eberhard Nestle (1851-1913) német bibliakutató tudós készítette el és a Württembergi Biblia Társulat jelentette meg 1898-ban, Stuttgartban.

A "Nestle-Újszövetség", amely azóta már a 27. kiadásban jelent meg, ma is a legelterjedtebb és ökumenikusan használt tudományos Újszövetség-kiadás a világon mind a teológusok, mind az ígéhirdetők között. Nestle halála óta az újabb kiadásokat az 1994-ben meghalt Kurt Aland münsteri bibliakutató-professzor gondozta, a máig ismert 5400 legrégebbi újszövetségi kézirat és kézirat-töredék kritikai felhasználásával. Nemzetközi ökumenikus tekintélyt jelzi, hogy VI. Pál pápa kezdemé-

nyezésére a Nestle-szöveg alapján még a római katolikus egyházban egyedül hivatalos Vulgata-fordítás latin szövegén is végeztek javítást.

/epd-w/

(Hans Küng római katolikus teológiai professzor kapta meg az 1998. évi Luther-díjat)

November 10-én, Luther születése napján Hans Küng ismert római katolikus teológiai professzort /70/ tüntették ki Eislebenben a Luther-díjjal. A neves katolikus teológus 1960-1996 között a Tübingeni Egyetem teológiai karán tanított. A Vatikán azonban egyházán gyakorolt kritikája miatt 1979-ben megvonta tőle a tanítási engedélyt. Ettől kezdve enélkül folytatta professzori munkáját az állami egyetem egyik tanzsékén.

/edd-w/

HOLLANDIA

(Nők papi és püspöki ordinációja a Holland Ókatolikus Egyházban is)

A Holland Ókatolikus Egyház novemberi zsinata úgy döntött, hogy az egyházi hierarchia minden szintjén -- a püspöki hivatalt is beleértve -- elismeri a nők felszentelését.

A hollandiai ókatolikusok már 1723-ban elszakadtak Rómától. Más országokban az I. Vatikáni zsinat, a pápai tévedhetetlenségi dogma elfogadása (1871) adott indítást a Vatikántól való függetlenülésre. Ma az ókatolikus egyházaknak világszerte mintegy 350 ezer tagja van, közöttük 250 ezer Lengyelországban.

A Holland Ókatolikus Egyháznak 2 püspöke, 45 papja és mintegy 7 ezer híve él 27 gyülekezetben. A többi ókatolikus egyház közül a svájci, német és ausztriai egyház fogadta el a nők papi ordinációját, viszont a lengyel ókatolikusok még ellenzik azt. Megőrizni kívánják eddigi jó kapcsolataikat a lengyel római katolikusokkal és ortodox egyháztagokkal.

/ENI/

CSEHORSZÁG

(Feszültségek a római katolikus egyház és az új cseh kormány között)

Novemberben komoly feszültség keletkezett a római katolikus egyházi vezetés és az újonnan hivatalba lépett kormány között. *Miloslav Vlk* prágai bíboros újságírók előtt úgy nyilatkozott, hogy nem vesznek részt az állammal való további tárgyalásokon, mivel egyháza elvesztette bizalmát az új koalíciós kormány által megbízott tárgyalófelek iránt. *Pavel Dostal* szociáldemokrata kultuszminisztert egyenesen a tárgyalások bojkotálni akarásával vádolta meg a bíboros. A közös tárgyalóbizottságnak az egyház és állam viszonyát szabályozó új törvényről, az elvett egyházi javak visszajuttatásáról és az egyház nevelési és szociális társadalmi szolgálata állami pénzügyi támogatásáról kellett volna tárgyalnia.

A legújabb hírek szerint *Vaclav Havel* köztársasági elnök közbenjárására találkozott egymással a bíboros és a kultuszminiszter, és megegyeztek arról, hogy mégis megkezdik a közös bizottságban a vitás kérdések megtárgyalását. A feszültség az egyház és az új, szociáldemokrata-liberális kormány között azonban továbbra is változatlan.

/epd-w/

TÖRÖKORSZÁG

(Súlyos támadások és "pszichológiai hadviselés" a Konstantinápolyi Patriarchátus ellen Törökországban)

Ismételen hírt adtunk már ezeken a hasábocon azokról a támadásokról, amelyek Isztambulban, régi ókori nevén Konstantinápolyban érik a mintegy 300 milliós keleti ortodox kereszténység lelki központját. A római birodalom keleti felében "Konstantinosz városa" (Constantinopolis) volt a főváros, így a keleti kereszténység lelki központjai is, Rómával szemben. Amikor az iszlám-török birodalom fokozatosan meghódította a Szentföldet és egész Kisázsia is, a keleti egyház súlyos üldöztetés alatt élt, de lelki

központja továbbra is Konstantinápoly maradt.

A patriarchátus helyzetét az új-kori Törökországban egy 1923-ban, Lausanne-ban megkötött nemzetközi szerződés szabályozta. Eszerint a patriarchátus továbbra is Isztambulban maradhatott, de tevékenységét kizárólag "vallási ügyekre" kell korlátoznia.

Magában Törökországban időközben pár ezerre olvadt a legnagyobb részét görög származású ortodox keresztények száma. De továbbra is a patriarchátus egyházi-jogi-lelki fennhatósága alá tartoznak ma is, a törökországi ortodox kisebbség mellett, a Kréta szigetén, az Égei-tenger nagyszámú szigetén és az Athosz hegyén élő ortodox hívők, szám szerint 3 és fél milliós lélekszámmal. Ugyanakkor I. Bartholomeusz pátriárkát a többi ortodox pátriárkák is elismerik lelki vezetőjüknek, "elsőként az egyenlők között".

A legutóbbi évtizedben súlyosan megnövekedtek a feszültségek a patriarchátus és a török kormány között. Ebben főleg az egyre súlyosabb görög-török politikai ellentétek játszották a legnagyobb szerepet. Sorozatos támadások érték a törökországi ortodox templomokat, kolostorokat és a teológiai szemináriumot, köztük gyújtogatások és bombamerényletek is. Legújabban pedig a török kormány visszavonta a patriarchátus teológiai szemináriumának működési engedélyét. Ezért novemberben a Törökországban élő görög ortodox hívők athéni székhelyű szervezete (Konstantinápolyi Szövetség) az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (OSCE) Varsóban tartott ülésén vádat emelt Törökország kormánya ellen a Lausannei Szerződés megszegése és súlyos vallásüldözés miatt, azzal, hogy a keleti ortodox kereszténység lelki központját megakadályozza helyi és világméretű lelki szolgálatának teljesítésében.

/ENI/

CIPRUS

(Súlyos pénzügyi botrány a Ciprusi Ortodox Egyházban)

Az európai sajtóban és elektronikus médiában a nyár óta egy

több hír jelenik meg arról a pénzügyi botrányról, amelynek *Chrysanthos*, Limassol ortodox püspöke a főszereplője.

A vádak szerint, amelyeket a rendőri nyomozás -- köztük a Scotland Yard -- is alátámasztott, több millió dollár értékű adományt kezelt hűtlenül, egyháza kárára. Ezek miatt a kétséges pénzügyi ügyletek miatt az egyházat súlyos anyagi veszteségek érték. A nyomozás kiterjedt Cipruson kívül számos más országra, így Nagy-Britanniára, az Egyesült Államokra és Ausztráliára is, és ma is folytatódik.

A Ciprusi Ortodox Egyház püspökeinek testülete november végén elfogadta *Chrysanthos*nak püspöki tisztéről való lemondását és két évre felfüggesztette minden papi tevékenységéből.

/ENI/

OROSZORSZÁG

(II. Alekszjij pátriárka az antiszemizmus ellen)

Az Oroszországban főleg a kommunista párt részéről egyre élesedő antiszemita támadások ellen emelte föl szavát II. Alekszjij pátriárka. *A. Makasov* tábornok, az orosz parlament kommunista pártjának képviselője, két nyilvános nagygyűlésen is a "zsidókat" tette felelőssé az Oroszországot ért súlyos gazdasági és politikai romlásért. Éles antiszemita jelszavak jellemezték november elején a kommunista évforduló felvonulását is.

A moszkvai pátriárka ezt követően egy sajtókonferencián kijelentette: *minden olyan kísérlet, amely nacionalista vagy vallási jelszavakkal gyűlöletet akar kelteni az orosz társadalomban, megbojtosáthatatlan bűn*, mert lerombolja a már amúgy is törékeny békét az emberek között.

/ENI/

(A szibériai evangélikus egyházkerület zsinata)

Október végén Omszkban tartotta 6. zsinati ülését az Ural, Szibéria és a Távol-Kelet evangélikus gyülekezeteinek zsinata. Az óriási területre kiterjedő egyházkerület gyülekezeteit 85 zsinati tag képviselte. *Georg Kretschmar*, a két világrészben szétszórt evangélikus

egyház püspöke, fölhívta a még eddig nem csatlakozott kis gyülekezeti közösségeket, hogy éljenek az új egyházi törvény lehetőségeivel, és csatlakozzanak az átfogó egyházi szervezethez. A zsinaton legtöbbet vitatott kérdés a rendkívül nagy lelkészhiány volt, főleg a németül is tudó és fiatalabb lelkészekben, a végtelen szibériai területeken.

/iwi de/

SZENTFÖLD

(Százéves Jeruzsálem evangélikus Megváltó – katedrális)

Jeruzsálem óvárosának az egyik legismertebb, hatalmas temploma a Megváltóról elnevezett székesegyház, amelyet 1898. október 31-én avattak fel a szent városban. A vakítóan fehér templom magas, négyszögletű tornyából felejtetlenül szép kilátás nyílik a falakkal bekerített óváros történelmi helyeire, a hatalmas, sokkopolás Szent Sír-templomra és az Olajfák hegységnek lejtőire.

Száz évvel ezelőtt Jeruzsálem még az Ottomán Birodalom megszállása alatt élt. Ekkor határozta el II. Vilmos porosz király, hogy a reformáció egyházainak jelenlétét erősítendő, az ortodox és római katolikus templomok mellett hatalmas új protestáns templomot építenek a Szent Sír temploma közelében, az óvárosi Jaffa-kapu mellett.

A német reformáció egyházi jelenlétének fönntartása nem volt könnyű, különösen a 20. század első felében. De megállta a két világháború és az idegen megszállások próbatételeit. Ma nemcsak a német evangélikus gyülekezetnek ad otthont, hanem *Munib Younan* arab evangélikus püspök és gyülekezete temploma is.

A százéves évfordulót ünnepi istentisztelettel, egyházzenei hangversennyel és kiállítással ünnepelték meg a szent városban.

/ENI/

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

(Az evangélikus-református "teljes egyházközösség" dokumentumai)

Többször is beszámoltunk már az Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) és a három észak-amerikai református egyház (Presbiteriánus Egyház, Amerikai Református Egyház és Krisztus Egyesült Egyháza) között ebben az évben létrejött "full communion" (teljes egyházközösség) megalakulásáról.

A négy testvér-egyház most két közös dokumentumban tette közzé a Leuenbergi Egyezmény (1973) mintájára, több évtizedes teológiai dialógus után létrejött nagyjelentőségű megegyezés részleteit.

Az első teológiai dokumentum a *Formula of Agreement* (Megegyezési Irat), amely kimondja az alapvető teológiai megegyezést és felsorolja a még eltérő, de nem elválasztó teológiai hangsúlyokat. (Krisztus jelenlétének módja az úrvacsorában – tanítás a predesztinációról). A második, részletes dokumentum a *"Glimpses: what full communion may mean to you?"* (Futó áttekintés: mit jelent számodra a teljes egyházközösség?) Az első irat a hivatalos teológiai egyezmény szövege; a második részletesebb, népszerű magyarázat a gyülekezetek tagjai számára. Ez utóbbi irat az "egyházközösség" hét fő alkotóelemét sorolja föl. Ezek a következők: 1. Egymás teljes és kölcsönös elismerése Krisztus egyháza részének, amelyben az evangéliumot tisztán tanítják és a szentségeket helyesen szolgáltatják ki. (CA VII). 2. Az egymás tanítására kimondott, történelmi-teológiai elítélő nyilatkozatok visszavonása. 3. A keresztség kölcsönös elismerése és fölhívás a teljes úrvacsorai közösségre egymással. 4. Elismerik egymás egyházi hivatalait (szolgálatait) és gondoskod-

nak, ahol szükséges, a lelkészek kölcsönös kisegítő szolgálatairól. 5. Létrehozzák a megfelelő "csatornákat" az egymással való találkozássokra és döntéshozatalra. 6. Kötelezik magukat a folytatódó teológiai dialógusra hitük kérdéseiben és ennek a hitnek a közös kifejezésére az evangélium hirdetésében és az evangélium szolgálata területén. 7. Végül elkötelezik magukat és intik egymást a kölcsönös szeretetre és tiszteltetre, hogy együtt növekedjenek Krisztusban.

(Lutheran - Reformed Coordinating Committee -- ELCA Ecumenical Dept. 1997)

KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG

(Bebörtönzött keresztyének segélykiáltása Hunan tartományból)

Egy novemberben elküldött levél, amelyet az ENSZ, az USA elnöke, az Amnesty International és más emberjogi szervezetek kaptak meg, arról számol be, hogy Peking közelében, Henan tartományban, két "családi gyülekezetben" 140 keresztyént tartóztattak le és vettek börtönbe.

David Cheng, a levél írója, aki a két "keresztyén család-közösség" nevében küldte el a levelet, segítséget kér -- ahogyan írja -- "a vallási üldözés új hulláma" ellen a kommista birodalomban. Henan tartomány egyike azoknak a kínai tartományoknak, amelyekben a legtöbb -- egyes híradások szerint 3 és fél millió keresztyén él.

/ENI/

Corrigenda

Januári számunk 24. oldalán kezdődő, Boleratzky Lóránd könyvét ismertető cikk szerzője Novák István. Elnézést kérünk a tévedésért.

FIGYELŐ

"Beszélgetős alkalmak" egyházunkban

Ósrégi igényünk, hogy a szűkebb vagy tágabb közösség aktuális eseményeiről, kérdéseiről beszélgethessünk, véleményt formálhassunk, eszmét cserélhessünk, lehetőleg azonos érdeklődésűek körében. A polgári társadalom fokozatosan kialakította ennek rendszeres alkalmait: a felvilágosodás korában az /irodalmi/ szalonokat, klubokat, kaszinókat, később a közművelődési társaságokat, asztaltársaságokat - a politikai élet demokratizálódásával párhuzamosan a politikai pártok vitaköreit, klubjait is. /A szocializmus korszaka a kor lényegével adekvát alkalmat formált: a kocsmai beszélgetéseket. Az alkohol gőze mögött sok eredeti gondolatot el lehetett rejteni anélkül, hogy retorziók érték volna a beszélőt ... /

Megmaradva a civil társadalmi élet formáinál, közismert az a sajnálatos tény, hogy a negyvenes évek végétől Magyarországon a politikai diktatúra igen gyorsan felszámolta a szabad véleményalkotás és a szólásszabadság ilyen fórumait, sőt, a lakásproblémák növekedtével a házi vendégfogadás, lakáson való baráti összejövetelek szervezése is egyre kevésbé volt megoldható.

Elsorvadt a társalgási kultúra: annak művészete, hogy több ember együttléte során mindenki nagyjából egyenlő mértékben szólóhoz jusson, mindenkit meghallgassanak és válaszokkal reagáljanak, vagyis az elmondott gondolat továbbfűzésével, vagy azzal kapcsolatos vélemény elmondásával. Ma már gyakran tapasztalhatjuk, hogy valódi társalgás, beszélgetés helyett monológok, magán-számok hangzanak el, ha társaság verődik össze. Sokan nem tudják vagy szégyellik megfogalmazni véleményüket, inkább hallgatnak - és esetleg magukban őrlődve forgatják a témát. Művészet, vagy talán inkább misszió megszólaltatni azt, aki gátlásokkal küszködik. Ez alapvetően a házigazda szerepköre volt a társasági élet fénykorában. Elfelejtődött az is, hogy mindez lelki egészségünk rovására történik: hiszen a lelki egészség kérdése is évtizedeken át tabu volt.

Elsorvadt a beszédkultúra az előbb felsoroltak mellett amiatt is, hogy - közismert módon - az oktatásban egyre szélesebb mértékű a szóbeliség mellőzése, sőt, az írás-olvasás-megértés oktatása is problematikussá vált. Fiataljaink szókincse szűk, árnyalatlan - illetve a nyomtatékosítás fő eszközévé az útszéli modor vagy az emelt hang lépett "elő". Az utóbbira technikai okokból is szükség van: aki meg akarja értetni magát, annak túl kell harsognia a háttérben szóló rádiót, televíziót, walkmant stb., és számolnia kell azzal, hogy a figyelem megoszlása

miatt a közölteknek csak egy része jut el a másik tudatáig. /Mire is szánjuk rá osztatlan figyelmünket ma?!/ Elsorvadt tehát még a kimondott szó értéke is.

Elsorvadt a szabad, önálló véleményalkotás kultúrája is. Megtanultunk "igazodni", és ezen a többpárt-rendszerre való visszatérés sem segített még egyelőre. Túl sok még mindig a pártvéleményhez illetve a sajtóban közölt cikkekhez igazodó "magánvélemény". Aki kilóg a sorból, az gyanús, vagy jó esetben csodabogár, akinek kritikai észrevétele van, az "ellenség", nem ellenfél. Kényelmesség? Igazodás? Vagy mindkettő? Egyéni, lelkiismereti kérdés, de másokra is kihat magatartásunk.

"... az egyháznak bibliai küldetéséhez nem tartozik hozzá a civil társadalom létrehozása. Nyilvánvalóan mégsem érdektelen számunkra mindaz, ami a civil társadalomban történik, ugyanis az egyház szolgálata nyomán ébredő hitnek vannak gyümölcsei". Hittételeinkből adódóan különösen nekünk, evangélikusoknak van jó lehetőségünk arra, hogy ennek a régi emberi igénynek, közös dolgaink megbeszélésének keretét teremtsünk az egyházi élet "*beszélgetős alkalmain*" - hadd használom ezt a kifejezést a bibliaórákra, a szeretetvendégségekre, mindazokra az alkalmakra, amikor *beszélgetésre van mód, és a beszélgetés révén a jelenségek, szituációk egyéni, felelősségteljes, az Ige fényében való mérlegelésére lehet ösztönözni a résztvevőket.*

A beszélgetős egyházi alkalmak lényeges jellemzőjének kell lennie annak, hogy lelkészi vezetéssel, vagy lelkész jelenlétében, esetleg tapasztaltabb, idősebb testvér irányításával folyjanak. Erre - nemcsak a társalgási és vitakultúra mai hazai hiányosságai miatt - szükség van, és szükség lesz sokáig. A témavezető egyrészt tudatosan segíti a hiányzó készségek fejlesztését, másrészt - lévén szó egyházi alkalomról - elősegíti azt, hogy a beszélgetés erősítse a hívő identitástudatát, lelki épülését is. A beszélgetős alkalmak nyitottak lehetnek azok számára is, akik más felekezethez tartoznak, vagy akik még keresik az utat, vagy esetleg még fel sem ébredt bennük a lelki igény erre. A beszélgetős alkalmak egy része ezért ökumenikus és/vagy missziós alkalom is lehet egyben, sőt, kis településen levő gyülekezet esetében a kutúráközvetítő szerep is fennáll. A beszélgetős alkalmak páratlan lehetőséget nyújtanak valódi közösség formálásához is. Kis településen szolgáló lelkésztől hallottam, hogy az ilyen alkalmak még az egymással egyébként évtizedek óta torzsalkodókat is össze tudják hozni ...

Lényeges az, hogy mindenkor tudatosodjék a beszélgetés hármas irányelve:¹

- tanuljuk *meghallgatni* türelemmel és figyelemmel egymás véleményét

- maradjunk *nyitottak* arra, hogy meg tudjuk látni a jót a más véleményen lévő ember gondolataiban is

- tudjuk alkotó módon gondolatilag *feldolgozni* és reagálni arra, ami elhangzik, azaz, fűzzük tovább a megkezdett gondolatot - ez az első két irányelvből adódik.

A beszélgetős alkalmak formái közül a leggyakoribb a bibliaóra és a vitafórum.

A *bibliaóra témája*, fő tartalma rendszerint a Szentírás egy megadott részében való elmélyedés, az ezzel kapcsolatos beszélgetés. Pótolhatatlan eszköz arra, hogy a konfirmáció óta esetleg megkopott ismereteket felidézze, elmélyítse. Lelkészek a megmondhatóit, mennyire szükség van erre: nemcsak az ismeretek elhalványulása miatt, hanem más okokból is, így pl. a más felekezetektől, esetleg szektáktól érkező tanítások, vélekedések feldolgozása végett, vagy éppen a teológiai kutatásokból adódó értékes új gondolatok megismertetése céljából is.

A lelkészek azonban érdemes figyelemmel lennie arra, hogy a bibliaóra résztvevői a külvilág kihívásaival, mindennapi próbatételeivel való küszködésből érkeznek meg erre az alkalomra. Keresztény életünkben nagy segítség lehet, ha a bibliaórai téma levezetésében mód nyílik arra is, hogy az élet dolgairól szót ejtve szemléletmódunkat, hozzáállásunkat alakítsuk, hitünk alapján tudjuk értelmezni az élet jelenségeit. Missziós és kultúraközvetítő szempontból különösen vonzó az ilyen összejövetel, bár kétségtől komoly felkészülést kíván meg a lelkésztől. Úgy vélem, mégis megéri a fáradságot, hiszen hasznos a lelkészeknek, ha van ismerete arról, hogy az általa pásztorolt közösséget milyen gondok foglalkoztatják. Ennek megfelelően alakítható a lelkészi útmutatás, akár a lelkigondozásban, akár a szószékről is. Nem egyszer tapasztaltam, hogy a beszélgetős alkalmon felbukkant probléma - akár életjelenség, akár hitet érintő kérdés - visszatér az igehirdetésben, és így a gyülekezet lelki épülését segíti elő.

A *vitafórum* megszervezésekor a kiindulópont az élet valamely jelensége, kérdése. Egyházi alkalomról lévén szó, mindenképpen a hívő ember megközelítésében kerül sor a téma taglalására, akár kifejezetten evangélikus, akár ökumenikus keresztény szemléletmód alapján. Emiatt az ilyen alkalmon sem kívánatos eltérni attól, hogy a vezető, a moderátor lelkész legyen.

Budapesten három evangélikus értelmiségi vitakör működik. Röviden ismertetem ezt a három, egymástól különböző módon működő kört, hogy példákkal illusztrálhassam az eddig leírtakat, annál is inkább, mivel nyilvános egyházi vitafórumok lényegében csak a rendszerváltozás óta, tehát rövid ideje működhetnek zavar-talanul.

Az *Evangélikus Értelmiségi Műhely* a Deák téri iskolában tartja havonkénti alkalmait. Az EÉM nyitott, ökumenikus alapon is, területi alapon is. Az "értelmiségi" jelző az előadások színvonalát jelzi, nem a résztvevők körét szabja meg. Programjában hangsúlyt kap a pártpolitikától független, elméleti téma- és előadóválasztás. Cél

az evangélikus identitás erősítése, a mindennapi élet dolgaiban való eligazodás elősegítése. A meghívott előadók rendszerint egyetemi oktatók, tudósok, teológusok. Az előadást vita, hozzászólások követik, végül áhítattal ér véget az este.

A budahegyvidéki gyülekezet otthonában működik a *Keresztény Értelmiségi Fórum*, szintén havonként egy alkalommal. Programjukban neves politikusok, közéleti személyiségek előadásaira kerül sor, így a témák is a politikai aktualitásokhoz állnak közelebb. Ebből adódik, hogy a vita és a hozzászólások forróbb hangulatban, nagyobb létszámú közönség előtt folynak alkalmanként.

Az óbudai gyülekezet vitaköre a *Magyar Lutheránus Értelmiségiek Társasága*. Alkalmaik ritkábbak, témaválasztásukra hatással van az a tény, hogy a résztvevők többsége pedagógus.

A három budapesti evangélikus vitakör a munkaév végén közös csendesnapot tart, felváltva egymás otthonában. Ezek az alkalmakon egymással is, egymás témáival is ismerkedünk, tapasztalatokat cserélünk. A három körben kölcsönösen hirdetjük egymás alkalmait, és pl. a *Keresztény Értelmiségi Szövetség* rendezvényeit is.

A budapesti vitafórumok alkalmain részt vevők jelentős része az idősebb korosztályhoz tartozik. A fiatalabbakat hívogatjuk, de azt is meg kell érteni, hogy elfoglaltságaik mellett valóban nehezen, ritkán tudnak időt szakítani ilyen programokra. Ugyanakkor viszont jól érzékelhető mind a magánbeszélgetésekben, mind pedig az egyházi ifjúsági alkalmakon, hogy a *fiataloknak sokkal jobban szükségük van gondjaik "kibeszélésére", mint sejtjenénk*. És sokkal jobban szükségük van arra, hogy ez egyházi keretekben, hozzáértő, teológiai képzettségű vitavezető/moderátor segítségével legyen lehetséges. Így válik életszerűvé, megélt gyakorlattá életünkben mindaz, amiről a hitoktatás során tanultak. Bár a hitoktatás, a Biblia ismeretének oktatása az utóbbi évtizedben örvendően megnövekedett, szembe kell nézni azzal is, hogy a lexikális ismeretek önmagukban nem elegendőek ahhoz, hogy egy kamasz vagy egy fiatal alkalmazni is tudja az életben, azaz, hogy a hitoktatás eredménye valódi Krisztus-követő életmód legyen. Fel kell dolgozni, le kell fordítani a gyakorlatra az ismereteket, különösen az ifjúsági alkalmakon.

Az ifjúsági munka egyházunkon belül szintén nagy lendületet vett az utóbbi évtizedben, de fenyeget az a veszély is, hogy a munkán belül a hangsúly eltolódik a társasági élet formái felé /könnyűzenei hangversenyek, kirándulások, sportrendezvények, csoportos nagy találkozó/, anélkül, hogy ezek lényegi eleme, meghatározó eleme lenne a hitet építő elem. Számos fiatal számára az egyház jelenti ma már a családot, a szórakozás és a közösségi élet színterét - ezt azonban nem mindig használjuk fel kellő módon arra, hogy hitre alapozott élet-szemléletre, életmódra vezessük rá őket ezeknek az alkalmaknak keretében.

Mi lehetne a megfelelő munkamódszer? A két *Szélrőzsa* találkozó és számos, ifjúsági munkát végző lelkész tapasztalata az, hogy a beszélgetős alkalmak, egyéni vagy kiscsoportos formában, kivételesen jó eredményekre vezetnek. Ma még gyakorlat az, hogy előadások tartására vonzó személyiségeket kérnek fel, szívesen el is jön ezekre a hallgatóság, ám az időkeretbe gyakran nem fér bele a kérdés, a válaszadás, nem alakul ki a dialógus. A kevesebb néha több: neves személyiségek helyett hasznosabb az olyan egyéniség, aki keveset beszél és

¹ Dr. Hafenscher Károly, az Evangélikus Értelmiségi Műhely első lelkészi vezetője által megfogalmazott elvek.

cathedra, ám képes "szót érteni" a hallgatósággal, képes beszélgetésre ösztönözni és a beszélgetést evangéliumi tartalommal megtölteni. Ez az, amit soha, sehol másutt nem kapnak meg fiataljaink /de még az idősebbek is csak ritkán!/, és ez az, ami hívogatóbb lehet, mint a fent említett társasági formák, amelyek más keretben is elérhetőek.

Napjaink gyakori jelensége az elfajult /politikai/ vita. Úgy vélem, az, aki egyházi keretben sajátítja el a beszélgetés- és vitakultúra alapjait, a közéleti cselekvés módjait, az a világi élet tereire kilépve is "só és kovász" tud lenni: lelkében hordja és megszólalásában kifejezésre tudja juttatni azt, ami a keresztény ember küldetése a világban.

Hatalmas belső feszültségek közepette éljük mindennapi életünket. Egymást hordozva, Isten munkatársaként, Krisztus tanítványaként nagy feladatunk mindannyiunknak, hogy felebarátunk gondolatai iránt nyitottabbak legyünk. Igény van rá, de ki is kell elégíteni az igényt: legyen tere, legyen fóruma a közös gondok megbeszélésének, úgy, olyan módon, olyan keretek közt, hogy hitünket erősítse. Tekintsünk úgy a beszélgetős alkalmakra, mint az egyház társadalmi feladatainak

egyikére, de tekintsünk rájuk úgy is, mint a hitélet fontos területére.

Hadd szóljak még egy sajátos "beszélgetős alkalomról". Lehet szó nélkül is dialógust folytatni, ha elsajátítjuk az *odafigyelés művészetét*. Aki teljes figyelemmel követi az ige hirdetését, szótlán dialógusba lép az ige hirdetővel. És innen már csak kis lépés az, hogy Isten szavára más-kor is fel tudjunk figyelni a világ nagy zajában. Halljuk? Válaszolunk? Ha egymást sem halljuk meg, és egymásnak sem válaszolunk, aligha.

Szabó-Pap Gabriella

Felhasznált források:

Szebik Imre: Az egyház feladata a civil társadalom létrehozásában. Előadás a három budapesti evangélikus értelmiségi fórum közös rendezvényén, 1998. április 18-án az óbudai evangélikus templomban.

Szeverényi János: Merre tart az ifjúságunk? Előadás az Evangélikus Értelmiségi Műhelyben, 1998. szeptember 30-án. /Kézírtatos jegyzet alapján/ Továbbá: Schulek Máttyás hozzászólása ugyanott.

Három dolgozat az Evangélikus Hittudományi Egyetem Vallás- és Társadalomtudományi tanszékéről

Valentinus: PISTIS SOPHIA evangéliuma - A lélek rejtélye

A gnoszticizmus keresztyén szemmel

Az 1997/98-as tanév második féléve folyamán néhányan a teológus hallgatók közül (III.-IV. évf.) részt vettünk Szentpétery Péter vallástörténeti szemináriumán. A szeminárium témája: Régi-új gnoszticizmus. Láthattuk, hogy nincs új a nap alatt. Bár a részvétel szűkkörű volt, olyan mai kihívásokkal kerülhettünk szembe, amelyek a szolgáltatások számára is létfontosságúak, ezért néhány gondolatot megosztunk az olvasókkal. A cikkeket a figyelem és a kedv felkeltéséül szánjuk. Az ilyen témákkal eligazítás, megelőzés céljából kell foglalkoznunk. /ld. Minden vallás egyház? - Ökumenikus Tanulmányi Központ, 1996; Hitvédelmi Füzetek. Agapé - Vatikáni Rádió stb./

1. A gnoszticizmusról általában

Két fő fogalommal találkozunk: a *gnosztikus mítosz* és a *gnosztikus váltás*. A gnoszticizmus olyan gondolkodási forma, amely nem irányul a dolgok fogalmi lényegének megragadására, a valóság mérésére, hanem fogalmi közvetítés nélkül igyekszik megragadni a valóságot. A *gnosztikus mítosz* esetében a misztika nem egy kegyességi típus, hanem egy gondolkodási forma, ahol az ember egy a megismerhető valósággal. Mikro-

kozmosz a mikrokozmoszban. Azért tudjuk megismerni az istenséget, mert annak szikrája bennünk van, lényünk mélyén rokonok vagyunk. Csak így vagyunk képesek megérteni a gnóziót. A mítosz az, amiben benne van a gnózió, amely itt mesterségesen kigondolt és rejtetten továbbadott titkos tanítást jelent. A *gnosztikus megváltás* isteni gnózió, azaz kinyilatkoztatásban kapott isteni ismeret. A Megváltó követése aszketikus életet kíván. Az anyagi lét maga az ősbűn. Az etika, a szentségek mind azt célozzák, hogy az isteni lélek kiszabaduljon a test büörtönéből. Hosszas mennyei vándorlás az, ami szükséges, mivel ez a megváltás egyszerű földi halandónak is biztosíthat helyet, amennyiben részesült a gnózióban.

Maga a gnosztikus rendszer az antik szüinkretizmus csúcsa. Azért nagy ellensége a keresztyénségnek, mert nem marad azon kívül, hanem az evangéliumot és Jézus alakját is bevonta spekulációiba. A gnosztikusok az üdvösség útját a megismerésben határozzák meg.

Eredetéről: az elővett kérdések régebbiek, mint a gnoszticizmus, úgyhogy már Iránból vagy az Upinasádok korának Indiájából származhat ez a gondolatvilág. A rendszer titkos a be nem avatottak számára,

kulcskérdés a világ eredete és teremtése. Jellemző törté-
nés még az emberek megmentéséért földre szállt isteni
Megváltó drámája és a transzcendens Isten végső győ-
zelme. Hans Jonas teológus sokat foglalkozott a gnosztic-
izmussal. Ő fogalmazott így: A transzcendens őselv
felfedezése az Én belsejében a gnosztikus vallás központi
eleme.

A *manicheus gnózis*: Maní arra törekedett más
szektaalapítókkal szemben, hogy mindenki által hozzá-
férhető vallást teremtsen. Ezt sok minden egybeolvasztá-
sával érte el. Jézusnak kiemelkedő szerepet tulajdonított,
vallotta a Szentlélek eszméjét, Indiából átvette a lélek-
vándorlás elméletét, főként pedig az iráni eszméket (a
fény-sötétség kettősége, az eszkatológikus mítosz). Ezo-
terikus tanítás a beavatottak számára.

Nagy mítosz: az isteni lélek bukása és megvál-
tása.²

2. **Valentinus** korának legjelentősebb gnosztikus mes-
tere. A Kr. u. II. században élt. Teológus és misztikus.
Neki tulajdonítják a tárgyalt művet: PISTIS SOPHIA evan-
géliuma - A lélek rejtélye. "Ez az irat a kozmikus, egye-
temes Krisztus-szellem üzenete. Az a hír járja, hogy a
nagy beavatott és gnosztikus VALENTINUS jegyezte fel
i.sz. 2. századában."

A mű vázlatos felosztása:

- I. a vezeklő Pistis Sophia tizenhárom éneke
- II. Pistis Sophia dicsérő énekei
- III. A Megváltó Mária és a tanítványok körében a
Lélekkel kapcsolatos kérdésekre válaszol

A tanítás ezen belül fejezetbeosztás szerint található.³

2.1. *Előforduló gnosztikus kifejezések, vagy bibliai kifeje-
zések gnosztikus értelmezéssel*

eonok - az Isten s a testtel bíró lények között közbenső
lények

Pléróma - a világ teljességének tere, amelynek két árama
van, az ismeret árama (PISTIS) és a bölcsesség árama
(SOPHIA)

Kimondhatatlan - a mindenség ismerete birtokában van
gnosztikus megváltás-értelmezés - a Kimondhatatlan
nagyságának felismerése. Mindannak a tudás általi le-
rombolása, ami a tudatlanság nyomorúságából kelet-
kezett. Tudás által kell megváltani a belső, szellemi em-
bert, s elég neki a mindenség ismerete.

kulcs - "a tudás" - Mária a Megváltóhoz: - "Uram, íme
megnyíltam, pontosan és világosan felismertük, hogy Te
hoztad el a világosságbirodalom misztériumainak kul-
csait, mely a lelkeknek megbocsátja a bűnöket, megtisz-
títja, ragyogó világossággá teszi, és a világosságba vezet
őket."

Iráni eszmék, perzsa dualista vonások:

Fény-Sötétség kettőségeinek fogalomköre:

- Világosságerő, fényugarak (9. o.)
- kisugárzás /emanáció/ (16. o.)
- Jen, a világosság feügyelője (21. o.)
- Melkisédek, a világosság nagy átvevője (27. o.)
- fényorca (46. o.)
- fénymisztérium (47. o.)

- fénybenlakó (52. o.)
- világosságország (52. o.)
- világosságbirodalom (53. o.)
- fénykoszorú (82. o.)
- világosság szelleme (88. o.)
- külső sötétség mint nagy sárkány szájában a
farkával (219. o.)
- Ádám-ász, a nagy kényúr

Authádész - az egyik háromszor hatalmas, aki Pistis
Sophiát kínozza (31. o.)

Láthatatlan - a Teremtő Isten elnevezése

Ellenségszellem - (**antimon pneuma**) amely anyagi
testben lakik belső világosságerő nélkül

Michael és Gábiel - szolgák, akikre a világosság van
bízva, és oda fogják adni az embereknek a világos-
ság misztériumait

alvás - egyenlő a tudatlansággal és a halállal. "Aki hallja,
ébredjen mély álmából!" Ébernek maradni, teljesen
tudatosnak maradni, azaz jelen lenni a szellem világá-
ban.

reinkarnáció / lélekvándorlás - alapvetően átszövi
Valentinus művét. A test sokszoros elhagyása a
fokozatosan büntelenné válás útja.

Karma / A sors elkerülhetetlensége - indiai hatások
(236-237. o.)

2.2. *A mű tárgyalása a gnoszticista ismertetőjegyek
szerint - keresztyén szemmel*

- Az egész mű szerkezetét átszövő jellemző,
amely bizonyos keresztyén gnosztikus csoportokban
megnyilvánult, hogy "nem vitatták el Jézus és egyes
apostolainak kinyilatkoztatását, de Jézus személye, cse-
lekedetei, kijelentései az ilyen szekták írásaiban is jel-
képpé halványodtak, gnosztikus allegóriákká váltak ..."
A gnosztikus tanítók végeredményben magukat Jézussal
legalább egyenlőnek, Hozzá hasonlónak, de egyesek
Nála hatalmasabbnak tartották.³

- Bár a könyvben Jézus Krisztus végig "Jéázus"-
ként van megemlítve, rendszerint mégis másképp láttatja.
"Krisztus-szellem"-et mondanak például a modern ró-
zsakeresztesek, hiszen nem tartják valódinak Jézus meg-
testesülését, sem szenvedését, sem feltámadását, csupán
látszatként veszik, mivel Krisztus magas tagja a
"kozmosz" szellemi hierarchiának, aki nem vált meg
minket keresztyén értelemben, hanem azért jött, hogy
tanításával visszavezesse az isteni mivoltából kibukott
embert, aki az "emlékezés" és "felismerés" révén "újja-
születik". Krisztus az emberiség számára egészen új felad-
atot hozott: megtanította arra, hogy az Istenhez vezető
utat saját magában találja meg. - A megváltást és a mód-
szert egyaránt önmagunkban megtalálni, ez olyan
jellemző, amely a modernkori gnoszticizmusban is meg-
található irányvonal: az önmegváltás.⁴

SOPHIA. Ő az Atya megismerése utáni vágyában válságot
robbantott ki. E válság következtében jelent meg a rossz
és a szenvedélyek. A Plérómából letaszítva SOPHIA és
az általa okozott torz teremtmények létrehozta egy al-
sőbb rendű bölcsességet. Odafele új pár, a Krisztus és
női társa, a Szent Szellem. A Pléróma életet ad a Meg-
váltónak, aki ugyancsak a Jézus nevet viseli. A Megváltó
az alsóbb régiókba alászállva összerakja a "láthatatlan

² Mircea Eliade: Vallási hiedelmek és eszmék története II.: 293-294. o.

³ Valentinus: Pistis Sophia A lélek rejtélye: 5. o., 90. o., 129. o.

³ Gál Péter: A New Age-keresztény szemmel: 97. o.

⁴ uo.: 103. o.

anyagot", a Démiurgoszt, azaz a Genézis Istenét. Ő egyedüli Istennek tekinti magát, nem tudva a felső világ létezéséről. Megteremtí az anyagi világot, leheletével pedig megelevenítve megalkotja az emberek két kategóriáját: 1. "hülikoszok", 2. "pszükhikoszok". A felső SOPHIA-tól származó elemek behatoltak a Teremtő leheletébe, és életre hívták a "pneumatikoszok" osztályát. Krisztus ezeknek az anyagban foglyul ejtett szellemi részecskének a megváltására szállt a földre, és konkrét testetöltés nélkül feltárja a megszabadító tudást. A gnóosztól fölébredve a pneumatikoszok (csak ők) visszatérnek az Atyához.⁵

A mű alapjául szolgáló tanítás keresztyén cáfolata pontokba szedve:

1. Jézus megtestesülését nem tartják valódinak.
Cáfolathoz: Jn 1,1 Jn 1,14-15
2. Krisztus szenvedése, feltámasztása látszat.
Cáfolathoz: Filippi 2,5-11 Rm 6,1-11
3. Az ember isteni mivolttal rendelkezett.
Cáfolathoz: 1Mózes 1,26-27 - A képmás nem ugyanaz, mint az isteni lényeg, tehát az embernek eredetileg sem volt isteni lényege
Ami miatt az embernek teljes megváltásra van szüksége: Rm 3,10-18.
4. Az ember újjászületése emlékezés és felismerés útján történik.
Cáfolathoz: Jn 3,1-15
5. Önmegváltás - Az Istenhez vezető utat önmagunkban találjuk meg.
Cáfolathoz: Jn 14,6
6. A Pléróma életet ad a Megváltónak, aki ugyancsak a Jézus nevet viseli.
Cáfolathoz: Jn 17. fejezet (Jn 17,8b)
7. Karma: Az élőlények jó vagy rossz sorsát az előző életükben elkövetett tetteik határozzák meg. A Karma a lélekvándorlás tanát is átszövi. "A sors elkíséri az embert a halála napjáig. Feladata, hogy az emberhez kényszeríti az ő halálát. Például ha egy állatnak kell megölnie őt, akkor a sors odavezeti hozzá ezt az állatot, hogy meg-

ölje." - PISTIS SOPHIA evangéliuma - A lélek rejtélye (237. o.)

Cáfolathoz: 1Móz 18,16-33

8. Reinkarnáció / Lélekvándorlás - A test sokszoros elhagyása fokozatosan a büntelenné válás útja.

Cáfolathoz: Lk 16,19-31 1Kor 15. fejezet.

"A mai idők állapota kötelez minket, hogy emlékeztetekbe idézzük: nem kell csodálkoznunk ezeken az eretnkségeken, sem azon, hogy léteznek (hiszen már előre megjövendölték, hogy fel fogják ütni fejüket), sem azon, hogy megzavarják egyesek hitét (hiszen az eretnkségek éppen arra szolgálnak, hogy hitünk kísértésbe kerülve próbát álljon ki)".⁶ - Gál Péter: A New Age - keresztyén szemmel.

Szolgálatunk folyamán fokozottan nagy felelősség hárul ránk. Ezt mutatják Jézusnak Péterhez intézett szavai is: "Őrizd az én juhaimat!" - Jn 21,16b, vagy egy másik helyen: "Akinék sokat adtak, attól sokat kívánnak, és akire sokat bíztak, attól többet kérnek számon." - Lk 12,48b.

Ehhez a felelősségteljes szolgálathoz szükséges az a hozzáállás, hogy a ma már egyre inkább elterjedt New Age "Új Korszak" jelenségeit illetve mellékágait hangsúlyozottan kritikus szemmel megvizsgáljuk. Lényeges az elővigyázatosság vizsgálódásaink közben. Eközben is legyünk a Jó Pásztor - Jézus Krisztus által vezetettek azért, hogy el ne tévelyedjünk! Csak így lehetünk képesek az "eltévelyedett juhokat" az egészséges keresztyén tanítás alapján a helyes irányba terelni. - Ehhez kérjük Isten Szentlelkének munkáját! - Ne egyedül vegyük fel a harcot!

Melis Orsolya

⁵ Mircea Eliade: Vallási hiedelmek és eszmék története II.: 298. o.

⁶ Gál Péter: A New Age - keresztyén szemmel: 500. o. idézet a könyvismertetésből

Dr. Joseph Murphy: Tudatalattid csodálatos hatalma

Az ókori gnoszticizmus lényegesen leegyszerűsített formája él tovább a modern korban. Az újkori gnoszticizmus, a New Age jellemző téziseit megvizsgálva egyértelműen kijelenthetjük: ez a jelenség nem hozott újat - az emberi gondolkodás különböző területein elért eredményeit átértelmezve gyúrja egyfajta szüknretista masszává.

Az újkori gnoszticizmus ugyanazt kínálja, mint az ókori: egyfajta válaszadás, pontosabban hiánypótlás a megtagadott Megváltó helyébe. A cél azonban egy ponton nyilvánvalóan mást jelent az "Új Korszakban": az önmegvalósítás, még inkább az önmegváltás ideáján túl az üzleti élet, a "pénzcsinálás" területén ad receptet a "biztos siker" elérése érdekében. Az általunk vizsgált könyvben azonban az a tény is lelepleződik, hogy a

szerző anyagi sikerei nem kevésbé lényegesek, mint az olvasóé.

Pszichológiai alapvetések és elhajlások. Freudtól Murphyig

A New Age egyik legjellemzőbb fogalma a pszichológia területéről átvett tudatalatti vagy tudattalan. A fogalmat Sigmund Freud tette általános érvényűvé a pszichoanalízis módszerének kidolgozásával. Fontos szerepet tulajdonított az álmoknak a mélyebb érzelmek vizsgálatában.

Freud mellett C.G. Jung nevét is meg kell említeni. Fogalomhasználatában már a kollektív tudattalan is megjelenik.

Jung személye különösen is lényeges témánk szempontjából, hiszen a New Age mozgalmanak követői magukénak vallják az archetípusokról és a monizmusról vallott gondolatait, őt magát pedig mesterüknek tekintik (Gál Péter: I. 167. o.).

Jung fontosnak tartja, hogy a modern ember is ismerje el azt, hogy szüksége van *valamilyen* istenre. Amihez a tudatalan *valamilyen* hitet biztosít. Ez alapján naivan azt mondanánk, hogy mindent megtett azért, hogy megmentse számunkra az istenfogalmat. Azonban közelebről megvizsgálva a főbb tételeket hamar kiderül, hogy korántsem ilyen egyszerű a dolog.

A keresztyén tanítás és Jung tanításának három alap-tétele Mitch Pacwa jezsuita szerzetes nyomán:

1. a hit nem más, mint a hittételek *vak* elfogadása
2. a dogmákba vetett hit helyébe az Isten személyes megtapasztalásának kell lépnie
3. az archetípusok jelentik a világ igazi tudását (Gál Péter: im. 174-175. o.)

Murphy sikerkönyvében voltaképpen ezt a freudijungi elképzelést gondolja tovább, illetve értelmezi át. A tudatalatti és annak feltárása nála is a gyógyulás útjának mondható, de nem a hagyományos értelemben. Hiszen ebben az esetben a lelki béke, egészség elérése csak másodlagos cél. A valódi cél a maga és mások meggazdagodása. Nem véletlen, hogy annyira hangsúlyozom az önös érdekeket, hiszen a New Age "eszmeáramlatait" inkább jellemzi a spekuláció, mint a tudományosság.

A könyv főbb jellemzői

Murphy mottója: a tudatalatti mindenre képes, előtte nincs leküzdhetetlen akadály, amennyiben az ember megfelelően tudja használni annak hatalmát. Ez a titokzatos hatalom a legáltalánosabb lelki zavarokból kínál kiutat: Megoldja nehézségeidet, elvágja érzelmi és fizikai kötelekeidet, és elindít a szabadság, boldogság, lelki béke fejedelmi útján ... Miközben bensőd hatalmának használatát tanulmányozod, feltárod félelmeid börtönének ajtaját, és beléphetsz az életbe." (Dr. Joseph Murphy: im. 6. o.)

A tudatalatti alakítja az eseményeket, az ember körülményeit és környezetét. Mi több: ellenőrzi a test összes folyamatát. Ez alapján: bármit ráerőltet tudatos elméjére az ember, azaz elképzel úgy, mint létezőt, a tudatalatti mint parancsot fogja értelmezni azt, és egyetlen célja lesz annak megvalósítása. Innen már egyenes az út az önmegvalósításig - gyakorlatilag elgördült minden akadály az ember útjából.

Árnyaltan érzékelhető, hogy Murphy számol módszerének sikertelenségével. A felelősséget azonban elhárítja magától: a sikertelenség *egyedüli* oka az emberben keresendő, vagyis abban, hogy a kételkedés legapróbb szikrája is megkérdőjelezi a módszer sikeres végrehajtását.

Murphy legjobb állapotnak az ún. álmos állapotot tartja. Az élet számos területére kínál gyógyírt egy bizonyos szó vagy mondat elalvás előtti ismételtetésével. Ilyen módszerrel ad választ arra, hogyan is szabadulhat meg az ember szorongásaitól, félelmeitől, hogyan oldhatja meg egzisztenciális problémáit (ld. könnyűszerrel való meggazdagodás), hogyan tud jól házasodni, hogyan tudja megvalósítani a harmonikus emberi kapcsolatokat. Előkerül a megbocsátás fogalma is mint a kapcsolatrendezés egyik formája. Murphy fontosnak

tartja a magunknak való megbocsátás képességét is.

Murphy és a keresztyénység. A keresztyénység mérlegén

Murphy nem ellenséges a keresztyéniséggel. Legalábbis nyíltan nem. Bőségesen alkalmazza a keresztyén fogalmakat, és nem fukarkodik a bibliai idézetekkel sem. Azonban közelebről megvizsgálva nyilvánvalóvá válik, hogy számára sajnos egészen mást jelentenek ezek a fogalmak: Isten, ima, hit.

Vissza kell kicsit kanyarodnunk Junghoz. Jung szerint a hit elvágja a hívőt az igazi teljességtől, ezért a hit egyenesen bűn. Murphy nem mondja ki, hogy a hit bűn. Ő pusztán azt hirdeti: nem Istenben, hanem magában a hitben kell hinni. Néhány idézet:

"A hit: elmédben megfogalmazott gondolat."

"A hit elméd egy gondolata, s amit elgondolsz, azt megteremtheted."

"Elméd törvénye a hit törvénye. Ez annyit jelent: higgy elméd működésének módjában, higgy a hitben."

(Gál Péter: im. 376. o.)

Nyoma sincs tehát a keresztyén értelemben vett hitnek: Isten hatalmába, szeretetébe és kegyelmébe vetett bizalomnak és reménynek. Itt voltaképpen a tudatalatti révén korlátlan hatalommal rendelkező emberbe vetett hitről van szó.

Murphynél a vakhit nem valami negatívumot jelent. A vakhit a módszerbe vetett őszinte bizalmat jelenti. Még egy kijózanító idézet: "Ne feledd: eredményt nem az a valami hoz, amiben hiszel! Eredményt csak a saját elmédbe vetett hit garantálhat. Hagyj fel az emberiség hamis hiedelmeivel, vélekedéseivel, babonáival, félelmeivel." (Dr. Joseph Murphy: im. 20. o.)

Murphy az imádsággal kapcsolatban bevezeti a "tudományos imádság", illetve a "hatékony imádság" fogalmát. Mindez azt jelenti, hogy az ember vágya azonos az imádsággal. A meghallgatott ima pedig voltaképpen nem más, mint a vágy teljesülése. "Az imádság valamely elrendő célunkra vonatkozó elképzelésünk szavakba öntése." (Gál Péter: im. 377. o.) Szó sincs tehát az Istenrel való bensőséges kapcsolatról, amely az imádság révén jön létre.

Mi is az, amit Murphy számára jelent az istenfogalom?

"Az ÚR ősi kifejezés, ami azt jelenti: törvény - *tudatalattid törvénye*." (Dr. Joseph Murphy: im. 205. o.) Ennek az ÚRnak a kifejezésére használja a "bensődben rejlő végtelen erő", a "végtelen gyógyerő" és a "Teremtő Intelligencia" fogalmakat is. A tudatalatti tehát maga a mindenható, mindentudó teremtő. Miután pedig a tudatalatti nem szakítható ki az emberből, ezért - bár Murphy nem mondja ki nyíltan, de sugallja - az ember maga az isten. Ez pedig tökéletesen beleillik a New Age gondolatvilágába: "az Isten önmagunk legmélye" (Gál Péter: im. 257. o.) Azaz nem különbözik tőlünk, voltaképpen mi vagyunk az Isten.

Murphy rendszerét átszövik az "Új korszakot" jellemző okkultista és szünkretista vonások:

"... amit tudatalattidra erőltetsz, azt viszontlátod a tér három dimenziójában. Ugyanezt az igazságot nyilatkoztatja ki Mózes, Ézsaiás, Jézus, Buddha, Zoroaszter, Lao-Ce és a történelem összes felvilágosodott bölcse. Amit

bensődben igaznak érzel, az feltételek, tapasztalatok, események alakjában ölt testet. Mint a mennyben (saját elmédben), azonképpen itt a földön is (testedben és környezetedben). Ez az élet nagy törvénye." (Dr. Joseph Murphy: im. 46. o.)

Ez alapján sokkal egyértelműbbnek tűnik Murphy vonzódása a New Age-hez, mint a valódi keresztyénséghez.

Végezetül pontokban szedve a főbb jellemvonások Gál Péter nyomán:

1. Az okkultizmus klasszikusaira való hivatkozás.
2. Okkult, monista világgép.
3. Jellemző gnosztikus kiindulás:
 - a.) a Szentírás szavainak okkult átértelmezése
 - b.) "bensődben" rejtőző végtelen tudás.
4. Jézus Krisztus lefokozása a "megvilágosodott bölcsek" sorába.

5. Kihívó magabiztosság: *én* egyedül képes vagyok bármire - önmaga megváltására is.

6. Mágikus szubjektívizmus" (Rudolf Steiner). Az ember és szabadsága a legfőbb mérték.

(Gál Péter: im. 375-376. o.)

Felhasznált irodalom

Dr. Joseph Murphy: Tudatalattid csodálatos hatalma. Budapest, Maecenas Kiadó, 1977.

Gál Péter: A New Age - keresztyén szemmel. Budapest - Pécs, Szegletkő Kiadó, 1996.

C.G. Jung: Bevezetés a tudattalan pszichológiájába. Budapest, Európa Kiadó, 1990.

Cambridge Enciklopédia. Budapest, Maecenas Kiadó, 1992

Bácskai Zsuzsanna

NOSTRADAMUS ÉS A PRÓFÉCIÁK

HOGYAN VISZONYULJUNK NOSTRADAMUS PRÓFÉCIÁIHOZ

Mostanában sokszor hallunk jóslásokról, jóvendölésekről (tarot, tenyér), hirdetik magukat újságokban, telefonálhatunk a jövőnk érdekében. A legutóbb azon lepődtem meg, hogy a Pólus Centerben az Ökumenikus Missziói Központ mellett nyilvános jósda működik. Nostradamus jóslatai, próféciai ennél titokzatosabbak és magasabb szinten állnak. Amióta léteznek, azóta foglalkoztatják az emberiséget. Sokan magyarázzák sokféleképpen, sokan hisznek benne, akik pedig érintve érezték magukat, el akarták tüntetni. Az utóbbi időben újra intenzíven érdeklődnek iránta jórészt az ezredvég hangulata miatt.⁴ Éppen ezért tisztázásra szorul, kicsoda Nostradamus, mik is valójában próféciai.

Michel **Nostradamus** 1503. december 14-én született katolizált zsidó családban Saint-Rémyben, Franciaországban. Két nagyapja orvos volt, de asztrológiával is foglalkoztak. Nostradamus követte a családi hagyományt, s a Montpellier-i egyetemen tanult orvosnak. Korának legjobb egyeteme volt azzal a kiváltsággal, hogy egyszer egy évben felboncolhatták egy kivégzett gyilkos hulláját, így komoly anatómiai ismeretekre tehettek szert az ott tanulók. Már orvos volt, amikor kitört a nagy pestisjárvány. Fáradságot nem ismerve járta a fertőzött vidékeket. Sokat nem tehetett a járvánnyal szemben, gyógyítani nem tudta, csak megelőzni. Azzal, hogy felhívta a figyelmet a higiénia rendjére, a rendszeres tisztálkodásra, rátapintott a járvány gyökerére. A járvány csillapultával Agenbe költözött egy orvos ismerőse, Scaliger meghívására, akinek nagy értékű, indexen lévő könyvtára volt asztrológiai, csillagászati, keleti filozófiai irodalommal. Itt megnősült, született két gyermeke is, de az újabb

pestis elvitte őket. Később Chalomba költözött, ahol újra megnősült, és hat gyermeke született. Nappal gyógyított, éjszaka írt, tanult, és látomásai voltak. Ezeket gyűjtötte egybe Próféciák címmel. A híre lejutott Medici Katalinhoz is, II. Henrik feleségéhez, aki támogatta is, legfőképpen azért, mert férje halálát is megjósolta. (Férje nyíltan ágyast tartott.) Nostradamus 1566-ban halt meg, úgy ahogyan megjósolta.⁵

Ami minket most leginkább érdekel életéből, azok a próféciai, ill. Nostradamus **prófeta** volta. Fekete Sándor Pál a jövő megismerésével, a próféciaival kapcsolatban a következőket mondja: *"Az emberi értelem, előrelátás kizárólag csak valószínűségeket tud előremondani, de nem a jövőt. A természetes világ rendje a jóvendölést nem teszi lehetővé, az csak egy természetfeletti világból származhat."* Ez teljesen helyes megállapítás, gondoljunk csak az időjárás-előrejelzésre, vagy a sportfogadásra. Így folytatja: *Isten a jövő tudója, mert ő alkotta a természetes és a természetfeletti viágot is (létezését, törvényeit, idejét is), ő is kormányozza. "Isten jövőismerete előttünk felfoghatatlan titok. A teológusok [...] azt mondják: az örökkévaló Isten az idők felett áll, és előtte egyszerre ott van a múlt, a jelen és a jövő, az egész örökkévalóság, feltárultan és általa tökéletesen ismert."* *Hogyan szerezhetnek az emberek erről a jövőről tudomást? "Saját képességeikkel, erejükkel semmi esetre sem [...] De Isten saját akaratából [...] a jövő titkaiból egyes embereknek tudomására hoz bizonyos részleteket, melyeket ő is jónak lát. De miért? [...] Az emberiség teljes földi útja egyben az üdvösség felé vezető vándorlás, melyben Isten állandó segítségét nyújtja. [...] Isten állandó ke-*

⁴ Hollywood filmet is készített életéről és próféciairól "Nostradamus" címmel.

⁵ Fekete Sándor Pál: Nostradamus titokzatos könyve: A Próféciák, Média Kiadó, 1991, 17-29. oldal: Nostradamus élete és Nagy Emőke: Nostradamus a látnok, in: Nők Lapja 1998/9, 36-37. oldal

⁶ Fekete 31-33. oldal: A jövő megismeréséről

gyelmeivel segíti a lelkeket. Ez általános, mindenkire érvényes állapot. De Isten rendkívüli eszközöket is fenntartott magának, mellyel egyes kiválasztott lelkeknek - saját üdvük és embertársaik lelki épülésére - megadja azt, hogy lelkük a természetes világ fölé emelkedve bepillantthasson a természetfeletti világba" Ez teológiailag elhamarkodott. Az üdvösség nem függ a jövőbe látástól. Az Isten kegyelme valóban az egész emberiségre kiterjed - lehetőség van megragadni -, de a lehetőség még nem üdvözt. Azt valóban személyesen meg is kell ragadni, méghozzá Krisztusban, akiről egy szót se szól a magyarázó.

Fekete a prófétát tehát jövőlátónak tartja. Herbert Haag a Bibliai Lexikonban azonban a következőket mondja:⁷ *A nabi a legrégebb időben Isten dicséretének elragadtatott hirdetője [...] Izraelben működtek hivatásos próféták, akik azzal keresték meg a kenyereiket, hogy Isten szavát hirdették. [...] Társadalmi rendet alkottak, a papokkal, a bölcsekkel, a királyokkal Izrael vezetőinek számítottak. [...] Némelyeket inkább a nyereségvágy vezetett, semmint az igazság szeretete. Nem személyes meghívást kaptak, hanem saját elhatározásukból lettek próféták.[...] A meghívott - értsd: elhívott - próféták Jahvétől kaptak különleges küldetést. [...] Bennük Isten szava emberi alakot ölt, Isten szavait mintegy 'lefördítják', olyan formába öltöztetik, hogy amit Isten mond, azt az emberi fül felfoghassa, megértse. [...] Meghívásukból következően Jahve jogainak védelmezőiként lépnek fel és mint ilyenek a szövetség és a Tízparancsolat talaján állnak. [...] Tanításuk összefoglalható egyetlen mondatban: a Jahvéhoz való hűség boldogságot jelent Izraelnek, a hűtlenség viszont a vesztüket okozza."*

Nostradamus saját prófétai működéséről a következőket mondja:⁵ *"Én nem akarom magamnak a próféta nevet igényelni, azonban a feltárult sugalmazás által a halandó ember érzékei éppoly kevésé vannak távol az égtől, mint lábai a földtől. POSSUM NON ERRARE, FALLI, DECIPI. (Képes vagyok nem tévedni, nem csalódnai, nem elámulni.) Én nagyobb bűnös vagyok, mint bárki más a világon, alávetve minden emberi nyomorúságnak. Hetente azonban néhányszor elragadtatott állapotba kerülök, és hosszú számítások segítségével közlöm az éjszakai tanulmányaimban megtisztított jó illatot. Így állítottam össze a prófétai könyveket. Mindegyik 100 asztronómiai négyesort tartalmaz. Ezeket szándékosan egy kissé homályosra szerkesztettem. Ezek folyamatosan jövendöléseket tartalmaznak máig a 3797. évig. Ha lehetséges, egyik vagy másik eloszlatja a homályt a szemek elől, hogy bepillantást nyerjenek ily hosszú időtartamba. [...] A prófétálás ezen nyugszik: a próféták isteni sugalomból ismernek meg mindent, és az angyalok szelleme által kapják. A próféta fel van kenve a jövendölés adományával, ami őt megvilágosítja. A képzelet nem lesz akadály számára, mert az égi jelenségek és az asztronómiai ellenőrzés bizonyosságai által lesz elhárítva. A szent (bibliai) jövendölésekkel összekötve ő saját bátorságára támaszkodik."*

Mindezeket azért idéztem, hogy megláthassuk a próféta lényegének értelmezési különbségeit. A Biblia szerint a próféták feladata Isten szavának közvetítése, hirdetése. Az elhívott próféták sosem a maguk nevében beszéltek, hanem a következő formulát használták: "Így

szól az ÚR". A pófétáknak, ha beleláttak is a jövőbe, nem maguk a csupasz események voltak fontosak, hanem azoknak az Isten és ember, Isten és népe közötti kapcsolatra való hatásuk. A próféták első számú feladata Isten akaratának hirdetése, akár szóval, akár jelképes cselekedetekkel. Mivel ez legtöbbször az Isten útjáról való letérés nyilvános kimondása volt, ezért sokszor kivetés, üldözés, halál is járt. Láthatjuk tehát, hogy a próféták a jövő ismeretét csak az üdvösség érdekében használták fel, és éppen itt van a legnyobbb kérdőjel Nostradamus jóslataival kapcsolatban, ugyanis az ő próféciai csak a jelen földi világtörténelemre vonatkoznak. A Fekete Sándor által idézett, és Nostradamus által leírt különleges kapcsolat a természetfeletti világgal is ezt támasztja alá. Időnként bepillanthat valaki az isteni világba, hogy vezesse az egész emberiséget az üdvösség felé. Értelmezésem szerint az üdvösség itt békét, jólétet, az aranykort jelenti, semmiképpen sem a Jézus Krisztussal megragadható örök életet.

Nostradamus látomásainak leírásához igencsak felhasználta a **csillagászatot** (ld. égi jelenségek és asztronómiai ellenőrzés). Jóindulattal is azt kell mondanunk, hogyha valaki azt állítja, hogy a csillagok és bolygók együttállásának hatása van a történelemre, máris rossz úton jár. S ha valaki felhozná, hogy Jézus születését is - ma elterjedt vélemény szerint a Szaturnusz és a Jupiter együttállása jelezte, azt mondom, ne tévesszük össze az ok-okozati sorrendet. Nem ezért született Jézus, mert együttállt a két bolygó, hanem azért adta Isten a két bolygó együttállását, hogy jelezze, a földre jött megváltani a világot.

Nostradamus jóslatai⁶ rövidek, tömörek, csak azt közli, amit ő maga megértett. Magukat a látomásokat nem írja le, csak általánosságban hivatkozik rájuk. Jóslatait versebe szedte, általában négyesorokba. 1555-ben adatta ki Lyonban az addig leírtakat Póféciaiák címmel. A négyesorokat százas csoportokba szedte (innen a Centuriák elnevezés), és sorszámokkal is ellátta őket. A jóslatokat 1558-ig írta, a teljes kiadását már nem élte meg, az 1568-ban jelent meg. A Próféciaiák sajátosságai:

- Eltiltja a tudatlan népet, az asztrológusokat a mű tanulmányozásától⁷

- nyelvezete korabeli francia, mondatszerkezete azonban latinus, tehát tudományos

- 28 %-a francia, 8 %-a Itália, 4 %-a angol, 3-3 %-a Közép-Európa, a Balkán, Ázsia és Afrika történelmével foglalkozik, a többi általános

- gyakori a földrajzi nevek és tulajdonnevek használata

- fogalmazása homályos: különben ki se lehetett volna adni, mert annyira nyilvánvalóak lettek volna

- használt nyelvi eszközök: anagramma (pl. NERSAF = France), szóróvidítés (pl. Cap = Capet), ókori földrajzi nevek használata az akkoriak helyett (pl. Noricum = Ausztria), képletes nevek, eltűnt népek nevei az ott lakók helyett pl. kelták), országokat vidékekről, fővárosról jelez pl. Párizs = Franciország), képletes nevek (pl. nagy

⁶ Fekete: 79-88. old.

⁷ "Kik e verseket olvassák, jól vizsgálják meg azokat, A közönséges és tudatlan nép ne foglalkozzék velük. Minden asztrológus, buta és barbár maradjon tőlük távol, Aki másképp cselekszik, azt tekintsek elvetemült embernek." in: Fekete: 79. oldal

⁷ Herbert Haag: Bibliai lexikon, 1494-1503. hasáb: "próféta" címszó

⁵ Fekete: 63. és 66. oldal

Neptun = tengeri nagyhatalom), körülírások (pl. tüzek futnak az égen = rakéták)

- Versforma és sorrend: "abab" versszerkezet: tömör, kevés dolog fér el benne.

- A versek - szándékosan! - össze vannak keverve, tehát nem kronologikus. Vitatkoznak azon, van-e rendszer benne, vagy sem.

Azt kell mondanunk, hogy a képzelet és nyelvi játék, a homályosság és a sejtetés, a rejtettség hiánya mind-mind csak az **értelmezést** gátolja. Fekete szerint a jóslatokat nem mindenki értelmezheti, magyarázhatja, mert ez hozzáértést kíván. Aki ennek nincs birtokában, annak rossz, hibás lesz a magyarázata. Nem szabad a jóslatokból többet kimagyarázni, mint amennyi bennük van, viszont a benne levőt helyesen kell értelmezni. A magyarázás adottság.⁸ Ennek ellenére ahány Nostradamus-egzegéta van, annyiféleképpen magyarázzák jóslatait. Erre jó példa a magyar történelemre írt prófécia.

Élet és halál folytán megváltozik az uralom Magyarországon,

A törvény kegyetlenné válik,

A nagy városuk jajgatással és kiáltozással teli,

*Castor és Pollux ellenségek a küzdelemben.*⁹

Ezt a verset egyszer a Tanácsköztársaságra, aztán a Szálasi-uralomra, végül a Rákosi-korszakra és '56-ra illesztették, valójában lehet egy leírás, a magyarság jellemzése, miszerint három pártot alapítanak és folyton marakodnak.

Egy másik jóslatot II. János Pál pápára vonatkoztatnak: " ... születik az 50. szélességi foknál, aki az egész keresztény egyházat megújítja"¹⁰ Karol Wojtyła lengyel pápa Wadowicében született az 50. szélességi fok mellett. A magyarázók nagyra becsülik ezt a jóslatot, hiszen II. János Pál az első nem olasz pápa majd fél évezred óta először.

A Hitlerre vonatkoztatott prófécia szintén érdekes:

A noricum hegység Rajnájánál

Születik egy nagy, későn jött népből,

Ki védekezik Sarmatiában és Pannóniában,

*Nem fogják tudni, hogy mi lesz vele.*¹¹

Hitler az Inn melletti Braunauban született, aki támadott, majd védekezett Oroszország és Magyarország területén majd a háború végén homályos, hogy mi lett vele: biztos, hogy öngyilkos lett? vagy megölték, vagy ...?

Még ha jó néhány jóslat töredékeiben, vagy egészében rá is illik valakire, még ha nagy ritkán igazak is Nostradamus "próféciai", két dolgot megjegyezhetünk a magunk és a kíváncsiskodó, keserő, kutató, izgalmat és titokzatosságot szerető fiatalok, felnőttek számára: a próféciaikat mindig utólag magyarázzák, így visszafelé befolyásolni nem tudjuk őket. Ha Nostradamus a jövőbe is látott volna, elég kétségbeesett lehetett látomásai tudatában, mennyire embertelenül él az ember. A másik, ennél még fontosabb következtetés korunk misztikaéhségével kapcsolatban: az ember saját erejéből, jövője tudatában vagy annak módosítási szándékával nem üdvözülhet. Az üdvösség nem e világi ajándéka Istennek,

tehát nem anyagi, világi értelemben vett béke, gazdagság, nyugalom, egészség, hanem örök élet Jézus Krisztusban az Isten országában. A világ megjobbítására való törekvések nem haszontalanok, de az üdvösséget nem ez szerzi, hanem Isten megváltó szeretete. A hozzánk fordulókat tehát a Nostradamus-féle miszticizmusról fordítsuk a Krisztus misztériumához.

Farkas Sándor

Felhasznált irodalom:

- Fekete Sándor Pál: Nostradamus titokzatos könyve: A Próféciaik, Média Kiadó, Budapest 1991

- Herbert Haag: Bibliai Lexikon, Szent István Társulat, Budapest, 1989

- Nagy Emőke: Nostradamus, a látnok, in.: Nők Lapja 1998/9, 36-37.o.

MISSZIÓI PÁLYÁZAT 1999.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Missziói, Gyermekek és Ifjúsági Bizottsága hasonlóan az elmúlt évhez, összevont pályázatot ír ki a magyarországi evangélikus egyházmegyéik és gyülekezetek támogatására.

Pályázni lehet programok, kiadványok, eszközök, illetve eszközök készítésének támogatására.

A benyújtott pályázatokat a fent említett bizottságok delegált tagjai bírálják el.

A támogatottakat levélben értesítjük, valamint a támogatottak listája az Evangélikus Életben is megjelenik.

A pályázat összege: 1,9 millió forint

A pályázat beérkezési határideje:

1999. március 2.

Az elbírálás időpontja: 1999. március 9.

Az elszámolás határideje: 1999. november 15.

A pályázathoz csatolni kell a pályázó 1999. évi missziói munkatervét, valamint kiadványra kért támogatás esetében laptervet, vagy referenciaszámot.

Pályázni csak hiánytalanul kitöltött a hivatalos úrlapon lehet, amelyet az Ifjúsági Osztályon lehet kérni telefonon, vagy levélben.

Budapest, 1085 Üllői u. 24.

Tel.: 06-1-429-20-37

Azok a pályázatok, amelyek nem érkeznek meg határidőre, nem kerülnek elbírálás alá. Abban az esetben, ha a pályázó a kapott összegről nem számol el a megadott határidőn belül, egy évre kizárja magát a pályázási lehetőségből.

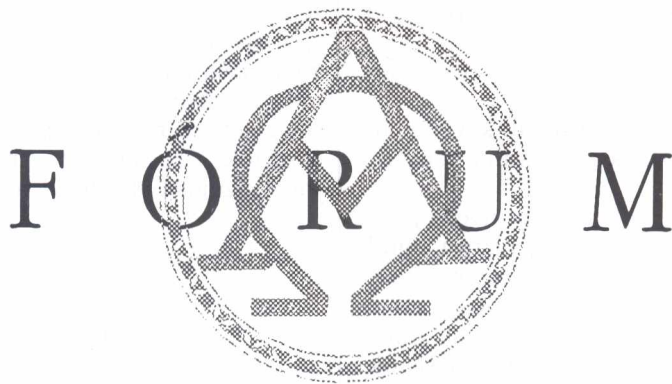
A pályázatot gyülekezeti pályamunka esetén a gyülekezeti elnökségnek, egyházmegyei pályamunka esetén az egyházmegyei elnökségnek kell aláírni.

⁸ Fekete: 38. oldal

⁹ Fekete: 275. oldal

¹⁰ Fekete: 279. oldal

¹¹ Fekete: 264. oldal

Kezünkben a teljes Szentírás!

avagy:

Miért nem prédikálunk ószövetségi textusokról?

Ebben az egyházi esztendőben az ógyházi sorozat epistolái kerülnek a szószékre. Igehirdetéseimet lapozgatva látom, hogy szolgálatom 18 éve során eddig is többször prédikáltunk erről a sorozatról. S ahogy bogarászok a régebbi igehirdetéseim között, feltűnik az, hogy újszövetségi alapigével sokkal több igehirdetés született. S ha ószövetségi ígéről készültem, az legtöbbször szabadon választott textus volt, valamilyen sorozathoz vagy kazuáléhoz választott ige.

Miért nem prédikálunk gyakrabban ószövetségi textusokról? - vetődik fel bennem is a kérdés. De nem csak bennem.

Egy lehetséges válasz ez lehet: Mi az Újszövetség népe vagyunk. A Szentírás közepe a Krisztusról szóló evangélium!

S bár ez a válasz igaz, engem nem nyugtat meg, nem elégíti ki a hiányérzetemet.

Néhány olyan gondolatot adok most közre, amelyekkel az ószövetségi textusok fontosságát szeretném hangsúlyozni. Teszem ezt azzal a szándékkal, hogy bátrabban vegyük kézbe az Ószövetséget, - hogy végiggondoljuk perikópa-rendjeink használhatóságát, jelzést adjunk, hogy a perikópa-rend kijelölésénél a jövőben gondoljanak erre a hiányra is.

1. A teljes Írás

Igaz, hogy az Újszövetség népe vagyunk, de a teljes Íráson tájékozódunk. Az Ószövetség elbogatellizálása és elhanyagolása már a kora keresztyén korban is felbukkanó eretnek tanítás volt. Bár az évszázadok múlnak, a korszellem nem adhat nagyobb hangsúlyt az Újszövetségnek az Ószövetség rovására. A teljes Írással a kézben értjük meg az Isten örök akaratát és igazi szeretetét.

2. Jézus az Ószövetség ismeretében tanított

A Jézus után kémkedő ellenfelek is megállapították, hogy úgy tanít, mint akinek hatalma van.ⁱ Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az Ószövetséget sutba dobva hozta az újat, hanem azt, hogy a sokszor szórszál-hasogató és kazuisztikus rabbinista tanítás helyett végre elhangzott a LÉNYEG. Jézus képei, gondolkodásmódja nehezen érthető az Ószövetség ismerete nélkül.

Jézus Szentírása az Ószövetség volt. A törvényt és a próféták tanítását nem akarta érvényteleníteni.ⁱⁱ Sőt azok

betöltéséről szól a Hegyi Beszédben. S egy érdekes képben - A gazdag és Lázár példázatábanⁱⁱⁱ - az Ószövetség olvasására s elfogadására is tanít. Jézus használta a zoltárokat. Az idézett zoltár szavait bizony könnyű lenne félreérteni a teljes zoltár ismerete nélkül.^{iv}

3. Jézus az Ószövetségben megígért Messiás

A názáreti zsinagógában botrány tört ki, mert az ószövetségi prófécia beteljesedéséről szólt Jézus^v. A messiási várakozások sokszínűsége miatt még Keresztelő János is bizonytalankodott^{vi}, s az elhívottak is kétségek között hanyódtak^{vii}. A húsvét utáni bizonytalanságot nem csak Krisztus megjelenése, vagy megérintése oszlatja el. Az emmausi tanítványok számára feltárja a feltámadott Krisztus az Írásokat. Akkor kezd el hevülni a szívük^{viii}. Így válik egészen érthetővé számukra, hogy az ószövetségi ígéretek valóban beteljesedtek.

Jézus messiási létét az hitelesíti, hogy az ószövetségi ígéretek előre szóltak róla. Ezért az Ószövetség ismerete nélkül a Krisztus-ismeret sem lehet teljes. Az apostoli igehirdetés az Ószövetség elemeit használja, hogy érthetővé tegye Krisztus kereszthalálának súlyát és feltámadásának nagyszerűségét.^{ix}

4. A reformációi hagyomány

Luther Márton ószövetségi előadásainak fontosságát ismerjük, s ha végiggondoljuk azt, amit az *Előszó az Ótestamentumhoz* címmel 1523-ban írt, akkor megdöbbenünk azon, hogy szavai milyen aktuálisak ma is egyházunk számára.

Így ír: "Az Ótestamentumot némelyek kevésre becsülik, mivel úgy gondolják, hogy egyedül a zsidó népnek adatott az, és már idejét is múlta, mert csupán tűnt idők történeteit beszéli el; s azt tartják, elég nekik az Újtestamentum, mondván, hogy hiú törekvés az Ótestamentumban lelki értelmet keresni... Ám Krisztus János evangéliumában (Jn 5,39) ezt mondta: Tudakozzatok az írásokat, ezek tesznek bizonyosságot rólam..." és később: „Híven kérek és intek ebben minden jámbor keresztyént, ne botránkozzék meg azokon az együgyű beszédeken és történeteken, amelyekkel gyakran találkozni fog, s ne kételkedjék, mert bármilyen hitványnak is tűnnek, az isteni Felség igéi, művei, ítéletei és történetei ezek, s az Ő hatalmáé és

bölcsességé. Mert az írások bolonddá teszik a bölcs és eszes embert, de feltárulkoznak a kicsinyek és együgyűek előtt, amint Krisztus is mondja. Bocsdásd el tehát magadtól minden sejtésedet és érzésedet, és úgy gondolkodj az írásokról, mint a legnagyobb, legnemesebb szentségről, mint a legdúsabb kincsházáról, amelyet soha nem meríthetünk ki teljesen...^{10c}

Folytathatnám az idézetet. De azt hiszem, hogy ennyi is segít nekünk abban, hogy meglássuk: milyen fontos lenne az ószövetségi textusok használata. Szentírás-szemléletünkhöz a Krisztus-központúság tartozik. De ez nem az Újszövetségre leszűkülő látást jelenti. Hisz az Ószövetségben ott vannak a Krisztusra világító fénysugarak.

Még két gondolatot vetek fel:

Az egyik a korszellem hatása az igehirdetésre. Olyan korban élünk, amelyben a személyiségi jogok előbbre valók a jó rendnél. A másság tiszteletének jelszavával a bűn is megtűrtté és elfogadottá lett. Ebben a korszakban nem éppen népszerű feladat az Isten rendjének, törvényének hangsúlyozása. A prófétai hang megszólaltatása pedig ultra-radikális szélsőségek tűnhet.

De felvállalhatja-e az egyház a "félszavúságot"? Azt, hogy a kegyelemről bűn és törvény nélkül beszél?

A másik pedig a Luther-idézetben is felvetődő gondolat. Luther is együgyű beszédekről és történetekről írt már, pedig az a kor nem is volt annyira intellektuális, mint a mienk. Idegenkedhetünk az Ószövetség világképétől és sokan furcsállják ma az ószövetségi történelemszemléletet. De ha világos

számunkra az Ószövetség műfaji sokszínűsége és a hitvallásos történelemszemlélete, akkor kikerülhet az a bárgyú együgyűség, amelytől ma sokan fáznak és félnek.

Az Ószövetség színgazdagsága nélkül az Újszövetség színgazdagsága is szegényebb^{xi}

Ennek a rövid írásnak két célja van: az egyik egy eszmecsere elindítása: Az Ószövetség helye igehirdetési gyakorlatunkban - témakörrel. A másik pedig az, hogy a szabad választási lehetőségeinket használjuk ki úgy, hogy bátrabban veszünk elő ószövetségi textusokat. Természetesen Ágendánk perikópái közül lehetne ezután egy "vegyes válogatás is", hisz ha váltakoznak az ószövetségi, evangéliumi és epistolai textusok, akkor az igehirdetésünk is változatosabbá, lendületesebbé válna.

Ifj. Bence Imre

¹ Jn 7,45

² Mt 5,17

³ Lk 16,19-31

⁴ Mk 15,34 - más értelmet kap, ha tudjuk, hogy itt nem csak Jézus imádságáról, hanem Izrael zsoltáráról van szó.

⁵ Lk 4,14-30

⁶ Lk 7, 19

⁷ Jn 1, 46

⁸ Lk 24,13kk.

⁹ ApCsel 2,14 kk. - Péter pünkösdi beszéde vagy 7,1 kk. István beszéde. De Pál leveleinek ószövetségi utalásai is ezt mutatják.

¹⁰ Luther M. Előszók 33k. oldal. Bp. 1995.

¹¹ Emlékeztetek itt Veöreös Imre ragyogó könyvére.

T ü k ö r k é p

Gondolatok a ma élő evangélikus lelkészek most megjelent prédikációs kötetéről

„Tükröm, tükröm, mondd meg nékem ...” visszhangzik bennem gyermekkorom mondókája a gonosz mostoháról ... A tükör igazat mond, nem lehet befolyásolni, megvesztegetni. Olyannak mutatja a belenézőt, amilyen az valójában.

Hogyan prédikálunk, magyarországi lelkészek, a huszadik század végén? Utódaink talán évek, évtizedek múltán vajon megismerik-e majd a prédikációk alapján a kort, társadalmi környezetünket, hitbeli és teológiai elkötelezettségünket és irányzatainkat, a gyülekezetek, egyház és társadalom kérdéseit, állapotát?

Az élő igehirdetésnek mindig jelenidejűnek kell lennie. Használhatja a múlt tanulságait (kortörténet, exegézis, történelmi tapasztalatok), élhet azzal a jogaival, hogy a jövő felé mutat, mérhető időben és az örökkévalóság távlatában, de lényeges mondanivalóját mindig a jelenidőben és az adott hallgatóság számára kell megfogalmaznia.

A most megjelent *„Tükrökép”* című igehirdetés-gyűjtemény az elmúlt évi *„Keresztmetszet”* című kötet folytatása, „második kötete”, egy egyszerű kezdeményezés következtéses továbbfejlesztése. Aki mindkét kötetet kézbe veszi, a teljes óegyházi perikópa újszövetségi anyagát találja meg bennük, az egyházi év szerint, kész igehirdetésekkel, feldolgozva.

Ebben a második kötetben 75 lelkész szólal meg. Bátran mondhatjuk, hogy három generáció képviselői szerepelnek: a legidősebb író 87 éves, a legfiatalabb 25. A kor szerinti megoszlás: 30 év alatt 17 lelkész, 30-60 év között 42, 60 év fölött 16. Ennek megfelelően az igehirdetések stílusa, hangulata,

élményanyaga rendkívül különböző, ám a lutheri teológia krisztocentrikussága és az őszinte hangvétel mindegyikben felfedezhető.

Néhány általános értékelő megjegyzés

a) Többen nem döntötték el, hogy tanulmányoszerű, írott prédikációt, vagy elmondható igehirdetést alkossanak. Van néhány olyan írás, melyet filozófusok konfe-

renciáján is nehezen értenének a hallgatók, - van, amely kifejezetten lelkészeknek, lelkészi munkaközösségekben hangozhatna el. Van, amelyik jó gondolatokat nagyon elméleti módon és ezért nagyon nehezen követhetően fejt ki, mintha egy intellektuális rejtvény lenne.

b) Folytatva a negatív benyomásaimat, vannak érthető, de száraz, unalmas, közhelyszerű igehirdetések, amelyek bármikor, bárhol elmondhatóak, de újszerű gondolatot, időszerű üzenetet nem, vagy csak alig tartalmaznak. Ez persze lehet az írók pillanatnyi fáradtságának, vagy a sietségnek is az eredménye, de az adott textus és az adott vasárnap élő üzenete csorbát szenved.

c) Vannak ragyogó igehirdetések, nem is kis számmal! Ezekben mind a textus értelmezése, mind az aktualizálás remekül sikerült, a kettő kiegészíti egymást, a végeredmény egy izgalmas, érthető és nem könnyen felejthető üzenet átadása.

Itt emlitem meg, hogy a legjobb igehirdetések többségében egy-egy jól alkalmazott idézet vagy példa teremti meg a jó kifejtés lehetőségét. Az lehet jó idézet vagy példa, amelyet még a végén is érdemes felidézni, amire az istentisztelet után is emlékszik a hallgató.

Van, ahol a kitűnő kortörténeti elemzésre épül a lebilincselő aktualizálás, és van, ahol a textus elemzése helyett egy időszerű téma felvetésével indít az író. A fontos az, hogy eljusson a Szentlélek segítségével maga elé tűzött céljig, az "üzenet" jó továbbadásáig.

Fontos szempont a gyülekezet-szerűség és a korszerűség. Sok jó igehirdetésben érezhettem meleg lelkipásztori hangvételt, széleskörű és korszerű tájékozottságot, a rossz néven nevezését és a jó elérhetőségét. Néhány kifejezetten evangélizáló, hit- és felelősségébresztő igehirdetés is született, amelyekben nincsenek közismert frázisok, hanem a mai embernek és hiányainak ismerete és a hitre ébredés áttörésének felkínálása a vonzó.

Nagyünnepeink feldolgozásánál is érezhető volt az írók felelősségérzete az ünnep lényegének és a nagyszámú gyülekezet jelenlétének megragadásában.

Találtam néhány irodalmi értékű feldolgozást is, melyek a gondolatgazdagság és választékos nyelvezet mellett is közérthetőek, frappánsak és életszerűek. Jó, hogy ilyen képességű lelkészeink is vannak!

Összefoglalva az általános megjegyzéseimet, megállapíthatom, hogy lelkészi karunk sokszínű és ez elsősorban nem az életkor miatt igaz: vannak fiatalon is konzervatív és idősebb korban is modern, újszerűen fogalmazó, új utakat kereső, nyitott szemű és szívű lelkészek, és fordítva. Vannak "szuper-modernek", akiknek intellektualizmusa nehezen emészthetővé teszi mondandójukat, és hagyomány-őrök, akik a textus fogságából és a megszokott kifejezésektől nem tudnak szabadulni. De vannak – és ők vannak többen – minden korosztályban, az Ige friss megszólaltatásáért tusakodó kollegák, akik jól ismerik korunkat, akik szolidárisak hallgatóikkal, akik a kötetben olvasható példák alapján hétről-hétre megküzdnek a nagy feladattal: Isten szavával megszólítani korunk emberét.

Vonzó-e az evangélikus igehirdetés ma? Nem maradtunk-e le a kisegyházak és szekták látványos "sikerei" mögött? Jók-e még ma is az adott "népegyházi keretek" és formák? - Nehéz lenne ezekre egyértelmű válaszokat adni. Az azonban e kötet alapján is kimondható, hogy az igehirdetés istentiszteleti, alkalmi és kazuális alkalmi adattak számunkra, - a személyes lelkipásztori szolgálat mellett-, és ezekkel kell minél több hittel, felelősséggel és szeretettel élnünk. Ebben pedig mind a

"Keresztmetszet", mind a "Tükörkép" összességében jó képet mutat. Nem az újszerű formák, hanem a tartalom minősíthet. A tőlünk idegen formák és megnyilatkozások nem alkalmasak az összehasonlításra. Nekünk a bibliai és hitvallásaink szerinti igazságokat kell hirdetnünk, Isten Szentlelkének segítségével és a Tőle kapott képességeinkkel. Az áldást és növekedést - az Isten adja! (1 Kor 3,6)

Mi a haszna e kötetnek és kiknek ajánljuk?

Elsősorban természetesen lelkész-társainknak. Egy-egy példánynak minden lelkész és gyülekezet könyvtárában helye lenne! Sajnos, sokan még az első kötetről sem tudnak! Pedig a *Teológiai Irodalmi Egyesület* fiatal és lelkes gárdája nagy munkát végzett és a felkért igehirdetők is szívvel-lélekkel vállalták a szolgálatot. Gyülekezeti szolgálatunkban is, egymás igehirdetésének megismerésében is nagy segítséget nyújthat! Sok meglepetést tartogathat a kötet azok számára is, akik úgy gondolják, hogy jól ismerik társaikat, az írókat. Sokan vagyunk - a többségünk ilyen -, akik nagyon ritkán hallanak másokat szószerűen, gyülekezeti istentiszteleten. Mindig önmagunkat hallgatni - ez is fárasztó és veszélyes. Egy-egy példa vagy gondolat, ami bennünk is elindíthat egy gondolatsort, óriási segítség lehet készülésünkben. Még a negatív ítélt példák is segíthetnek!

Másodsorban érdeklődő gyülekezeti tagoknak ajánljuk ezt a gyűjteményt. Sokan olvassák szívesen egy-egy Ige feldolgozását, saját lelkészüket prédikációi mellett. Presbiterekre, gyülekezeti munkásokra is gondolhatunk, de idős, beteg, templomba jönni nem tudó híveinkre és szórványban élő testvéreinkre is. Két teljes egyházi esztendő igehirdetése van a két kötetben!

Megjegyzéseim során nem tértem ki a kötetben található kazuális igehirdetésekre. Ezek személyekhez, adott helyzetekhez kötöttek. Mégis rendkívül tanulságos lehet egy-egy keresztes, esketési vagy temetési beszéd, melyeknél az adott kázus rövid leírása is megtalálható. Felnőtt keresztes, saját gyermek esketése, tragikus körülmények között fiatalon meghalt édesapa temetése... Érdekesek az alkalmi igehirdetések is: ökumenikus istentisztelet, televíziós istentisztelet, iskolai tanévnyitó-, ballagási- vagy hétköznapi diákistentisztelet.

Gazdagítja kötetünket néhány szép rajz, vers és egy meditáció az "ablakról". Művészi és rendkívül kifejező a kötet borítója is.

Mi a haszna? Az, hogy minden olvasó, "szakmabeli" és "laikus" megismerheti: milyen is 1997-ben és 1998-ban a magyar evangélikus lelkészi kar? Hogyan próbálunk felelni a mai ember és a mai világ kérdéseire, kihívásaira? Miben kell még javulnunk, mit tudunk egymástól tanulni?

Ajánljuk hát mindenkinek, akit érdekel és izgat ez a semmi mással nem hasonlítható izgalmas műfaj: az igehirdetés. Amelyben "elveszünk az emberek életéből egy órát", amelyben azt a bátorságot vesszük, hogy hozzászóljunk emberek életéhez, gondolkodásához, tetteihez. Amelyben az a különleges kiváltságunk, hogy vigasztaljunk és intsünk, tanácsoljunk és eltévelyedéstől megóvjunk, és mindezt ne a magunk vélt bölcsessége és élettapasztalata, lelkesedése vagy megfáradása által, hanem Istentől kapott megbízatás és erő segítségével tehesük.

Az egyik igehirdetésben például a bűn és a betegség kapcsolatáról és Jézus idevonatkozó véleményéről, egy másikban az utolsó idők kiszámíthatóságáról olvashatunk. Mindkét téma nagyon aktuális és őszinte gondol-

kodást igényel. És ez csak ízelítő: miért is ajánljuk sokaknak a "Tükörkép"-et?

Hogyan tovább?

A Hittudományi Egyetemünk rektorának vezetésével munkálkodó lelkes csapat képes lenne további kötetek létrehozására és megjelentetésére (rendkívül jutányos áron!) is. Vannak más perikópáink is, lehetne egy ószövetségi sorozatról is kötetet összeállítani, vagy a gyakorlati teológia más és szolgálatunknak fontos területeiről szóló írásokat kiadni! Sok olyan értékünk van, amelyet érdemes lenne közkinccsé tenni és ezzel

segíteni egymásnak, segíteni egyházunknak szolgálatunk megújulásában, hitelességének erősítésében.

Azt kérjük tehát a Lelkipásztor olvasóitól és azoktól, akikhez eljut ez a kérés, hogy írják meg véleményüket, javasolataikat a megjelent két kötetről és az esetleges folytatásról.

A külföldön megjelenő teológiai irodalom mellett jó lenne, ha a sajátunkat is megbecsülnénk és gyarapítanánk.

Szirmai Zoltán

– H O Z Z Á S Z Ó L Á S –

Koczor György: Talán mégis jók az egyházi törvények? c. cikkéhez

Tollal a kezemben olvastam el a cikket. Arra lettem ugyanis kíváncsi, milyen következtetéseket tud összegezni olvasmányairól az, aki olvasta a törvénykönyvünket?

Már annak is örültem, hogy akadt kollégám, aki olvasta az új törvények gyűjteményét. Sőt ír is arról. Amint ezt az írást olvastam a Lelkipásztorban, írása alapján arra a következtetésre jutottam, hogy szépnek találta törvényeinket! Ez természetes is akkor, ha azt nem kell részleteiben alkalmazni, hanem csak mint olvasmányt elolvasni, behúzva a megfelelő helyre a strigulát: ezt is teljesítettem. Akkor is ez a természetes, ha a törvényt arra lehet használni az alkalmazás helyett, hogy kritizáljak - kellő információ vagy rálátás nélkül!

Talán más is eljutott erre a gondolatra, ami bennem élt a cikk olvasása közben: mennyivel értékesebb és érdekesebb lenne a törvényeinket t a n u l m á n y o z n i. Ekkor azonban már nem annyira olvasmányos vállalkozásba kezdünk, hiszen a tanulmányozáshoz gondolkodni kell!

Ezt próbáltam meg magam is tenni, amikor a fenti hozzászólást tanulmányoztam és feljegyeztem az írás ellentmondásait.

1. Talán a tördelés ördöge segítette, hogy csaknem egymás mellé került a cikk legnagyobb ellentmondása. A jobboldali írás-hasámban arról örvendezik a cikkíró, hogy a XXI. század reménysége fogalmazódott meg az új törvényben, hiszen nem a most fennálló modellt és az ősi hagyományaiban megposhadó gyülekezeteket és minden papjait veszi alapul, hanem a talán most már meginduló missziói lelkületekből felépülő gyülekezeteket és a tényleges lelkészi szolgálatot végző lelkészeket. A baloldali írás-hasámban pedig siratta azokat a megkeseredett lelkészeket, akiket a gyülekezet tagjai a demokráciára hivatkozva lejárattak s „vettek ki minden hatalmat a kezükből”. Nem tudom, szerencsés-e a demokrácia jeleként értékelni a gyülekezeti tagok ilyen lejárató manővereit - hiszen ez bűn! -, inkább azok gonoszágáról van ott szó! De arra is gondolni kellene, vajon nem a lelkész szolgált rá arra, hogy kivegyenek a kezéből minden olyan dolgot, amelyekkel talán visszaélt, vagy rosszul élt? Biztos vagyok abban, hogy a Bibliáját nem vették ki a kezükből - bár lehet, hogy azt kellett volna tenni! Azt is tudom, hogy van olyan hely, ahol

joggal fékezik meg a lelkészt, aki a kapott szolgálati autóval össze-vissza utazik az országban, vagy külföldön az egyház költségén, s 3-4 év alatt úgy elhasználja a szolgálati autót, hogy szinte semmit érő roncsként adja át egy másik lelkész használatára, maga pedig jelentkezik egy új autóért - sőt harcol érte! S az új szolgálati autó átvételekor talán a felügyelő, vagy valaki más - megszorítja a feltételeket. Talán megnézi a kilométerórát, vagy betekintést igényel a gépkocsinaplóba. Ez nem demokrácia, hanem az elrontott megbízhatóság következménye.

2. Egy másik megjegyzése a cikknek szintén arra mutat, hogy a felületes olvasás milyen hamis útra viheti az embert. Korábban is régi lemeznék tartottam, amikor valaki a "központi pénzek elosztását" hatalmi célokat szolgáló alkalomnak tartotta. Valakinek vagy valakiknek el kell osztaniok a pénzt! Nem lehet azt csinálni - még a demokrácia jegyében sem -, hogy a szétosztandó összeget jó magasra, lehetőleg nagy szélben feldobjuk és aki kapja, marja. Ez lenne az anarchia. Azt is tudom, hogy vannak telhetetlen emberek - a papzsáknak széles a szája és lyukas az alja! - akik mindent közegyházi pénzen szeretnének megoldani, hiszen ez a legkényelmesebb, sőt a gyülekezetben népszerűbb is, mint az, hogy a gyülekezetet serkentse arra, hogy szedje össze magát. Azt sem látom elképzelhető megoldásnak, hogy a közpénzeket mindenkit megkérdezve osszák szét! Ilyet technikailag is megoldhatatlannak tartok. Úgy látszik, az esperes iránti bizalom csak a megválasztásáig tart, pedig ő jelen van a pénzek szétosztásánál az Esperesi Értekezleten!

3. Egy csúsztatást felfedeztem az észrevételek között: "még megtehetjük, hogy az országos számvevőszék évekig nem ül össze". Honnan tudja a cikkíró, hogy mit csinál a számvevőszék? Van-e képe arról, hogy évente hány vizsgálat történt a számvevőszék megválasztott tagjai munkájaként? Biztos nincs. Ezért említette a ülés hiányát. A országos számvevőszék feladata nem az ülésezés, hanem a törvényben előírt számvizsgálatok elvégzése. A törvény intézkedik arról, hol és milyen esetekben kell a számszéknek vizsgálatot tartani. Oda nem vonul ki az egész számvevőszék. Legalább 2 tag azonban jelen van. Munkájukat díjazás nélkül végzik, az utiköltségeimet 1992 óta saját zsebemből fizetem! Ahol

eddig szükség volt a számvevőszék munkájára, a számvevőszék ott volt. Az országos presbitérium és közgyűlés előtti jegyzőkönyvek mellékleteként a jelentések is ott vannak!

Csupán illusztrációként ehhez a témához az a néhány ellentmondás, ami az országos számvevőszék feladatával kapcsolatos. Valószínűleg ha nem olvas a cikkíró, hanem tanulmányoz, akkor találkozott volna az 55. oldalon azzal, hogy az országos számvevőszék ellenőrzi a GAS működését. Az 50. oldalon, ahol az országos számvevőszék feladatait sorolja fel a törvény, ez nem szerepel! De ha már a GAS-nál vagyunk, az 55. oldal szerint a segélyeket a GAS-Tanács osztja szét és beszámolási kötelezettsége van az országos közgyűlésnek. Ugyanakkor a 46. oldalon arról van szó, hogy az országos presbitérium dönt a GAS szeretetadományainak odaítéléséről. Erről pedig az 55. oldalon egyetlen szó sincs.

Még annyit, hogy az országos számvevőszék elnöke nem tagja az országos közgyűlésnek, de az országos presbitériumnak sem. Az utóbbin meghívás alapján lehet jelen. Ugyanakkor azonban jelentéstételre kötelezett az országos egyházi költségvetésről és zárszámadásról. Semmi más feladata nincs ezen a helyen a számszéknek. Vizsgálatainak eredménye a törvény alapján a ködbevész...

Egyébként pontosan olyan bizonytalan sorsra jutott az országos számvevőszék, mint a püspök státusza az egyház irányításában.

Összegezve: valóban az lenne a feladata a zsinat munkájának, hogy „az új törvények azt szolgálják, hogy mindez jó rendben folyjék”. Abban bízom, hogy „talán mégis jók lesznek az új egyházi törvények”, - bár fájdalommal...

Detre János

Négytornyú széttekintés

„*Jungiánus apátság?*” címmel adtunk már némi ízelítőt (Lp. 1996/5 181. old.) a *Vier-Türme-Verlag* (D-97359 Schweinfurter Str. 40 Münsterschwarzach Abtei) kiadói munkájáról, mely nevéhez híven mintegy „négy toronyból” nyújt lelki perspektívát, lélektani értelemben is, és pedig kellő pszichológiai felkészültséggel. Ezt annál inkább is értékelem, mert magam 1966-tól négy évi kemény tanulmányi munkával juthattam el a mélylélektanban a középfokú *konyításig*, ám az alapfokú hozzáértéshez további hat év volt szükséges, zürichi továbbképzéssel, itthon pedig klinikai gyakorlattal. Ezt a „belépődíjat” meg kellett fizetni, mert túl nagy veszély a naív sarlátosság, főként szektoid beütéssel, mely magára kanyaríthatja Krisztus köpenyét is.

A *Kleinschriften* sorozatból említünk meg néhányat, mert ezek a 40-110 oldal s 6-12 DM között mozgó írások anyagilag hamarabb elérhetőek számunkra - de recenzíóra is kérhetünk a díjtalanul kapható Gesamtverzeichnis alapján, amiért a megjelent beszámoló 2 fénymásolatával „fizetünk”. Előbb az apát: *Anselm Grün* pár könyvecskéje. *Der Umgang mit dem Bösen. Sehnsucht nach Gott* (főleg fiataloknak). *Biblische Bilder von Erlösung. Wege zur Freiheit.* *G. Kreppold* amellet áll ki, hogy a hiteles önmegvalósítás bajosan képzelhető el önmegtagadás nélkül (*Selbstverwirklichung oder Selbstverleugnung?*), *G. Braulik* bécsi Ószövetség-professzor pedig szakjának megfelelően ír egy ősi, ám egyre zavarosabbá váló témáról: *Zivilisation der Liebe*.

Szinte műfaji ugrásnak is tekinthető, ha a kiváló szakemberek nagy témákról *hangszalagon* „jelennek meg”. *A. Grün* apát imponáló teológiai és pszichológiai tájékozottsággal tart eleven előadást: *Die spirituelle Dimension der Psychotherapie*, a közelmúltban elhunyt világhírű zsidó teológus *Pinchas Lapide* pedig mint a Jézus korabeli héber irodalom és nyelv avatott ismerője szól hozzá a Hegyi Beszédhez, azt görögből az eredetire visszafordítva kimutatja, hogy az korántsem olyan

„irreális”, mint amilyennek tűnhet a jelenlegi fordításokban - ám ezzel nem hígítja fel a fenséges alapmondanivalót. Egyik javasolt szövegkorrekciójához azt fűzi hozzá, hogy Jézus mégiscsak jobban ismerte a szent iratokat és a héber-arám nyelvet, mint Máté ... Mellesleg: a nagyon jól felépített és kitűnően érthető hochdeutsch/theaterdeutsch előadásból nem feltétlenül derül ki az előadó felekezeti hovatartozása, annál inkább azonban a Jézus személye iránti rokonszenv.

Ez pedig a „négy torony” egyike. Oda viszont föl kell másznia annak, aki messze akar látni, vö.: „belépődíj”.

Regiszter - de mekkora !

Négy vaskos, minden tekintetben rendkívül igényes kötetben jelent meg a göttingeni Vandenhoeck & Ruprecht kiadónál az EKL (Ev. Kirchenlexikon), bővítetten, fokozott eleganciával, szellemileg is nagy formátumban. Ehhez „zárókőként” társult immár az 5. kötet: a *Registerband*, 1332 hasábon, ára előfizetés alapján potom 286 DM volt. Névmutatója minuciózisan részletes, a német alaposság mintapéldánya. Kiegészítő kötetnek is vehető, mert az előzőkben csak megemlített személyek többnyire rövid életrajzát 680 hasábon vázolja. A fogalmi és tárgymutató olyannyira nagyszabású, hogy például a teológia címszónak minden leágazását külön - külön veszi 574 hasábján, így önálló vonatkozási fogalom, teszem azt, az életkor, ill. a test teológiája; csaknem teljes hasábjai a teológiatörténet, ám a „psicho”-téma derivátumai még számosabbak (talán mert ebben sok a pótolnivalójuk a teológusoknak).

„*Nemzetközi hittudományi enciklopédia*”, vagyis szinte egy kisebb könyvtár ez az öt kötet. Jó is, hogy tág ölelésű, mint a bennünket körülvevő világ - vagy az olykor még tarkább, néha meghökkenítő vagy akár félelmetes belső világunk. Utóbbihoz nehéz volna „belviláglexikont” írni.

Bodrog Miklós

Emlékezés Vajta Vilmosra

1998 június havában.

Kedves Béla!

Mélyéges hálaadással éltem át ez évi születésnapomat. Családom és kedves régi barátok vettek körül, akik életutamon elkísérték és sokféle módon gazdagítottak. Ezúton is kifejezni kívánom a sok személyes és levélbeli üdvözléért. Meglepő örömet jelentett a sok kedves ajándék, mely mind a ragaszkodó szeretet bizonyosságát jelenti. Különös örömmé vált ez a könyv, mely hazai baráti szerkesztésben és a külföldön élő magyarság segítségével éppen születésnapomra jelent meg Budapesten. Magyarul, de külföldön megjelent írásaimat adja közzé a hazai olvasóknak, akikhez ezek annak idején nem juthattak el. Ma annál inkább örülhetek annak, hogy a hazai és a külföldön élők közös köszöntésében a mindig létezett egységes hitünk jelét láthatjuk. Köszönöm, hogy ez a lelki közösség életemet is mindeddig hordozta. Üdvözlétedet a testvéri közösség jelének vettem és áldáskívánnál, köszönettel viszonzom:

131. zsoltár.

Testvéri köszönettel

Vajta Vilmos

Vajta Vilmosra emlékezve tesszük közre ezt a levelet, amelyet születésnapja és az „Amíg időnk van” című könyvének bemutatója napján írt Harmati Béla püspöknek.

1998 június havában

Kedves Béla!

Mélyéges hálaadással éltem át ez évi születésnapomat. Családom és kedves régi barátok vettek körül, akik életutamon elkísérték és sokféle módon gazdagítottak. Ezúton is kifejezni kívánom a sok személyes és levélbeli üdvözléért. Meglepő örömet jelentett a sok kedves ajándék, mely mind a ragaszkodó szeretet bizonyosságát jelenti. Különös örömmé vált ez a könyv, mely hazai baráti szerkesztésben és a külföldön élő magyarság segítségével éppen születésnapomra jelent meg Budapesten. Magyarul, de külföldön megjelent írásaimat adja közzé a hazai olvasóknak, akikhez ezek annak idején nem juthattak el. Ma annál inkább örülhetek annak, hogy a hazai és a külföldön élők közös köszöntésében a mindig létezett egységes hitünk jelét láthatjuk. Köszönöm, hogy ez a lelki közösség életemet is mindeddig hordozta. Üdvözlétedet a testvéri közösség jelének vettem és áldáskívánnál, köszönettel viszonzom.

131. zsoltár

Testvéri köszönettel
Vajta Vilmos

A Lelkipásztor olvasói közül bizonyára többen olvasták Vajta Vilmosnak az utolsó nyolc év során magyar nyelven is megjelent tanulmányait és könyveit; kevesebben azokat az írásait, amelyek az 50-es évek eleje óta német, angol, francia és más nyelveken is megjelentek, de valószínűleg még kevesebben ismerték őt személyesen. 1998. október 21-én bekövetkezett haláláról sokan értesültek. Feleségéhez, valamint három gyermekéhez a világ minden tájáról érkeztek levelek, amelyekben olyanok fejezték ki részvétüket a gyászoló családtagok felé, akik nem csak teológiai munkáját ismerték, de találkoztak is vele.

Folyóiratunk szerkesztőjének kérésére hiányt szeretnék valamilyen módon pótolni írásomban. Először be szeretném mutatni Vajta Vilmost úgy, ahogy őt svéd barátai ismerték. Ezért közlöm egy emlékére írt és egy svéd világi lapban megjelent svéd nyelvű cikk fordítását. Ehhez csatlakozik saját visszaemlékezésem, amelynek ezt a címet adhatnám: *"Vajta Vilmos, a lelkipásztor"*. Úgy érzem, ez a kettős bemutatás segíteni fogja a Lelkipásztor azon olvasóit, akiknek nem volt alkalmuk személyesen találkozni elhunyt lelkészársunkkal, hogy ne csak írásait ismerjék, hanem valamit az ő egyéniségéből és szolgálata felől is.

A Vajta Vilmostól búcsúzó cikket *dr. Helge Brattgård* nyugalmazott skarai püspök a *Göteborgsposten* 1998. október 29-i számának írta, és e napilap *"Emlékszavak"* című részében jelent meg. Az írás a "Vajta Vilmos" címet viseli és a következő életrajzi adatokat közli: "Vajta Vilmos, Alingsås(ból) Magyarországon született. 81 éves korában hunyt el. Legközelebbi hozzátartozói: hitvestársa, Karin és gyermekei: Péter, Mária és Katarina, valamint családtagjaik."

Ehhez a hírhez a svéd püspök, Vajta Vilmos diáktársa és jó barátja, a következőket fűzte hozzá:

„Az 1956. év Mindenszentek ünnepét követő időben pusztították el orosz páncélosok a magyar nép szabadságát. Ezekben a napokban hallható volt a rádióban egy – számunkra idegen jellegű fogalmazásról bizonyosságot tevő – svéd nyelvű üzenet, amely segítséget kért tőlünk. Aki beszélt, az a budapesti evangélikus püspök, a svédbarát *Ordass Lajos* volt. Hogy a két egyház közti kapcsolatokat elmélyítse, fiatal magyar teológusokat küldött (már régebben) Lundba és Uppsalába. Közülük az egyik Vajta Vilmos volt, aki csereösztöndíjként érkezett országunkba. Később nem tudott visszatérni hazájába, de a küzdelmekkel teljes években is hűséges maradt barátjához, akit 1945-ben, amikor a Vörös Hadsereg bevonult Magyarországra, püspökké választottak. Az egyház szabadságáért folytatott küzdelem mindkettőjük számára megpróbáltatásokat jelentett. Amikor a magyarországi felkelés kitört, Vajta Vilmos Lundban a diákoknak egy

lelkes beszédet tartott, amelyben ismertette hazájának és egyházának sorsszerű eseményekkel terhelt helyzetét.

Vajta Vilmos hosszú éveken át egy kb. 30 magyar lelkipásztorból álló munkaközösség vezetője volt, akiknek gyülekezetei a nyugat-európai szétszórtságban alakultak meg. Igehirdetés és teológiai segítségnyújtás révén, hűséggel szolgálta őket.

Ő maga 1952-ben egy figyelemre méltó értekezéssel szerezte meg Lundban a teológiai doktori fokozatot, amelyben Luthernek az istentisztelet teológiájáról vallott nézeteiről írt. Ezzel a tanulmányával egyike lett a kiemelkedő Luther-kutatóknak. Hosszú éveken át Genfben a Lutheránus Világszövetség Teológiai Osztályának igazgatója volt, majd a strasbourgi Ökumenikus Intézet professzorává nevezték ki, ahol azután nyugdíjazásáig szolgált.

Az általa írt tudományos könyvek és tanulmányok bibliográfiája 187 címet tartalmaz, ezek közül többet őt különböző nyelvre is lefordítottak. Szerkesztője, vagy munkatársa volt 35 olyan munkának, amely áttekintést nyújtott az időszerű teológiai kutatás helyzetéről. Folyóiratoknak is szorgalmas munkatársa volt. Nyugdíjbavonulása után, amikor Alingsåsban telepedett le, főleg magyar nyelven jelentek meg tanulmányai.

Teológiai munkájának középpontjában a krisztológia állt, valamint a reformáció egyházfogalma, amelyben rámutatott annak szakramentális jellegére. Távol állt tőle minden dogmatikus egyoldalúság. Korlátok közé tudta szorítani a túlzott tudományosságot is, mert tisztában volt azzal, hogy minden túlzás elszegényedést is von maga után. Célja az volt, hogy tudományos munkásságával elsősorban az egyház igehirdetői, tanítói és lelkipásztori szolgálatát erősítse. Néhány olyan munkájában, amelyek kevésbé keltettek feltűnést a mi országunkban, teológiai meglátásait alkalmazta a hitélet mélyebb megértése érdekében, főleg azon a területen, ahol az imádság szerepe különösen figyelemre méltó.

Jelentős helyet foglal el Vajta Vilmos teológiájában az ökumenika. Strasbourgi szolgálatának éveiben jelentős szerepe volt, mint a római katolikusokkal, az ortodoxokkal és az anglikánokkal folytatott ökumenikus párbeszéd résztvevőjének. Mivel helyesen látta azt, hogy minden igazi ökumenikus munkának az alapja a saját teológiai identitás ismerete, alapos munkát végzett a párbeszéd mint teológiai alapfogalom problematikájával kapcsolatban, különösen abban a munkájában, ami 1971-ben jelent meg. Ennek időszerű üzenete van, napjainkban sok gondot okozó egyházi kérdések megvitatása esetében is. Óvatos volt ökumenikus kapcsolatok létrehozása terén, és nem egyszer tapasztalta meg, hogy sokan tisztelettel tekintettek rá teológiailag jól átgondolt egyházfogalma miatt. Igyekezett mindent a megfelelő távlatban és arányokban látni.

Ez a mindent átölelő látás jellemezte felkészülésének egyéb oldalait is. A zene sokat jelentett számára. Saját tapasztalatából ismerte egy régi svéd ének igazságát: "Ha Dávid hárfája megszólalt, megszűntek a viharok Saul kebelében". Nagy örömet jelentett számára a szépirodalom tanulmányozása. Őt modern nyelvben való otthonossága mind a költészet, mind az elbeszélő irodalom olvasása számára széles látókörhöz eljuttató ablaknyitást jelentett neki. A svéd írók között különösen fontos szerepe volt Vajta Vilmos életében *Ahlin Lars-*nak. *Ingmar Bergmann* filmjei is érdekelték és

mondanivalójukat többször elemezte. Ezek nyomtatásban is megjelentek. Tizenöt éven át nem volt szívesen látott személy szülőhazájában és nem tudta azt meglátogatni. De 1989-ben a magyarországi Evangélikus Teológia díszdoktorátussal tüntette ki. Az utolsó könyve, amely nyolcvanadik születésnapja alkalmából magyar nyelven jelent meg, a következő címet viseli: *"Amíg időnk van."* (Gal 6,10)

A fenti magyarra fordított emléksorok – amellet, hogy fontos életrajzi adatokat közölnek – a cikk rövidsége ellenére jól jellemzik Vajta Vilmosnak, a teológusnak a szolgálatát. Aki ezen felül többet szeretne ilyen jellegű munkájáról tudni, annak azt ajánlom, hogy olvassa el válogatott írásából összeállított, és Brattgard püspök emléksorainak utolsó mondatában is említett könyvét, és *ifj. dr. Fabiny Tibor "Ecce theologus"* című előszavát.

Brattgard püspök cikkéből más is kitűnik. Többek között az is, hogy Vajta Vilmos nem csak teológus, professzor és kutató, nem csak ökumenikus szakértő és szervező, hanem ennél több volt. Szívesen hirdette az ígét azokon a nyelveken, amelyeken beszélt, örömmel tartott előadásokat idősebbeknek és fiataloknak, saját hitvallásához tartozóknak és a hit dolgait másképpen látóknak, továbbá szakembereknek és laikusoknak. A témák különbözőségére itt nem kívánok utalni, erről püspök barátja is szólt, amikor a zenét és az irodalmat említette, amelynek területén Vajta Vilmos otthon érezte magát.

Szeretnék azonban rá gondolásomban még valamiről írni. Olyasvalamiről, ami nem szeretném, ha valamilyen módon elsikkadna az emlékezések során. Számomra (és úgy tudom, nem csak az én számomra) Vajta Vilmos elsősorban lelkipásztor volt.

Magyarországon egy éven át végzett hagyományos segédlelkészi munkát az újpesti, soltvadkerti és pestszentlőrinci gyülekezetekben. Egy évvel szigorlata után (1940-ben fejezte be Sopronban alapvető teológiai tanulmányait) kikerült Svédországba, ahol eleinte a nyelvtanulás, a tájékozódás, tanulmányi programjának a kidolgozása, majd a vizsgákra való készülés eléggé kitöltötték idejét. 1944 tavaszán azonban mindennek vége szakadt, hiszen a magyarországi politikai változások miatt elvesztette ösztöndíját és ezzel tanulási lehetőségeit is. Később bekapcsolódhatott a Vöröskereszt, majd más szervezetek révén Svédországba érkezett menekültek fogadásának és gondozásának munkájába, melynek egy része lelkipásztori munka volt, és ezt kiválóan végezte. Amikor én 1946 decemberének elején Leskő Béla barátommal együtt Svédországba érkeztem, akkor már újra tanulhatott, így csak az ő, és egyes rábízottak beszámolóiból tudtuk meg, hogy milyen áldásos munkát végzett előzőleg. A menekülteknek nemcsak a testére gondolt, hanem a lelkére is. Ennek bizonyossága egy felnőttek számára írt magyar nyelvű káté, amely által különösen azokon óhajtott segíteni, akik hozzá fordultak, hogy szeretnének valamit Jézus Krisztusról hallani.

Amikor Leskő Bélával megérkeztem Lundba, éppen egy fontos vizsga előtt állt. Ez azonban nem tartotta őt vissza attól, hogy törődjön velünk. Testvérként fogadott,

gondoskodott elhelyezésünkről, beszélgetett velünk feladatainkról, lehetőségeinkről és kijelentette, hogy nem akar gyámkodni felettünk, de ha tanácsra van szükségünk, mindenkor rendelkezésünkre áll. Ezt a szolgálatot mi köszönettel fogadtuk tőle, és bárhová került ő, illetve bárhová kerültünk mi, mindig éltünk vele. Ezért volt kiterjedt levelezése barátunknak.

Amikor Vajta Vilmos 1998. június 15-én betöltötte nyolcvanadik életévét, születésnapjára ajándékként egy dolgozattal szerettem volna őt köszönteni. Elgondolásom csak részben valósult meg, mert *"Akit a visszapillantó tükörben látunk – Vilmossal való találkozásaim néhány emléke"* című munkám folytatást igényelt, ugyanis csak az 1939-től 1948-ig terjedő találkozási alkalmakat tudtam a rendelkezésre álló idő alatt összeállítani. Ezek a találkozások nagyrészt az ő lelkipásztori szolgálatával voltak kapcsolatban. Ha pedig özvegye kérésére sikerül 1999 végéig megírni a következő ötven év találkozásairól szóló beszámolómat, ugyanezt írhatom ezek felől is. Kapcsolataink valamiképpen mindig lelkipásztori szolgálatával álltak összefüggésben, vagy ha nem ilyeneként indultak el, lett ezeknek mindenkor ilyen jellegű dimenziója is. Itt csak három eseményre szeretnék utalni, amelyek életemben fontos változásokat jelentett, és amelyek Vajta Vilmos bölcs tanácsai és támogatása nélkül talán hiányoztak volna életemből, illetve – mostani látásom szerint – azt szegényebbé tették volna. Az első az a segítség volt, amikor értesítést kaptam Ordass püspök úr egyik bizalmi emberétől és édesapámtól, hogy folytassam tanulmányaimat külföldön. A másik, amikor meghívást kaptam az észak-amerikai Clevelandi Első Magyar Evangélikus Egyháztól, hogy legyek lelkipásztoruk. Megmondom őszintén, az akkori helyzetben nem volt könnyű "igen"-t felelni a meghívó levélre, és Vilmos barátomnak sokat köszönhetek azért, hogy ezt megtettem.

Itt jegyzem meg, hogy két évvel később hasonló helyzetbe került Leskő Béla barátom is, akit ekkor Buenos Airesbe hívtak meg magyar szórványmunka végzésére. A döntés meghozatalában nagy szerepe volt Vajta Vilmosnak.

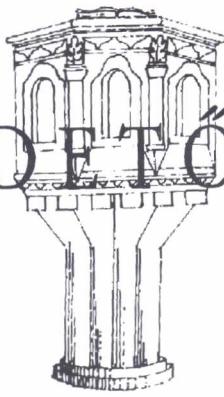
Vajta Vilmos sok, érdekebben végzett lelkipásztori szolgálatával kapcsolatban szeretnék még egyet megemlíteni, ez összefügg 1959-ben történt házasságkötéssel. Itt nincs hely és alkalom arra, hogy a részletekről beszámoljak, de ha egy évvel korábban Vajta Vilmos nem látogat meg engem a caracasi parókián és nem beszélgetünk nagyon komolyan életem akkor még megoldatlan kérdéséről, minden bizonnyal egészen másként alakult volna későbbi életutam.

Ezért megemlékezésem végén, úgy határoztam, hogy egy imádsággal fejezem be soraimat, amely felől hiszem, hogy nem csak az én imádságom marad. Ennek sorai a következők:

Köszönjük Tenéked, jó Istenünk, hogy Vajta Vilmosban egy lelkipásztort is adtál nekünk! Arra kérünk Téged, aki Jézus Krisztusban, mint jó pásztor jöttél el, adjál egyházunknak a jövőben is hűséges pásztorokat!

Pósfay György

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Kérésünkre Christian Möller heidelbergi gyakorlati teológiai professzor rendelkezésünkre bocsátotta két, az igehirdetési előkészületet segítő tanulmányát. Az első tanulmány második részét közöljük februári számunkban - jelezve ezzel és a teljes Möller-sorozattal, hogy ebben az esztendőben még inkább szeretné segíteni a Lelkipásztor az elmélyült és örömteli igehirdetői munkát lelkészek és gyülekezetek örömeire és épülésére.

Christian Möller:

„Krisztus feltámadt”

II.

*„Benne vesd halálid
Reményed horgonyát,
Mert ő rétpartra szállít:
Van néki gondja rád.
Bár késik a segítség,
És nem találsz vigaszt;
Eloszlik bű és kétség,
Előbb, mint véled azt.”*

(ÉÉ 342,6)

Csütörtök

János 11 olyan gazdag szempontokban, hogy egyrészt azt hiszem, még megközelítőleg sem merítettem ki, miközben az élet és a halál, a világosság és a sötétség közti drámát felvázoltam, másrészt viszont meg vagyok arról győződve, hogy a János 11-ről szóló prédikáció a textusnak ebbe a kimeríthetetlen szingazdagságába csak belefulladhat, ha nem tárja fel a szövegben a nagy vonulatokat és az alapvető különbségeket a "konzekvens egzegézis" segítségével. Ilyen különbségtételt szeretnék bemutatni *Eberhard Jüngel Halál* c. könyve alapján, hogy közelebbről megértsük, mi is a tét János 11-ben. Az átokhalál és a természetes halál közötti különbségről van szó. Erre a megkülönböztetésre Jüngel a páli és a jánosi szövegekkel folytatott dialógusban jut. Részletesebben idézem:

"Pál - Jánoshoz hasonlóan - arról beszél, hogy a hívő már maga mögött tudja a halált...Másképp azt mondja

Pál, hogy a még reá váró halált nyereségnek tartja...Világos, hogy azt a halált, amin a hívő már átesett, Pál mindig negatívan értékeli. Ez az a halál, amitől félni kellett, mert ez a halál a bűn zsoldja (Róm 6,23), tehát a viszony nélküliségbe való igyekezetnek a következménye, mely az Istennel való kapcsolat megszakadására válaszol...Ez a halál napvilágra hozza, mi lesz akkor, ha az ember mindenben, amit tesz és megél, csak önmagát akarja megvalósítani: eljuttassa az életét és az élethez való jogát...Hogy az ember az életét és a számára biztosított, isteni eredetű élethez való jogot eljuttassa, ez a lényege az újszövetségi felfogás szerint annak a halálnak, amely a bűnösre vár. A hagyomány szerint ez a halál átokhalálnak nevezhető. A bűnnek az átka ez, mely mindent viszony nélkülivé tesz, s így valóban bünt fog szülni, míg végül a halált hozza világra, mely feltárja a viszony nélküli élet semmi voltát, azzal, hogy megsemmisíti. Az átokhalálról az Újszövetség mint hatalomról beszél, mely uralkodik (Róm 5,14.17). Ki vagyunk neki szolgáltatva. De éppen a halál megsemmisítő hatalma az, amit az ember bevet maga ellen. Nincs a földön hatalmasabb erő, mint cselekedeteink szándékolatlan következettsége. Cselekedeteink következettségében az átokhalál uralkodik. Hatalmát mindenekelett az embernek köszönheti. Ebben az értelemben azt kell mondanunk, hogy az átokhalál alapvetően az ember tulajdon cselekedete. Ezt a halált az ember vonja önmagára.

Amikor Pál az átokhalálról beszél, s a keresztyénekről azt állítja, hogy őket már nem fenyegeti, jöllehet rájuk is vár még valamilyen vég, akkor ezzel azt fejezi ki, hogy az emberi élet vége egészen más nézőpontból is megítélhető, mint a bűn szempontjából. A halálnak nem kell átokhalálnak lennie. A meghalás félelem nélküli vég, akár nyereség is lehet. Hogy értjük ezt? Egyértelműen úgy, hogy a hívő az átokhalál alól, melyet az ember von magára, fel van oldozva. Ez az értelme annak, hogy »meghaltam«. A halottak nem szoktak beszélni. Ha Pál mégis azt mondja, hogy »meghaltam a törvény által a törvénynek«, akkor az csak úgy érthető, hogy megszabadult az átokhalál hatalmából...Ha az átokhalál a viszony nélküliségbe való emberi igyekezetnek a következménye volt, akkor az ilyen haláltól való megszabadulás valószínűleg abban áll, hogy új alapra kerülnek azok a viszonyok, amelyeken kívül élet nem élhető. Figyelem: nem az emberi életet egyáltalán lehetővé tévő körülményekről van szó. A condition humaine a tét. Ehhez méltó viszonyokat létrehozni teremtő mű, sőt maga a teremtés, a teremtő Isten műve. De az ehhez méltó viszonyok az új Isten-ember viszonyon alapulnak, mely

újáteremti az embert (2 Kor 5,17). Ha az első teremtés koronája az ember volt, úgy hogy az ember teremtésekor már minden életkörülmény készen állt, akkor az új teremtés éppen fordítva, az új emberrel kezdődik, hogy az újáteremtett ember által olyan új életkörülmények jöjjenek létre, amilyenekre a condition humaine-nek szüksége van. Ezen viszonyok természetéhez tartozik az is, hogy nem szakadnak meg, tehát az élet vége nem jelent törést. Istennek az emberhez kapcsolódó teremtő viszonya kizárja ennek a viszonyoknak a megszakadását, jöllehet az élet megszűnését megengedi...Eszerint az élet végét, mely nem rajtunk áll, ugyan el kell szenvedni, de az ember ennek a halálnak az elszenvedésében másképp passzív, mint a cselekedeteiből következő átokhalál elszenvedésében. Az átokhalálban az ember olyan aktivitás alanya, melyet aztán passzívan kell elszenvednie. Ezzel szemben az életnek az átokhaláltól megszabadított végét az ember olyan passzivitásban szenved el, melyet a Teremtő aktivitása határoz meg. Az ilyen passzivitás nem lehet gyötrelm. Ebből is azt kell megtanulnunk, hogy nem kell minden dolog elszenvedését feltétlenül szenvedésként megélnünk...Az életnek átokhaláltól megszabadított végét már a természetes halál terminussal illelhetjük, abban az értelemben, hogy a lét vége az emberi természethez tartozik. Hogy ez a természetes halál átokká lehetett, az nem a halál, hanem a bűnös ember hibája. Hogy az emberi élet végének nem kell feltétlenül átokhalálnak lennie, ezt arra a terminológiailag kissé furcsa felismerésre alapozzuk, hogy az Újszövetségben az emberi életet fenyegető átokhalál és az emberi élet vége időben nem szükségszerűen esik egybe: Pál és János azt mondják a hívőkről, hogy az ilyen halált még életük vége előtt maguk mögött tudhatják."

Nem tehetné-e érthetőbbé az átokhalál és a természetes halál megkülönböztetése - bár ez inkább páli gondolat - Jézus önkinyilatkoztatásának zavaró dialektikáját is, mely szerint, aki hisz, ha meghal is, él? Ezt a dialektikát először a lélek és a test kettősségével oldották föl. Bár a test meghal, de a lélek tovább él. Hogy ez a platonista felfogás mennyire ellentmond a negyedik evangéliumnak, az szövegünkben is világos: Lázár feltámasztása a bűz és a halotti leplek alapvetően testi birodalmába is betör. Ez éppen azt akarja kifejezni, hogy a Jézus jövetelében nyilvánvalóvá váló élet nem csupán lelki, hanem igencsak testi szférákra is kiterjed. A Jézusban kirobbanó szó nem száműzhető sem a lélek halhatatlanságának platonai gondolatai, sem az idealizmus szép eszméi közé, hanem az élet minden területét birtokába kell vennie, különösen a testiekét.

Az átokhalál és a természetes halál közti megkülönböztetés szerintem annyiban visz tovább, hogy megvilágítja: a *doxa theu*-ban való hit nem egyszerűen megszünteti a halált, hanem természetes, a teremtés rendjéből fakadó véggé változtatja. Lázár is feltámasztása ellenére még maga előtt tudja a természetes halált, de az átokhalál már mögötte van, elvesztve a viszony nélkülség és az értelmetlenség fullánkját, amióta Isten dicsősége Jézus személyében Lázár példáján feltárta magát, s őt befogadta az Istentől immár elszakíthatatlan szóé világába. Betánia már nem

a szegények háza, akiknek kapcsolat nélkül a semmibe kell beleveszniük és akiket értelmetlenül siratnak, hanem János 12-höz hasonlóan a túlradó bőség helye, ahol az élet illata elnyomja a halál bűzét. És Lázár is asztalhoz ül és megízleli a már örök életet, mely az átokhalált lerázta magáról, ám a természetes elmúlás még vár reá, amely éppen attól természetes, hogy nem viszony nélküli, hanem tartalmas halál, úgyhogy Pál még nyereségnek is tartja, mert a Krisztusban már elkezdődött és megígért élet a szemlélődő életnél tartalmasabbá teszi.

Péntek

Míg csütörtökön az foglalkoztatott bennünket, hogy János 11 fényében megértsük a halált, addig pénteken azzal a kérdéssel szembesülünk, milyen életről szól Jézus önkinyilatkoztatása János 11-ben: Rajtam lesz láthatóvá, mi a feltámadás és az élet...Mit mondhat ez a kijelentés az ún. "élménytársadalom" számára, melyet féktelen élményéhség és életszomj tölt el? "Éld meg az életedet!" - hangzik *Gerhard Schulze*, az *Élménytársadalom* c. bestseller szerzője szerint korunk titkos vagy bevallott mottója. "Éld meg az életedet!" - ez a szlogen nemcsak az idegenforgalmi prospektusokon vonul végig, hanem minden reklámszövegnek is mottója: "Kezdj valamit az életeddel, mi segítünk benne." Csak egy életed van, s ennek a lehető legszebbnek kell lennie. Az egyik ezért kocogni kezd, a másik a nudizmusnak hódol, a harmadik útnak indul Tibetbe. Ebbe a végtelen életvágy is belejátszik: életem élmények sora legyen, mégpedig lehetőleg a saját, individuális életem, melyre életrajzom pecsétje nyomódik. "Lifestyle" ennek a mai neve: a szép élet ideálja, melynek megvalósítására mindenféle módon törekszünk.

Jöllehet ironikusan hangzik, engem is ez az élet utáni vágy tölt el, minél több élményt igyekszem megélni, akár az Odenwaldban, akár a Baleárokon, vagy a virtuális világban, ahová az Internet segítségével szörfözöm. Nem, valóban nem ironikusan értem, hanem őszintén bevallom, hogy néha tévézés közben hangosan felsóhajtok, ha egy szép norvég fjordot vagy görög szigetet látok a filmen, amit nagyon is szívesen megélnék egyszer. Többé-kevésbé mindnyájan részesei vagyunk az élménytársadalomnak, melyet az élet utáni vágy tölt el. De minden szenvedélyben, ahogy a szó is elárulja, van egy jókora adag szenvedés is, melynek feneketlen volta sokszor csak nehezen látható át.

Sören *Kierkegaard* utalással János 11,4-re "halálos betegségnek" nevezte ezt a kettős bűnt: vagy önzésből önmagunk megkaparintására törekszünk, anélkül hogy ez sikerülne, s végül ezen kétségbe esünk, vagy önutálatból önmagunk előtt megszaladunk, ám ez sem sikerül, s ugyanúgy kétségbeeséshez vezet. Ezen halálos betegség sokarcú játékformáit szerintem a mai életvitelben nem nehéz megfigyelni. Gyakorolja mindenki önmagán: melyik lábukra sántítanak Önök inkább, az önzés oldalán, mely a szép élet ideálját Lifestyle-ostul látszólag tökéletesen valósítja meg, aztán ez mégis mindig szörnyű karcolásokat szenved, vagy még be is horpad, amit aztán minél gyorsabban ki kell kalapálni vagy legalább festékekkel lefújni. Vagy

az önutálát az, mely egy virtuális világ ideális konstrukciói közé űz, ahogy ez Raszkolnyikovval is történik, aki közben egyre inkább belevész és beleragad ebbe, míg annyira kilátástalan nem lesz a helyzete, hogy csak egy golyó a koponyájába vagy egy fejes a Névába tűnik értelmesnek.

Röviden, a halálos betegség nemcsak az élménytársadalom sajátja, de itt több arca és megnyilvánulása van, mint valaha volt. Nemde Márta és Mária is kifejezik a maguk módján, hogyan kezelhető ez a betegség, ha annyira kézzelfoghatóan tör ki, mint Lázár esetében? Márta az, aki a csodatévőt hívja, hogy az életet akármiképpen, ilyen vagy olyan hókuszpókusszal meghosszabbítsa. És ha ez már nem lehetséges, akkor jöhet egy kis hittan az utolsó napon történő feltámadásról. Mindkettő örök emberi kísérlet az életet biológiailag vagy pszichológiailag, esetleg a vallásban meghosszabbítani. Mária esetében a vigasztalók iránti igény figyelhető meg, akiket akkor keresnek fel, ha már tényleg késő van, s a halál bűze az égig ér. Ekkor várja a jeruzsálemieket, akik vigasztalni jönnek, s ekkor fordul Jézushoz, mint a nagy vigasztalóhoz, aki Lázár sírjánál barátságának még egyszer megható jelét mutathatja.

Mit takar ezzel szemben a Jézus személyében megjelenő élet? Jellemző, hogy János evangéliuma ezen és a párhuzamos helyeken hangsúlyozottan nem *biosz*-ról vagy *pszükhé*-ről, hanem *zóé*-ről beszél. Olyan életről van tehát szó, mely nem ragadható meg és nem mutatható be biografikusan vagy pszichológiailag, s nem hagyja magát megkaparintani. A kis emberi *én* is, mely annyi egoista élet utáni vágy motorja, Jézus önkinyilatkoztatásában beleolvad Isten nagy *"ego eimi"*-jébe, mert itt olyan élet a tét, mely egyenest a mennyből száll a földre Isten megnyílt országából. Az élet itt úgy jelenik meg, mint egy rész Isten dicsőségéből. Az lehet részese ennek az életnek, aki képes nyugton maradni és hagyni, hogy Isten ajándékozzon Jézus személyében. S éppen ezt a nyugton maradást és Isten ajándékának az elfogadását nevezi János evangéliuma hitnek. Ez pont az ellentéte a kétségbeesett ragaszkodásnak, az élet megragadásának, mely lenyúlni próbálja az életet, hogy aztán mégis mellényúljon, amint ez utólag mindig kiderül. Ezzel szemben Jézusnál arról van szó, hogy az életet Istenre tekintve és tőle meghallgatást kérve hagyjuk kibontakozni, akár szó szerint, mint Lázár esetében, aki halotti lepleiből bontakozik ki. Az élet ilyen megnyilatkozása annyira kényszerítő erejű, hogy még Kajafás főpap sem vonhatja ki magát hatása alól, s jövendőlésében akaratlanul - a menny akaratát mégis követve - megfogalmazza a Jézusban kirobbanó *zóé* sajátosságát: *"Jobb nektek, hogy egyetlen ember haljon meg a népért, semhogy az egész nép elveszen."* Jézus nyelvén - János 12-ben - ez a következőképpen szól: *"Ha a búzaszem nem esik a földbe, és nem hal meg, egymaga marad; de ha meghal, sokszoros termést hoz."* Ez tehát a Jézus személyében ellenállhatatlanul előtörő élet: Istennel közösségben lévő és a megnyílt mennyre tekintő, független, szabad, gazdagon kibontakozó élet, mellyel szemben a halálnak nincs többé ereje, úgyhogy még a haláltól fenyegetve is már most elkezdődött örök élet gyanánt dicsérhetjük.

Milyen nyelv volna alkalmas erre a dicséretre? Doxológikus természetűnek kell lennie, mint sok ortodox keresztény ima, melyek nem akarnak semmi mást, mint dicsőíteni. De ez a nyelv természetesen biblikus is volna, különösen akkor, ha sikerülne megőrizni benső csengését és zenéjét, ám ugyanakkor sajátos idegenszerűségét is, hisz a *zóé* világából jön, s már ezért is kondul meg felforgatólag a halál birodalmában. Ez az idegenszerűség elvész akkor, ha az egységes fordítás vagy az NT 68 gyakorlata szerint kasztráljuk a Biblia nyelvét, úgyhogy már nem kondul bele a halál birodalmába. Végül korálok is képesek rá, hogy a Jézusban megjelent életet dicsérik, főleg ha nem trallala-dalok, hanem menny és föld, élet és halál, világosság és sötétség feszülnek bennük egymásnak, mint Paul Gerhardt *Hagyd az örök Istenre* kezdetű énekében (EÉ 342) vagy Ernst Christoph Homburg *Jézus, vigaszunk és éltünk* kezdetű koráljában, melynek harmadik verse így hangzik:

*"Gúzsbakötve már a halál,
Végre legyőzőre talál,
Zsarnoksága, a fullánk
Nem telepszik többé ránk,
Nyitva áll a menny palástja,
Égi béke leng alája.
Halleluja, halleluja!"*

(Der helle Ton. Stuttgart, 1998.)

Szombat

Ha már a prédikációs vázlat kerül terítékre, először két vázlatot ismertetek röviden, melyek egészen más irányból közelítik meg a textust:

1. Az egyik *Ernst Fuchstól* származik, *A prédikáció öröme* c. kötetéből, kimondottan krisztológikus jellegű, a címe: *"Jézus boldogságom"*. Fuchs csak a 20-27 versekre szorítkozik, de emlékeztet János 11 kontextusára, ti. hogy Jézus Jeruzsálemben tart, ahol a kereszt vár rá. Fuchs a 11. fejezetet János 10 felől, az Atya és a Fiú ott megfogalmazott közössége alapján értelmezi: "Isten azt teszi, amit Jézus akar, és Jézus azt akarja, amit Isten tesz." A Fiú és az Atya ezen egységéből érthető 11,25 önkinyilatkoztatása is: *"Én vagyok a feltámadás és az élet..."* Márta ezt a mondatot először persze hittanszerűen félreérti, mert a feltámadást a távoli jövőbe tolja, s ebben nem különbözik a mi gondolkodásunktól. Jézusnál azonban az igazságban történő feltámadás elementáris változást jelent: a halál most az ő dolga lett. Ezért lesz az élet a mi dolgunk. Jézus magára veszi a halált, hogy életet ajándékozzon nekünk. Aki elfogadja ezt tőle, az hisz benne. Ezzel a hittel persze vannak nehézségeink, mert az életet és a halált általában Isten nélkül rendeztük be magunknak. Ehhez talán még passzol a csodában való reménykedés, vagy szükséghelyzetben még egy segélykiáltás is, mint *"Hiszek, Uram, légy segítségül az én hittelenségemben!"* Jézusnál azonban több történik, amikor a keresztben értünk könyörög Istenhez, és így a legmélyebb és legfeketébb sötétségben helyettünk van ott és értünk imádkozik. A feltámadás akkor közelít meg minket, ha hisszük, hogy Jézus a vesztőhelyen értünk imádkozott. Fuchs ighirdetését a következő mondatokkal zárja: *"És nézzétek, ha hisszük, hogy értünk könyörgött, akkor a*

ni szárnyakat kap, akkor azt is hihetjük, hogy az Atya megadja neki, amit kért tőle. Értünk könyörgött. És az Atya mindnyájunkat tulajdonába adott, törtéjük ezután bármi."

Igen tömör igehirdetés ez, mely közel maradván a textus bibliai nyelvéhez, János 11 húsvét előtti passióhangulatához is igyekszik hű lenni. Nem Lázár feltámasztásának a csodája áll Fuchs számára a középpontban, hanem az Atya és a Fiú közössége, melynek alapján mondhatja Jézus: "Én vagyok a feltámasztás és az élet." Az Atyának és a Fiúnak ebbe a közösségébe igyekszik Fuchs az igehallgatókat belevonni, hogy ők is abból a forrásból merítsenek, melyből az örök élet már most bugyog Jézusnál.

2. Egészen másféle Rudolf Schulz kölni lelkész prédikációja János 11,17-27-ről, melynek címe: "Felébredni az élet közepén". Mint a kötet címe: *Prédikációk kételkedőknek* is sugallja, a csoda problematikája Schulznál sokkal középpontibb, s mindjárt az elején megállapítja: "Időközben a kérdésfeltevéseink megváltoztak. Felismertük ugyanis, hogy az arra a kérdésre adandó választ, hogy Jézus valóban visszaadta-e az elhunyt Lázár életét, teljesen elhanyagolhatóvá tette az a tény, hogy esetleg mi továbbra is halottként bolyongunk a földön. Rájöttünk, hogy inkább az az égető kérdés, hogy a mai bókászó, lélegző, tevékenykedő hullák élete visszaadható-e, mely rég eltűnt már tekintetükből és lelkükből." (148)

Hogy mit ért ezen Schulz, azt Friedrich Dürrenmatt *Meteor* c. komédiáján mutatja be, ahol egy halott ismét felkel sírjából, az élők újfent gondosan eltemetik, majd saját bosszúságára megint csak feltámad, s képtelen meghalni. Ebből az állapotból, hogy az életből már egy cseppet sem kíván, csak hogy meghalhasson, tér vissza még egyszer az ún. életbe, elégeti publikálatlan kéziratát, valamint egy bankjegyekkel teli koffert, ahogy a mindennapi élet többi fontos dolga is egyértelműen haszontalanná lesz számára. Tatárként tombol az álélet kacatai között, mely - ezt akarja Dürrenmatt bemutatni - a valóságban nem más, mint halál. A darab egyetlen élő figurája az életbe rövid időre visszatérő halott.

Ebből a komédiából Schulz levonja a következtetést: Jézusnál is rájövünk arra, hogy megszokott életünk játékszabályai még messze nem azonosak az élettel magával. Az állítólag fontos dolgok Jézus szavainak a fényében mellékesnek bizonyulnak... A hullame-revségből, a látszatéletből való feltámasztás ma is lehetséges. Jézusnál a holtak feltámasztása nemcsak az ún. utolsó napon, ahogy Márta gondolja, hanem itt és most történik.

Látszólagos életben, mely a valóságban halál, Schulz azt a mániát érti, hogy mindent magunkra vonatkoztassunk, s képtelenek legyünk másra tekinteni. A Jézus örömezenetével való találkozásban azonban ilyen halott számára is lehetséges a feltámasztás.

Életünk sűrűjében azonban ott is láthatóvá lesz a halál, ahol az emberek megadják magukat, s elveszítik

az élethez való bátorságot. Nem maradnak mások, mint élő halottak, akik napi tennivalóikat mechanikusan elvégzik, egyik évről a másikra. A Jézussal való találkozásban azonban az ilyen halálból is van feltámasztás, de nem csak az utolsó napon, hanem itt, az élet közepén, mely már nem is élet, csak sorvadás, míg a Jézussal való találkozás felegyenesedést, fellélegzést, új kezdetet jelent, és hálát a valódi életért, mely általa újra átjár bennünket.

Összehasonlítva a két prédikációt, Ernst Fuchsé sokkal biblikusabb, de messze nem olyan megragadó, az élet és a halál ellentmondásosságába hatoló, mint Rudolf Schulz esetében. Nála meg viszont Jézus feltámasztó szava gondolatává sápad, igaz, hogy nagyon jó, hatásos gondolatává, amely a Dürrenmatt-komédiához kapcsolódva kézenfekvő is. A szó zengése a Biblia szavaiban viszont elnémul Schulznál.

3. Három lehetőséget látok arra, hogy a Szentháromság utáni 16. vasárnapon Jn 11 alapján prédikáljak:

a/ Elbeszélő prédikáció, mely János 11 történetén bemutatja, hogyan vett erőt Jézus Krisztus a halálon, s hozta napvilágra az életet. Ez az elbeszélés persze nem lehet mesélés, hanem annak elbeszélésére való szorítókozás, hogyan birkózunk kilátástalanul a meghalással és a halállal, mint Márta és Mária, s hogyan birkózik meg Jézus egészen másképpen ugyanezzel. A félreértések a történetben kapcsolópontokul szolgálhatnak, hogy elbeszélve a hallgatókat is belevonjuk a történetbe, melyet nem is kellene külön felolvasni, mivel úgyszólván elmondjuk. Hogy sok elbeszélő prédikáció vagy naívan, vagy mesterkéltten hat, annak az az oka, hogy vagy pusztán mesélés a gyermekistentisztelet stílusában, vagy olyan kevésre tartja a bibliai történetet, hogy díszleteket fantáziál hozzá. Pedig éppen elég izgalmas lenne az elbeszélés segítségével felnyitni az emberek szemét, hogy hittel Jézus személyében megláthatják Isten dicsőségét. Ez a dicsőség persze csak akkor bontakoztatja ki teljes ragyogását, ha bevilágíthat élet utáni sóvárgásunk feneketlen mélységébe és egész elveszettségünkbe.

b/ Másik lehetőség volna a *tanító prédikáció*, mely 11,25 furcsa ellentmondásából indul ki: "...ha meghal is, él". Azt kellene megmutatni, hogy ez az ellentmondás az egész Biblián végighúzódik, mégpedig hogy a Biblia a halálról egyrészt mint végső ellenségről beszél, másrészt viszont örömet jelent elmúlni és Krisztusnál lenni. A meghalás tehát a Bibliában lehet nyereség, s ugyanakkor valami borzasztó dolog is. Itt nyílna lehetőség megvilágítani az átokhalál és a természetes halál közötti különbséget, mégpedig egész aktuális példákön, egyrészt *Teréz anya* halálán, mely a természetes, a teremtés rendjéből fakadó meghalás szimbóluma volt, míg *Diana hercegnő* halála váratlanságával és értelmetlenségével az átokhalál minden vonását magán hordozta, s ezért is kavart fel sokakat olyan mélyen. Ha a Szentháromság utáni 16. vasárnap heti igéje azt mondja, hogy Jézus Krisztus megtörte a halál erejét, és az életet mint elmúlhatatlant a világra hozta, akkor Lázár történetén érthetővé válik, hogyan lép fel

Jézus az átokhalál ellen, s állít jelet Lázár feltámasztásában a halál hatalmával szemben. Lázárnak is biztos meg kell még halnia. De halála már másféle lesz, mint az a hirtelen, értelmetlen halál, mely annyira megrémítette nővéreit, s amely fölött nem tudtak napirendre térni. Jn 12,1kk mutatja, hogy Lázár a betániai megkenetésnél jelen van, mint Jézus asztaltársa. Jézus oldalán abban az értelemben lesz kész a halálra, ahogy az ének mondja: "...mert az van kész a halálra, ki éltében hozzád ragaszkodik."

c/ A valószínűleg legnehezebb, de egyben a legszebb igehirdetési lehetőség egy *korálprédikáció* volna a "Hagyd az örök Istenre" alapján, mert ez az ének különböző versszakokban sajátos módon követi János 11 menetét. Talán az első javaslat, az elbeszélő prédikáció is meg-megszakítható és kísérhető ezzel az énekkel. Az első és a második strófa, a "Hagyd az örök Istenre" és "Az Úrra bízzad dolgod" Mártát szólítják meg, hogy bízta magát az élethez vezető útra Jézus oldalán. A harmadik szakasz, "A te irgalmasságod Van rajtam, Istenem" lehetne a Fiú imája Atyjához, hogy most tárja föl dicsőségét. Az ötödik versszak, "Csak bízzál, hívő lélek! Mit bánt a bú, a gond? Él még, ki annyi vészek Torkából már kivont" pontosan ahhoz a jelenethez passzolna, amikor Jézus kihívja Lázárt a sírboltul szolgáló barlangból. És azokra, akik Jézust most végleg el akarják tenni láb alól, kiválóan illene ez a strófa: "És ha az összes ördög ellened szegülne, Isten egy tapodtat sem tágítna, engedne."¹ Ilyen módon versszakról versszakra azt kellene megállapítani, hogy mennyire és miként alkalmasak Lázár feltámasztása történetének meditatív feldolgozására. Mindkettőnek, a történetnek és a korálnak is az a célja, hogy halálfélelmünknek véget vessen és bizalmat ébresszen, hogy útjaink végül biztosan a mennybe vezetnek, és ezzel a bizalommal halhatunk meg.

Fordította: Csepregi Zoltán

HATVANAD VASÁRNAP

2 Kor 12,1-9

A vasárnap az egyházi év "logikájában"

Hetvened-, hatvanad-, ötvened vasárnap - e böjti időt bevezető három vasárnap jellegét tekintve hasonló magához a böjti időszakhoz: alapvetően az elcsendesedés, a bűnbánat időszaka kezdődik meg már itt is. Az ógyházi perikóparend igei hangsúlya hatvanad vasárnap: az Isten igéjének minden nehézség közepette is győztes sorsa (magvető - Lk 8, 4-15); a hozzá kapcsolódó epistolában (ez mostani igénk): pedig Krisztus apostolának minden gyengesége ellenére is győztes ereje áll a középpontban. Majd az ötvened vasárnapal érkezünk a böjt küszöbére, ahol Jézus elindul a "fájdalmak útja" felé.

A most következő hatvanad vasárnapon, az ógyházi perikóparend igéiből az eredetileg lekciónak szánt korinthusi levél-szakasz az igehirdetési textus, az evangéliumi szakasz pedig a lekción. Ám logikáját, témái hangsúlyát tekintve ez a vasárnap így is a fent elemzett üzenetet hordozza: Isten győztes ereje nehézségek, gyengeségek ellenére...

EXEGÉZIS

Háttér

A szöveg exegézise előtt érdemes átgondolni, hogy mi is áll az egész levél háttérében, hiszen éppen ez az alaphelyzet rendkívül fontos mostani témánkban. A 2. Korinthusi levél Pál legszemélyesebb levele, mert itt személyét ért támadásokkal szemben kell védekeznie, nyilván nem egyszerűen a maga mentésére, hanem a számára oly drága ügy érdekében. A korinthusiak között voltak olyanok (nyilván hangadók), akik kétségbe vonták Pál apostoli tekintélyét. Valószínűleg közrejátszott ebben az elmaradt gyülekezet látogatás (2Kor 1,23- ban magyarázza), és sok elemző szerint Pál külső megjelenésén, vagy beszédén mutatkozó gyengeség, vagy egyáltalán az életén tapasztalt sok szenvedés.

Dicsekvés szenvedésekkel

A kijelölt szakasz első nagy egysége (11,19 -11,33) Pál szenvedéseiről, próbáiról szól. A szakasz érdekessége, hogy benne az apostol egy különleges érvelési módot választ: mivel ellenfelei (zsidó-keresztények) dicsekednek (valószínűleg származásukkal, hit-tapasztalataikkal) ezért most Pál is dicsekedni kezd, átvéve ezzel - valami nagyon mély, kicsit talán fanyar humorral - ellenfelei stílusát, de mindeközben az egészen fordít egy nagyot: nem erejével, eredményeivel dicsekszik, hanem gyengeségére utaló megpróbáltatásaival.

A különleges kinyilatkoztatás

A következő szakaszban (12, 1-6) egy különleges páli élményről olvashatunk: az ő elragadtatásáról, és a tényről, miszerint különleges kinyilatkoztatást kapott. Valószínűleg "ellenfelei" önmaguk is ilyen elragadtatásoknak vélt lelki élményekkel dicsekedtek. Maga mondja azonban, hogy ezekenek a kinyilatkoztatásoknak emberi "haszna" közvetlenül nincs, azokat nem is szabad elmondani, vagy nem tudja elmondani (mindkettő lehetséges).

Igénk eme szakasza sok érdekes kérdést vet fel, de azt hiszem, hogy hatvanad vasárnapjának az egyházi év (és az ógyházi perikóparend) logikájában megadott témája, hangsúlya mellett ezek a kérdések a háttérbe szorulnak, a prédikáció során ezekre nem kell kitérni.

A "tövis"

A híres mondat: "tövis adatott testembe", sok exegétát és orvost is megihletett, de a sokféle magyarázat között nincs teljesen egyértelmű. A tövisnek fordított "szkolopsz" olyan hegyes valamit jelent, amelyet lehet fájdalmat okozó, de természetes idegen testnek (tövis, tüske) gondolni, de - Luther fordításában pl. így van - fegyverszerű, kízóeszközt is jelentő szóra is lehet gondolni... A lényegét tekintve (ti.

¹ Sántha Károly fordításában ez nem található.

a végeredményt, mint megkínzott állapotot nézve) nincs különbség a kettő között.

A "sátán angyala"

A "sátán angyala" kifejezést azzal szokták magyarázni, hogy ez a kor felfogása és magyarázata a betegségekre: a démonok okozzák azt. Már régóta felmerült a kérdés: tényleg így lehet-e csak magyarázni, valóban betegségről van-e itt szó?

A görög egyházi atyák elemzésében ez, mint üldözés szerepel, ahol a "sátán angyala" akár konkrét személy is lehet. A korai katolikus egyház felfogásában ez kísértés, csábítás valamilyen erkölcsstelenségre, tisztátalanságra. A későbbi magyarázatok közül érdekes A. Schlatteré, aki szerint a sátáni angyal tulajdonképpen kínzó emlékeket jelent: Pál "előző életéből", a keresztyén-üldözés képeit hozza elő újra és újra... A legutóbbi magyarázati kísérletek visszatértek a betegség-elképzeléshez, vannak, akik epilepsziára, maláriára, szembetegségre, beszédhibára gyanakodnak. Egyretek F. Langgal (NTD), aki szerint pontosan úgysem tudjuk megmagyarázni, így aztán a biztosan tudható lényegre kellene elfogadnunk: hosszú ideje tartó, állandósult szenvedésről van szó, mely vagy testileg, vagy lelkiileg kínozza Pált, s ami miatt már háromszor is kérte Istent, de nem kapott szabadulást ebből. Viszont kapott egy választ (hogy milyen formában - kijelentés, álom...stb, nem tudjuk), mely talán a legfontosabb mondatá lett az egész levélszakaszban:

"Elég neked az én kegyelemem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz"

AZ IGEHIRDETÉS FELE

Meditáció: "Erőtlenségünk - Isten ereje"

Egy országos napilapban olvastam nemrég egy tanulságos cikket. Az újságíró meglepődve tudósított egy keresztyén rendőrkonferenciáról, ahol a következő mondatot hallotta: "...és akkor megjelent Jézus Krisztus, mint erőforrás..." A kijelentés meglepő volt számára: "Jézus, mint erőforrás" - mondja nem kevés iróniával - "eddig a közbiztonság romlása kapcsán olyan sokszor hivatkoztak különböző erőforráshiányokra, eleddig Jézus, mint lehetséges erőforrás nem került elő."

Emberi hétköznapijaink és annak játékszabályainak ismerője számára valóban meglepő dolog az, ha van valaki (valakik), akik egy köztudottan szelíd, békés, de hát mégiscsak keresztire feszített (tehát vesztes) Názáreti Jézus Krisztusból akarnak erőt meríteni. Meglepő, hogy ettől az erőtlől bünt legyőző hatalmat remélnék. Furcsállják és mosolyognak is rajta sokan, hiszen mindaz, ami ma az erőt jelenti, igen távol áll ettől a "názáreti tanítótól". Erős az, aki biztos önmagában, aki tud harcolni az érdekeiért, aki elég ravasz tervei eléréséhez. Erőt jelent az acélosan edzett izom, a kíméletlenül "kigyúrt" lelkiismeret, a befolyásos "barátok" s pénz, fegyver.

Nem újkeletű persze ez a meglepődöttség, s a hozzá kapcsolódó irónia sem. Mert 2000 évvel ezelőtt a "modern" római polgár számára is ugyanilyen nevetséges volt, hogy vannak, akik abban a véresre vert, megszégényített, vesztéként kivégzett zsidóban látják

és várják az erőt. Bolondság! - gondolták, hisz az erő a kardot markoló karban, a ravasz módon irányítani, s ha kell megosztani tudó uralkodói akaratban, s a mindezt finanszírozni képes aranyban van.

A krisztusi erő más természetű, valóban idegen a világtól. De nemcsak korunk újságírója, nemcsak a modern római polgár érti, értette félre, hanem olyan emberek is, akik pedig szándékuk szerint a Mestert akarták, akarják követni.

Pál apostolnak meg kellett tapasztalnia: sokak számára érthetetlen volt Korinthusban, hogy ha egyszer valaki keresztyén, akkor hogy szenvedhet betegségeiben, vagy bármiféle más nyomorúságban, üldözöttségben, mint sokszor Pál szenvedett. És talán magában Pálban is felvetődött a kérdés: ha egyszer ő az Ő kiválasztott apostola, akkor miért nem múlik el az Ő szenvedése (legyen az testi, lelki természetű), hol van akkor az erő? Hol van a hit erejének sikere?...

Pedig ha valakinek lett volna alapja vallásos ismeretekkel, lelki élményekkel, a hitével dicsekedni, akkor az éppen Pál lehetett volna: kiválóan képzett, későbbi útja során különleges kijelentéseket kapott Krisztus-követő volt, aki hitével gyógyítani is tudott. Mégis azt mondja, hogy hiábavaló volna effajta erőfitogtatás. Ő mindezek ellenére azt éli át, hogy az igazi erő nem ebből származik, ő önmagában gyenge és elveszett.

Gyengék és elveszettek vagyunk - ezt persze nehéz beismerni, mert ha van valami, amit szégyellünk, akkor az éppen az erőtlenség. Hát nem azon fáradozunk-e nap mint nap, hogy bizonyítsuk a körülöttünk lévőknek: magabiztosak, erősek vagyunk. Még Isten előtt is állandóan ezt a bizonyítási kényszert érezzük: Uram, erős szolgád vagyok, megbízható, stabil, nagy a hitem, látod mennyi mindent tettem már eddig is érted...

Az ember az erőtlenséget leginkább saját bűneivel, kísértéseivel, és az elmúlással, a halállal szemben ismerheti fel, ha nem gyáva szembenézni azokkal. Az Istenről kapott hitünk, minden eddigi ajándékként kapott élmény, tapasztalat ellenére ott van bennünk az ösbizalmatlanság, ott van a hajlam az elpártolásra, "...mert nem azt teszem amit akarok, a jót, hanem azt teszem amit nem akarok: a rosszat." Bármilyen erősnek is mutatjuk magunkat, amikor Istennel kettesben vagyunk, amikor az Ő szeme a gondolatok, a lélek mélységét kutatja, akkor megszégényülve tudomásul kell vennünk: semmik vagyunk.

Fájdalmas dolog így összetörni az Ő színe előtt. Szinte fizikai fájdalmat, összeomlást is jelenthet egy-egy olyan "pusztai" út, ahol az ember már semmit nem talál maga körül, mert már a "szíve is elhagyta". Nem számít a múlt, a jelen csupán a száraz sivatag, s nincs jövő. Összetörtén álllok Isten előtt, nincs semmim - csak Ő.

Áldott felismerés ez! Az összeomlás, a semmiségnek áldott állapota az ilyen, ha van bizalmunk Istenünkre nézni! Mert éppen az ilyen erőtlen pillanatokban, amikor tisztán átélhetjük, hogy nincs mivel dicsekedni Isten előtt, hogy soha nem is volt, sem a rómainak, sem az újságíróknak, sem a korinthusi keresztyéneknek, sem a mai kegyes embernek. Nincs más, csak az Isten kegyelme... És ez az igazi erő! Az Isten kegyelmének az ereje, amely felemel a bűn legnagyobb mélységei közepette is, és új lehetőséget mutat. Ez az az erő, amely a halállal

szembeni tehetetlenségünk közepette is reményt és örömet képes adni. Az Isten kegyelmes szeretetének az ereje...

És ma is - bár a világ logikája számára érthetetlen módon-, lehet ma is kísértésekben megállni, tisztának megmaradni, lehet gonosz játékszabályok ellenére Isten parancsolatain tájékozódva élni. Lehet "mégis-örömmel" az elmúlás, a szenvedés közepette is örülni, minden hétköznapi nehézség, sőt reménytelenség ellenére az Ő gondviselő szeretetéből élni, békésen. Mindezt lehet Isten erejével. Ha van valami amivel érdemes dicsekedni, akkor az csak ez!

"Akkor megjelent Jézus Krisztus, mint erőforrás..." - ma is gúnyosan idézik az ilyen vallomásokat... Kérdés, hogy van-e létjogosultsága ennek a mondatnak ma, hiszen erőforrás, egyáltalán erő és hatalom alatt mást ért, s a mindenkori világ is!? Van létjogosultsága, sőt csak ennek van!

Bár minden erőlködésünk ellenére, mellyel élet-erőnket bizonyítanánk, legbelül ott bujkál bennünk bűnös gyengeségünk. Nincs mivel dicsekedni Isten előtt. És bár nehéz, mert minden porcikánk, s a világ is rettegve ismeri csak el, mégis megállva a mi Urunk előtt, vállalunk kell: semmik vagyunk. De a gyengeségnek ebben az összeroskadó, a maga hamis erőforrásait végre feladó helyzetében az ember Istenre nézve életet, reményt és örömet hordozó választ hallhat: "Elég neked az én kegyelemem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz."

Énekjavaslat: 357

Sefcsik Zoltán

ÖTVENED VASÁRNAP

1 Kor 13,1-13

A szeretet nem ér véget!

Kedves, igehirdetésre készülő Szolgatársaim! Messze távolban írom az előkészítő sorait, más emberek között, s más ünnep fényének közeledtében. Ahhoz, hogy rá tudjak hangolódni a lassan beköszönő böjt otthoni hangulatára, engedtessek meg nekem ez a levélforma. Úgyis levélről van szó: Pál leveléről, s benne Isten leveléről. Édes-nehéz feladatunk ez az igehirdetés. A „legszebb” textusok egyikét olvassuk fel, s utána nekünk magunknak is meg kell szólalnunk. S ha angyalok nyelvén szólalnánk is meg... - hol vannak a mi szavaink e himnusz rezdüléseihez képest! Legjobb lenne Ámen-nel kezdeni a prédikációt. Hála Istennek, ezt mégsem lehet, mert a levél megérkezett a címzetthez, hozzám, s én azért kaptam meg, hogy mint küldött (angyal!) tovább vigyem. Sőt, a mi feladatunk több a megszokott postásénál: nekünk fel is kell olvasni a levelet, s meg kell nyitni a tartalmát is a címzett számára.

Vannak nemszeretem levelek, amikben rossz híreket kapunk, félve bontjuk ki, rossz érzéssel olvassuk, s nem szívesen vesszük újra kézbe. Mai levelünk nem ilyen. Nem csak azért, mert a

világirodalom gyöngyszemei között tartják számon a költészet csúcsát járó páli himnuszt, hanem azért, mert ez egy igazi szerelmes-levél. Benne csoda tárul fel, az Isten érthetetlen szeretetének csodája. Az apostol máshol küzd a szavakkal, hogy elmondhassa a kifejezhetlent, vagy a nehezen megfogalmazhatót. Akkor, amikor helyreigazítja a gyülekezeteket, akkor, amikor viszálykodás miatt tesz szemrehányást a korinthusiaknak, akkor, amikor az esztelen galatákat rendez, de akkor is, amikor a feltámadás utáni élet titkáról beszél: nehezen talál szavakat, kerügelgi a kifejezéseket, egymásra torlaszolja a képeket. Itt nyoma sincs a szavakkal való küzdelemnek. Szárnyakat kapnak a mondatok, peregnek a gondolatok, egyik mondat-csoda adja tovább a stafétabotot a másiknak. Nem véletlenül: olyan élmény húzódik meg a fejezet minden szava mögött, amit egy életen keresztül bontogatott Pál, de egy élet is kevés volt annak elbeszéléséhez, amit máshol azután egyetlen mondatban így summáz: Krisztus szeretete szorongat... A kegyelmet nyert apostol, az irgalomból élő Pál a damaszkuszi úton átélt titkot tárja az olvasó elé: szeret az Isten, még engem is (még a torzszülött gyermekét is - lásd kicsit később a 15. fejezetben). Az eseményeket többször elmondta már, s bár szégyellte régi önmagát (s mindent kárnak és szemétnak ítélt), de nem szégyellte az evangéliumot (Rm 1, 17). Itt azonban még többet árul el a damaszkuszi útból: az események mögé néz, s választ keres a kérdésre, miért foglalkozott velem az Úr? Nincs más válasz, mint amit a levél elején a keresztre nézve is megállapít: érthetetlen, botrányos, bolondság, de tény: Isten szeret. Ez a szeretet Krisztusban valóság lett, ott a golgotai kereszten megmutatkozott.

Mindez azért hangsúlyos, hogy véletlenül se az ember szeretetéről beszéljünk az igehirdetésben. Nagyon nagy félreértés lenne. Itt nem arról ír Pál, milyen is az ember, ha felül tud emelkedni önmagán, nem arról ír, hogy milyen, amikor önmagát kihúzza a mocsárból, és egy kis időre jó tud lenni. Kapjuk ki a fejünket a homokból, és nézzünk szembe a valósággal: a legnagyobb ember szeretet is gyenge mása, alig felismerhető töredéke annak, amiről Pál itt himnuszt zeng. Nem vallásos csúcsteljesítményt dicsőít itt a Tarzusi, nem is az idealizmus önáltatóan rózsaszín világába vezet: de jó lenne, ha így lenne. Nem! Arról beszél, milyen nagyszerű, hogy így van, s hogy mi is átélhetjük, sőt élvezhetjük Isten maradandó, tökéletes szeretetét.

Böjt küszöbén kezünkben az evangélium - a vak Bartimeus története, s a hozzátartozó kerettörténet - s ez elegendő arra, hogy a gyülekezetnek illusztráljuk a szeretet titkát, bemutatva azt, akiben emberré lett, s elérhető valósággá vált az Isten szeretete.

Nem részletezem, hiszen ki-ki a saját gyülekezetét maga elé képzelve tudja kiemelni a súlypontok nyomán a legérdekesebbet, a legizgalmasabbat a héten kezdődő böjt „reklámjaul” szolgáló „evangéliumi prospektus”-ból. Az illusztrációs történet számomra két súlypontot rejt: a világot átfogó és a konkrét személyt is átölelő szeretetről. Ilyen az Isten szeretete. Ilyen szeretetet mutatott be számunkra Jézus. „Felmegyünk Jeruzsálembe” - mondja Jézus. Nem ünnepre, nem turista útra... Bejelenti, hogy indul önmagát odaadni a világért, a halál útját jelenti be, hogy az emberiségnek életet hozzon. De útközben, a

világ-megváltás programja közepette is van füle a segélykiáltást meghallani, s van ideje a vak Bartimeusra. „Hozzátok elém!” „Mit kívánsz, mit tegyek veled” Semmi érzélgősség, semmi líra, s mégis csupa-csupa szeretet. Ezt bontja ki Pál mai igéinkben, ezt részletezi majd az előttünk álló böjti, nagyheti időszak.

Igen, csak a jézusi szeretetről lehet elmondani mindezt. Próbáljuk készülés közben újraolvasni a szöveget, s odamondani minden félmondat elé ezt: a jézusi...! A jézusi szeretet türelmes, a jézusi szeretet jóságos, a jézusi szeretet nem rója fel a gonoszt stb... - egészen más íze lesz mindennek.

Igenám, de a „szerelmes levél” bevezetője mintha ellene mondana ennek az egésznek. Ha embereknek, vagy angyaloknak nyelvén szólok is, szeretet pedig nincs bennem... zengő érc üres csengése az életem, haszontalan, sőt semmi vagyok. Lehet, hogy éppen itt van igénk kimozdító, netán megtérésre hívó szava. Az egyértelmű, hogy ezt a magas mércét elérni nem fogom. Egyértelmű, hogy minden erőlködésem ellenére kilátástalan ennek a célnak elérése. Maradok olyan, mint zengő érc, pengő cimbalom? Olyan üres, s olyan semmi, s az egész páli szeretet-himnusz csak arra jó, hogy elkésértsen, majd a porba taszítson?

Élek többé nem én, hanem Krisztus él bennem - mondja Pál a nagy életváltozásra utalva. Ez az a pont, ahonnan számomra az elérhetetlenül magas mérce kilátástalan helyzetéből egyszerre reményteli lesz a szituáció: semmi voltomon elkeseredve, Krisztusban elrejtözve élhetem meg azt, hogy Ő elkezd munkálkodni bennem. Én, „nyomorult ember” (Rm 7,24) tudom a jót, de képtelen vagyok rá, s csupán a rosszat cselekszem. Ő azonban még bennem is tud jót munkálni, még általam is tud mozdulni. A szeretet csodákra képes. Krisztus lakjék szívetekben a hit által ... - írja ismét másutt Pál. Ez a nyitja 1 Kor 13-nak.

A nagyszerű az egészben, hogy változó, bizonytalan és mulandó világunkban a krisztusi szeretet ténye változatlan, számítani lehet rá és nem múlik el soha. Nem befolyásolja a tözsde mozgása vagy zuhanása, nem erőtleníti el az én kudarcom, s nem mulasztja el az, hogy nem vagyok méltó a szeretetére.

A mostani vasárnapon még zöld az oltárterítő színe: az élet és a reménység színe. Egy hét múlva már lila lesz: jelezve, hogy az életbe a reménység útja a szenvedésen, a böjten, a nagyhéten át vezet. Isten halálos, sőt a halálnál is erősebb szeretetén át. Ez a szeretet átölelte a világot, s átölel engem is. Ezért élünk. Ezért van reményünk az életre, hisz az Ő szeretete soha el nem múlik, hanem megmarad.

Tudom, hogy a fenti sorokkal nem túl sokat segítettem a készülés terhének átvállalásában. Gondolataim nyomán bizonyára nem született meg szolgatársaim fejében, vagy jegyzetei között az igehirdetés vázlata, de még a váza sem. Ha így van, örülök neki. Nem akartam megspórolni a készülést, csak személyes vallomással gondolatokat ébreszteni, s a készülés éjszakájába útnak indítani. Áldott szolgálatot!

Hafenscher Károly (ifj.)

BÖJT 1. VASÁRNAPJA

2 Kor 6,1-10

1. Exegézis

A kijelölt szakasz szerves folytatása a békéltetésről és annak szolgálatáról írott gondolatoknak. Pál apostol tényszerűen leírja a Krisztus által Istennel való megbékélés jelentőségét, majd ezek után megadott igéinkben a korinthusi gyülekezet felé fordul és erre a megbékélésre hívja a közösség tagjait. Isten munkatársaként lép fel abban a közösségben, ahol apostolságát is megkérdőjelezték, de nem magát ajánlja (2Kor 5,12). Nem alkalmasságát bizonygatja az átélt szenvedések és tőrészek felsorolásával (2Kor 3,5-6). Textusunkban már nem a megsértett Pál védelmezi hivatását. Az Isten szolgálatában járó apostol felhívja a korinthusiak figyelmét arra, hogy a Jézus Krisztusban elnyert kegyelem következtében minden ember élete tartalmat és célt kapott, és figyelmeztet a kegyelem hiábavalóságának lehetőségére.

Megdöbbenően tragikus üres és tartalmatlan élet-ről beszélni. *κενο-υακουμ* (-üres, tartalmatlan, hiányos, hiábavaló) szó pedig éppen azt hangsúlyozza, hogy az Istennel való megbékélésünk nélkül ilyen az életünk. Az Ószövetség szerint élni annyit jelent, mint Istennel kapcsolatban lenni, ezért például a pogányok életét nem is tekintették teljes értékű let-nek. Az Újszövetség az Isten kegyelmének egyetlen útját ismeri. „Én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem mehet az Atyához, csakis én általam!” Az élő Jézus Krisztussal való kapcsolat nélkül üressé, hiábavalóvá válik életünk, és az új élet lehetőségét is elve-szíthetjük.

Az Ézs 49,8-ból vett idézet az Istentől kapott kegyelem elfogadásának aktualitására hívja fel a figyelmet. Most van a megbékélés időszaka, az éppen aktuális idő (*καιρος*), az alkalom nem áll mindig rendelkezésre! Sokatmondó az idősíkok használata. Az Isten kegyelmét elfogadó, Krisztusban élő tanítvány számára sem válhat ez a most múltbeli eseménnyé. „A kibékülés elfogadása nem maradhat csupán a múlt feladata” (R. Bultmann), de nem is a jövőben mindig előttünk álló lehetőség. „Örök most” ez a naponkénti megtérés, Istenhez visszatérés reformatori értelmében.

A Krisztust követő tanítványok - úgy mint maga Pál is - Isten eszközei, akik a békéltetés szolgálatát végzik. Hirdetik a *καιρος* meglétét, azaz azt, hogy az érettünk halt Krisztusban “itt és most” lehetőségünk van Istenhez való visszatérésre. Üres és hiábavaló életünk ezáltal kap célt és tartalmat. A “most” a békéltetés szolgálata révén válik aktuálissá, hisz az elhangzó igehirdetés, a Jézusról szóló bizonyágtétel mind-mind a hitébresztés és hitmélyítés alkalma.

A 4. verstől kezdődő felsorolás Isten szolgálóinak életében sok nyomorúságot, szükségét és fáradozást említ. Pál apostol minden szava mögött egy-egy megélt szituációt tudhatunk. E versek nem az öndicséret szándékával íródtak, nem az “emberek előtti dicsekvés” elemei. Az Istentől kapott kegyelem soha nem válik emberi tulajdonsággá, az “üdvösség napján”

az Isten segít meg. Nem is olyan feladatokat jelentenek, amelyeket minden tanítványnak kötelességszerűen át kell élnie és meg kell valósítania. A felsorolás csupán ténymegállapítás arra vonatkozóan, hogy Isten szolgálainak élete is megpróbáltatásokkal, kísértésekkel teli élet. A Mesterrel sorsközösséget vállaló tanítvány részesedik a szenvedésben, hisz Krisztus is szenvedett, része van a kísértésben, hisz Krisztus is megkísértetett (Zsid 4,14-16), ugyanakkor bizonyossága van Isten hűségéről és szabadító kegyelméről (1 Kor 10,13)

A 9 ellentétpár felsorolása arra is rámutat, hogy a tanítvány élete soha nem öncélú. Isten szolgálainak jobban-rosszban részük van, a kísértésekben gyakran elbuknak, siker és kudarc egyaránt eléri őket. Pál életének eseményei jól példázzák a békéltetés szolgálatának "tövisseit" is, ugyanakkor ez a Krisztusban és Krisztusért való élet az egyedüli lehetőség a céltalanság és értelmetlenség elkerülésére (2Kor 5,14-17). A "hitben járunk, nem látásban" állapot ugyan sokszor nehézséget okoz, de nem a terheinket kell méricskélteni, hanem egyre jobban átélni és megélni a ránk kiáradó isteni kegyelem hatalmát és mélységét.

2. Meditáció

Minden szülő gyermekének egy tartalmas, élményekben gazdag és boldog életet kíván. Üresség és tartalmatlanság - a kábítószeres terjedése, az anyagi javak végnélküli hajszolása, az öngyilkossági statisztikák mind-mind azt bizonyítják, hogy a tartalmas élet megtalálása nem mindenkinek sikerül. Fiatalok és idősek egyaránt jó, ha átgondolják: Mi ad értelmet életünknek? Milyen hivatást választok, amely meghatározza mindennapjaimat? Talán furcsa is manapság, a pénzkereseti forrásokra redukált világban áldozatot és önfeláldozást követelő hivatásról beszélni ... Hogyan formálom családom életét? Mit tekintek a földi élet alapjának és céljának? Pál apostol Krisztusban bízó, reá alapozó élet megélésére biztat bennünket. Mert a nem hiábavaló életnek Krisztus lehet az egyedüli princípiuma.

"Ha kiált hozzám, meghallgatom, vele leszek a nyomorúságban, kiragadom onnan és megdicsőítem őt" (Zsolt 91,15-16) - hangzik az első böjti vasárnap zsoltárbeli biztató igéje. Szükségünk is van erre a biztatásra, hisz olyan gyorsan elveszítjük a reményt, a legkisebb akadály láttán is rögtön megtorpanunk. Krisztus tanítványainak szenvedésekkel és megpróbáltatásokkal teli élete nyilvánvaló mindannyiunk számára, ám mégis szeretnénk "megtámaszkodni" a nehéz helyzeteket, az embert próbáló kihívásokat. A könnyebb, egyszerűbb, a világ szemében sikeresebb és győzedelmesebb út választása azonban nem azonos a Mester követésével. A tanítványi létnek felelőssége is van: Nem hiába kaptátok Isten kegyelmét! A látszat alapján tájékozódó tanítvány Isten kegyelmének nagyságát, segítségének erejét vonja kétségbe, utasítja el.

"Mindennek megvan az ideje". Már a Prédikátor is tudta azt, hogy Isten tervében mindennek meghatározott rendje és ideje van. A Jézus Krisztus által felkínált új élet elfogadásának "most" van itt az ideje! Az állandóan időzavarban és rohanásban élő ember mindenütt és mindenhol ott akar lenni. Félünk attól, hogy lekésünk valamit. Teleírjuk naptárunkat fontosságunk és tartalmas életünk bizonyítására. Hajszolt életünk, önmagunkra, egymásra és az Istenre soha időt nem for-

dító mindennapjaink közepette megállásra és értékát-csoportosításra buzdít az apostol. Az élet egyszeri és megismételhetetlen. Az Isten kegyelmét "most" kell elfogadnunk - ez minden másnál fontosabb, minden-nél előbbrevaló. Nem lesz mindig "most", egyszer lezárul a kegyelem számunkra rendelt időszaka. Az életet nemcsak megnyerni, hanem eltékozolni is lehet!

„Az Isten szerint való élet megélésére nekem nincs lehetőségem. Nem vagyok hős, a világ kísértésekkel teli csábításai elérnek és legyőznek engem. Az Isten szolgálata lemondásokkal és önfeláldozással teli, az élet bezárását és nem kibontakoztatását jelenti.” - A reménytelenség, üresség és kilátástalanság kísértése gyakran ér utol bennünket. "Nekem az olyan böjt tetszik, amikor leoldod a bűnösen felrakott bilincseket, kibontod a járom köteleit..." (Ézs 58,6) adja meg a böjt lényegét az ézsaiási idézet. Megdöbbentő a kép. Nem korlátok vállalásáról és betartásáról van szó - pont ellenkezőleg! -, *a feleslegestől való megszabadulás, a lényegtelen elhagyása a feladat.* A Jézus Krisztusban felkínált kegyelem elfogadása tehát nem egy életszűkítő korlát, hanem az egyedüli lehetőség életünk kibontakoztatására, teljességben való megélésére!

Sokszor sikertelennek, kudarcokkal teljesnek látszik a tanítvány élete. Van, amikor elbukik a szépre és jóra vágyó, az Isten akaratát követni szándékozó ember. Krisztus azonban más mértékrendszer szerint mond igent az őt követő tanítvány életére, mint a látszat után ítélő emberi világ. Az Úr azt nézi, ami a szívben van, és ha a tanítvány szívében Krisztus lakozik, akkor lehet szegény, de sokakat gazdagít, nincs semmije, de mégis övé minden.

3. Az igehirdetés lehetséges vázlata

Isten kegyelmének komolyan vétele lehetőség a tanítványnak

1. Az élet tartalmas megélésére
2. A kegyelem idejének felismerésére
3. A feleslegesen felrakott "bilincsek" eltávolítására
4. A színről-színre látás reménységére.

Solymár Mónika

BÖJT 2. VASÁRNAPJA

1 Thessz 4, 1-8

Exegézis

A "megszentelés", "megszentelődés" kifejezések tartalma kétféle módon értelmezhető. Erkölcsi értelmezésük szerint e szavak azokat a cselekedeteket jelölik, melyek az ember megváltott állapotából következnek. Az ide vonatkozó újszövetségi szakaszok viszont azt is egyértelművé teszik, hogy Isten Lelke az, aki megszentel (ld. 2Thessz 2,13; 1Pt 1,2 stb.). Semmiképpen sem volna helyes ezt a kétféle értelmezést egymással szembeállítanunk, hiszen mindkettőnek fontos helye és szerepe van a keresztyén életben.

Mind az Ószövetségben, mind az Újszövetségben megfigyelhető az az árnyalt jelentéstartalom, mely még ezt az első látásra talán egymásnak feszülő két megközelítést is képes kibékíteni egymással. Eszerint a megszentelés az az esemény, melynek során valaki vagy valami teljesen Isten szférájába, hatósugarába kerül, elkülönítette, szentté lesz. Ennek az eseménynek az alanya minden esetben Isten. Az Újszövetségben Isten mellett mint engesztelő természetesen megjelenik Jézus Krisztus is (Jn 6,69; 17,19; 1Kor 1,2; Ef 5,25k), sőt maga a kersztýen ember is, aki saját magát és a vele kapcsolatba kerülő többi embert is megszenteli (1Tim 2,15; 1Thessz 4,3k). A megszentelés kiindulópontja azonban ezzel együtt is kivétel nélkül mindig Isten cselekvésében érhető tetten (1Thessz 4,7; 1Tim 4,4k; 2Thessz 2,13).

Hangsúly kerül a szakaszban az apostoli tanításban való megmaradásra is. Arról a tanításról esik szó, mely biztos gyökeret jelent a mindennapokban, akár újabb és újabb, eddig nem ismert körülmények, kérdések, problémák megértése, megoldása során is. Ilyen módon nem a kreativitás (ami eredetiséget, új dolgok létrehozására való képességet jelent) a "tanítás" tartalmához való megfelelő viszonyulás. Az apostol inkább az "átvétel", "igénybevétel", "elfogadás" magatartására buzdít. A többes szám első személyű megfogalmazás pedig különösen is aláhúzza a közös tanítás egybetartozást erősítő és a közösség épülését elősegítő hatását. Az apostoli szó ilyen értelemben szilárd kapaszkodóvá válik, melyhez naponta visszatérhet, melyből naponta erőt meríthet az ember. "Visszatekintés" és "hűség" - az apostoli intés egyik igen fontos momentumára világítanak rá ezek a szavak (vö. Jel 2,5).

Az, amiről az apostol beszél, egyáltalán nem idegen a gyülekezet számára. "S amint éltek is" -olvashatjuk egy elrejtett félmondatban az erre vonatkozó utalást. A gyülekezet részéről is megtapasztalt, megértett és elfogadott tanításról van tehát szó, ám ez a kötődés egyben felelősséget is jelent az ember számára, ti, hogy "ebben jussatok még előbbre". Nem egy elrejtett, csak különleges képességekkel rendelkező egyének számára elérhető ezoterikus tudásról olvasunk itt, hanem arról az evangéliumról, mely kivétel nélkül minden emberhez szól (vö. 5Móz 30,11-14).

Meditáció

Hozzászoktunk ahhoz, sőt már-már természetessé is lett, hogy a tisztaság valami olyasmi, amit inkább szégyellnünk kell, mint bevallanunk. Életünk viharai cinizmust és félelmet váltanak ki belőlünk. A tisztáról gyakran azt gondoljuk, hogy kevesebb, mint az, aki sokat próbált. A tisztaságot verszegénynek tartjuk a bővérről tapasztalatokkal szemben. Élet-ellenesnek az életessel szemben. Szélmalomharcnak, elfuserált kísérletnek a többség életelveivel és életgyakorlatával szemben. Mintha nem akarnánk tudomásul venni, hogy a tisztaság ellentéte nem a gyakorlatias, hanem a szennyes.

Életünket ma már szinte minden területen az elszennyeződés réme fenyegeti. Egyre sürgetőbb és halaszthatatlanabb a tisztaság követelménye. Friss vizet szeretnénk inni és nem mosogatólevet. Tiszta levegőt volna jó belélegezni, tiszta beszédet hallani,

érdekektől mentes, jószándékú véleményeket. Mert a tisztaság képes áthatolni az áthatolhatatlannak vélt falakon, mivel nem önmagából veszi az erejét. Alázattossá tesz, szemben a szennnyel, ami megaláz. Kevésbeszédű, hiszen egyértelműségével és egyszerűségével nevükön nevezi a dolgokat; ezek után már nincs mit mondani. A tisztaság a mélyből feltörő, Istenből eredő erő, olyasmi, ami másokat is tisztává tesz, s ha találkozunk vele, magunk is megtisztulunk. Istenhez tartozni azt is jelenti, hogy a tiszta szobába léphetünk. Előtte azonban vegyük le a sáros bakancsunkat.

Smidéliusz András

Előző számunkból sajnálatos technikai hiba miatt kimaradt előkészítőt most közöljük. A Szerző és Olvasóink szíves elnézését kérjük.

Vízkereszt ünnepe utáni 2.

vasárnap

Róm 12,6-16

Pál a római levelet valószínűleg Korinthusban fogalmazta, és az ottani krízishelyzetnek a gyülekezet egységére és harmóniájára gyakorolt kedvezőtlen hatását közvetlen közletről érzékelhette. Világos volt számára, mit jelent, amikor egyes, versengésre hajlamos keresztények vallásos, hívő buzgalma keveredik az egyéni képességekkel, tulajdonságokkal, műveltséggel és a gyülekezetben betöltött pozíció szülte ambíciókkal. Tanulságos lehet a kijelölt igeszakasz 1 Kor 12,4-31í-el, különösen a 4-11. Versekkel történő összehasonlítása... Ezek a tapasztalatok is azt íratják Pállal, hogy mielőtt odaér hozzájuk, az Istentől kapott hit mértéke szerinti józan gondolkodásra és önbecsülésre intse a római keresztényeket (3.v.). A gyülekezet, a keresztény közösség minden tagja, akárcsak maga az apostol, analóg módon ugyanannak a kegyelemnek részesei és ugyanabból a kegyelemből lehetnek azok, akik. (lásd a „nekem adatott (div. pass.) kegyelem” 3.v., „ nekünk adatott kegyelem” 6.v. jellegzetesen páli kifejezéseket, v.ö. Róm 15,15, 1 Kor 3,10, gal 2,9).

Ebből a kegyelemből (kharisz) azonban „különböző ajándékok” (kharizma, 6.v.) származnak, hogy az „analóg” kegyelemből, „analóg” hitben élő gyülekezet a különböző élet és szolgálati funkciókat ezeknek „analógiájára”, ezekkel összhangban gyakorolni tudja. A kegyelmi ajándékok azonosítása a funkciók megnevezésével történik (6-8 v., 1Kor 12,28-tól eltérően ez a lista nem állít fel rangsort, a korinthusi prioritások angusúlyozásának itt bizonyára nincs szerepe). Az 1Kor-tól eltérően a kegyelmi ajándékok és azok különbözősége nem áll kapcsolatban a Lélekkel (v.ö. 1Kor 12,11). Az egy kegyelem szerinti számos ajándék olyan, akár az eltérő funkcióju tagok, melyek mégis egy testet alkotnak a Krisztusban (5.v.). A különbsé-

geket, eltérő tulajdonságokat, képességeket lehet és kell is méltányolni. Széthúzásra is alkalmas jellegük azonban háttérbe szorulv az által, hogy a hit zsinórmértéke, analógiája alá vannak rendelve. A neki adott „kharizmával” kinek-kinek úgy kell élnie és szolgálnia a gyülekezetben, hogy felismeri és elismeri annak eredetét és azzal testhez, (testülethez), közösséghez, az „egészhöz” illeszkedően sáfárcodik. A felelősséget maga a kegyelmi ajándék teremti és megléte szabályozza annak helyes szolgálatba (diakonia, 7.v.) állítását.

Pál 1Kor 12,31-ben, a kegyelmi ajándékok felsorolása után a „különb útra”, a szeretere irányítja a figyelmet. Ehhez hasonlóan a kijelölt szakaszban a következő gondolati egység (9-21.v.) bevezető és meghatározó indításának tűnik a 9.v. első mondata: A szeretet (agapé) ne legyen képmutató, ne legyen színlelt, nem szívből jövő, mert ez bomlasztja a közösséget. Első oolvasásra ez a komoly figyelemzetetésnek, felszólításnak tűnik és a továbbiak sem tartogatnak az 1Kor 13-hoz hasonló „hímnuszt” a szeretetről. Formai és tartalmi szempontból egyaránt hagyományos, rendszeretlen egymásutániságban felsorolt, az első gyülekezetek külső és belső viszonyaira vonatkozó intelmek, rövid etikai parabsok következnek. A belső egység megbomlása, a harag a bosszúállás gondolata elerőtlenítheti a gyülekezetet a kívülről érkező újabb nyomorúságokkal, üldöztetésekkel szemben. Ezért (is) szükség van az együttgondolkodásra, együtttérzésre, egymással való törődéssere egyetértésre (froneó) és a kicsinyekkel, gyengékkel, kiszolgáltatottakkal, szegényekkel, csüggedőkkel (tapeinosz) vállalt szolidaritásra a hokmáh-irodalom és a hegyi beszéd szellemében („Ne tartsd bölcsnek önmagadat, féljed az Istent és kerüld a rosszat!” Péld. 3,7=16.v. „...ne száljatok szembe a gonosszal,” Mt 5,39, „Szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket” Mt 5,44=14.17. és 21.v.).

Gondolatok az igehirdetéshez

„Az érsek legfontosabb teendője az igehirdetés”, nyilatkozta az öt kérdező újságíróknak a hivatalát múlt év decemberében elfoglaló új finn főpásztor, Jukka Paarma (Sana „plus” 46. Sz. 8. Old). Az egyházak tanítói szolgálata, a gyülekezetek működése nem szép és nemes eszmények hangsúlyozását, nem is adminisztratív feladatok sokaságát jelenti. Az egyházak és gyülekezetek, a keresztény nevelési o-oktatási intézmények léte Krisztus-hirdetés a nem-keresztény világban. Nem csupán a szavak, de az életmód, a tettek és döntések is prédikálnak. Pál apostol egész élete és szolgálata nem más, mint missziói igehirdetés. Bilincsből is, hajótöröten is, apostoli gyűlésen is, tanítás és gyógyítás közben is, levélírás vagy-diktálás közben is.

A tudós Pál a később Melanchton által „doctrinae Christianae compendium”-nak, a keresztény hit, teológia és etika tervszerű előadásának nevezett Római levélben sem tesz mást, mint Istenről prédikál. Nem egyszerűen tételeket, szabályokat intelmeket ír, nem csak a gyülekezet tagjaira váró feladatokat említi. Az őszinte szeretetre, gyengédségre, jóságra, alázatra alkalmassá tevő kegyelmes Istent hirdeti.

Ma is hallani szülőktől: Nem árt, ha a gyerek templomba, egyházi iskolába megy. Megtanulja a Tízparancsolatot, legalább később illetudó lesz. Eszerint az egyház, a gyülekezet olyan intézmény, amelyben az

erkölcsöt, etikát tanítják, hogy az emberek ne öljenek, ne lopjanak, ne hazudjanak, legyenek szolgálatkészek, tisztelettudók, egymás iránt figyelmesek, engedelmsek. A kereszténység azonban többet jelent, mint szabályok ismeretét, parancsolatok betartását, erkölcsi intelmek követését. A kereszténység megajándékozottság, az Isten kegyelméből való részesedés. Egyik közösség, gyülekezet, egyik család sem Robinson szigete. Egymás mellett éltünk, eltérő tulajdonságokkal. Pál arról prédikál, hogy ne a saját képességek, ajándékok, hanem az ajándékozó szeretet felől közeljünk a másik emberhez. A szív szándéka, a motiváció, a mozgatórugó a fontos. Éljen és szolgáljon a képességeddel, de tudd, a szeretet többet ér! Tudj igent mondani a másik ember életére, azzal a törvénnyel szemben, hogy a nagy hal megeszi a kis halat, a nagy hívő „felfalja” a hitben gyengébbet, hogy a létért való küzdelemben a kicsinyek rendre alul maradnak. Ne gondolja senki magát többnek, mit amennyire gondolnia kell! „Neki növekednie kell, nekem pedig kisebb lennem” (Jn 3, 30).

Az USA alaptörvénye szerint az elnök csak istenhívő ember lehet. A hatalmas államszövetség, a „legmodernebb” demokrácia érzi azt, hogy vezetni Isten nélkül képtelenség. Az érsek legfontosabb dolga, hogy prédikáljon...A példakép-életű elnök, Abraham Lincoln, húszéves koráig fát vágott és mindössze három olvasmánya volt: George Washington életrajza, egy jogi tankönyv, és a Biblia. Három könyv és Isten kegyelme. Neki elég volt, ahogy elég volt Pálnak is a nyomorúságban való kitartó reménységhez és állhatatos imádkozáshoz. Maga az Úr mondta neki: „Elég néked az én kegyelmem, mert az én erőtlenségem által ér célhoz” (2Kor 12,9). Pál tudta, ez a hármasság elválasztathatalanul összefügg, és egyszerre van jelen, együtt történik az ember életében. Nem „külön” reménykedünk néha, olykor meg nyomorúságot, szenvedést kell elhordoznunk, máskor pedig imádkozunk, hanem reménység egyenlő a könyörgéssel is, a tőrészel is. Amikor éppen a gondok sűrűjében vagyunk, akkor kezdünk reménykedni, imádkozni, kitartani. Imádkozom azért, hogy beteljesüljön a reménységem, de közben szenvedek is érte, cselekszem is érte, a bántást is elviselem érte. *Ebből pedig az a furcsa öröm származhat, ami nem alaptalan humán-optimizmus, de Isten kegyelmének, szeretetének drága ajándéka.*

Bácskai Károly

Igehirdetés a Vasi Egyházmegye LMK ülésén

Szentháromság ünnepe utáni 14.

Vasárnap

Lk 17,11-19

Kedves Testvéreim a Jézus Krisztusban!

Ha körülnézünk, és számolgatunk, ez a lepra. Az ember gyógyíthatatlan betegsége, s halála... Amíg van remény... Amíg tudjuk... Amíg megpróbálkozunk vele... Pedig bizony nem adjuk fel! Ki kell tartani, el kell émi, újra és százszor is meg kell próbálni!... Vala-

hogyan mindig volt és kell is lennie... Figyelek... Megtanulom... Kibírom... A lehetetlent is meg kell tenni.

- Jaj, ne legyen olyan sorsotok, hogy eddig jussatok. Mozduljatok már előbb, értelmesen, bármi fájón.

Ki tudja, hogyan nem biztatják a halottját siratót. És egyszer csak mozdul. Szinte majdnem mindegyik megmozdul, így, vagy úgy, és lép. Saját és mások kedélye hullámain himbálózva.

- De a leprából csak egy kivezető út van, amikor is le kell számolni mindennel.

És azt lehet? (Talán így gondolják az öngyilkosok.) Vajon keresztyének tudták-e, hogy valóban lehet, sőt még kell is? Észrevettétek-e már? Soha nem hallottatok róla? Hát erre nem jár a hír? Ahogyan jár a Mester!? Miért nem kiáltasz már: "könyörülj!?" Valakik Vele találkoztak, elfogadták, ráismertek és mindennel leszámoltak: "Jézus, Mester, könyörülj rajtunk."

Talán soha nem lehet, még megközelítőleg sem felmérni, ebben a kiáltásban mennyi volt a testi nyomorúság kibeszélhetetlen mélységéből és mennyi abból az elismerésből, ami szerint most már senki és semmi más, csak a Mester könyörülete tarthatja meg emberségünket, emberszinten.

Pedig ugye nekünk ez kellene. Minél pontosabban, hogy jól számolhassunk, ha kell, a menekülés útját magunk bejárhassuk, az általunk kívánt eredményre jutva. Ez a lepra. Ó, micsoda alattomos betegség. Észrevétlen meglep, elterjed, kihirdeti, hogy nincs menekvése az embernek, mert csak ember, s szépen megöl.

A vallás labirintusaiban, a keresztyén tanításban újra és újra lelkesen keressük és lelkesülten megtaláljuk a megoldást, mit pont "nekem adott az Úr, hála legyen jószágáért!" Megmutatta a kivezető utat. És ezen az úton megyünk a halálba. Nem tudva azt kiáltani: "könyörülj!", mert nekünk sincs tovább más, nincsen semmi, csak Ő.

Egészen bizonyosan, az Isten házába nem úgy, nem azért jövünk, és ott még véletlenül sem arra döbbenünk rá, amit ez a kiáltás nyilván hirdet: "Uram, nekem nincs tovább, de te vigyél!" - Csak kiegyesítjük az ismereteinket. Helyesebb utat keresünk. Erőt mérítünk, hogy jobban megfeleljünk. Ezért bizony a lepra terjed rajtunk, tovább. De hát van-e lehetősége az embernek Isten nélkül? - Nekem csak te vagy Uram, könyörülj.

Isten áldása az, hogy a Mester szerte járt, az meg talán még inkább, hogy emberek ráismertek, hogy megmaradt például ennek a tíznek a története. Az Istennek kegyelme, (nem nyomorúságukért, hanem) a Mester tetteiben megtalált út. Amit most Ő maga ajánl nekünk.

Életünkre és megmaradásunkra nézve semmi nem veszedelmesebb annál, mint amikor mi találjuk meg az utat. Amin léphetünk tovább. Mert nincs ilyen út! Csak figyeld meg és vedd észre, hogy nincsen ilyen út! Nem utakon járunk, nem emberi világunkban járunk. Azon, azokon csak elveszni lehet. Nekünk Jézus szava szerint kell járnunk. Mióta eljött, mióta itt van, ez lehet, mert szólít, mert küld.

Nem evilág útjain, mégsem járhatatlanon küld. Történetünkben különösen kedves rész, ahogy a könyörületére szorulókat elküldi, járható úton. Járhatón. Mutassátok meg magatokat a papoknak. Semmi hókus-pókusz. A tanult, bár talán soha nem remélt

útra indítja őket. Nincs felülemelkedés a világ rendjén. Semmi látványos letarolása a gonosznak. Csak a győzelem felette. A biztos győzelem. A leprás azt mondhatja, Uram, még nem érdemes. Érzem a viszkést, több kötéseim átnedvesedett. De elindulhat mégis, mert Jézus küldi!

Mi, maiak, árgus szemekkel figyelünk, mi, hogyan is történik, és felvonultatjuk nyelvi leleményeink teljes arzenálját, hogy valamiképpen kifejezzük a szükségességet. Közönségesen azt mondanánk, a 10 leprás engedelmeskedik Jézusnak. De ez nem látszik elégnak. - Valahogy erősebben kell, ezt jól érezzük, Jézusra mutatni a "magyarázatnak." Ezért a hitről kezdünk beszélni. Micsoda hit! Na és ilyen hit? Csodát tippel vagy Krisztust ismer? Gondviselőt sejt, vagy talán egy életre szóló megváltást hirdet kimondatlanul? Esetleg mindez egyszerre? Csak a méreteket kell időileg és mélységeiben a valós szintre emelkedni hagyni? - Ó lepra, mekkorák a te mélységeid?

Mikor indul el az ember feltétel nélkül, és saját, természetesen szerény, de feledhetetlenül szükséges részesedése nélkül, azon az úton, amit Isten atyaián eléje ad? ... Miért kell nekünk mindenhez értenünk, mindent megértenünk, etikailag és dogmatikailag elhelyeznünk, nem utolsó sorban megkövetelnünk, mielőtt akár csak egyet is lépünk?

Jézus szólt, indulni kell! Mikor lesz már az övé a döntő szó? Mikor lesz már elég az ő szava? Meddig tipröndünk még nyomorunk kínjában, s mikor ujjongunk fel végre, hogy elének került, ránk talált, itt van, ez az egyetlen megoldás, bármi körülmények között, mindenkor?

Sajnos, Kedves Testvér, annyira elfogult, rajongó, hívő, degenerált, vagy mit tudom én, mint ebből a tízből bármelyik egy, nem vagyok. Én bizony sokat gondolkodom is. De mindenesetre annyit, hogy számtalanszor nem indultam már el, amikor szerinte indulni kellett volna. Tökéletesen meg tudom érteni magamat. Még mindig egy derék gyerek vagyok, és bűnös. Ahogy a jó dogmatikát rosszállón-rosszul alkalmazni illik. Hol az érzéseim, hol az értelmem segít ki, meg a hitem! S bizony, igazán rászorulva erre az áldott lehetőségre gyakorta nem vagyok. Pedig nem azért jött Jézus, hogy zökkenőmentes dogmatikával és attól is eltérő életformával, csak a saját kedvünk szerint függve Tőle éljünk. Hanem amikor szólt, menni kell.

Jószándékú ügyességünknek a csúcsai közé tartozik az, ahogyan tudjuk és alkalmazzuk szegény samaritánus visszatérésének példáját napjainkra nézve. Néha még azt is körmönfontan megértjük, mennyire nem volt kivételes, de természetesen követendő ez a hálálkodó, Istent dicséző magatartás. Meggyőződésünk, hogy ha eddig sosem, most aztán visszavonhatatlanul elérkezt a mi cselekvésünknek az ideje. Urunk hálát kíván! És természetesen azonnal hangja lesz a "jaj a hálálanságnak" is. Már csak azért is, mert ebben az árnyékban is lehet pihegni, jólesőn, egy kicsikét. Pdig magunk igazgatása, s gyakori tömjénezése helyett inkább kellene örvendő látni azt a leegyszerűsödő kapcsolatot, amit a Mester jelenléte kínál, s amit a samáriai oly őszinte örömmel és hálaadással használ. Nem a mi adományunk, nem a mi szertartásunk. Még nem is az arcaborulás.

De a "tudománya" és éke az egész eseménynek maga az Úr. Nem szívesen használok ezt a megjelölést, mert elpocsékolják a legkegyesebbek. De ha nem

Őt látod, rossz a szemed. Még a samáriainak is volt "Garizimja", de sokkal magasabb lett neki a Názáreti. Mennyire siet, hogy lendülete, képzelhető szava, hangjának ereje és arcának pora odacsábítson téged is, engem is. Hiszen minden bölcsességünk mellett tudjuk, ez az, ez kell nekünk. Ő kell nekünk. Nem hit-fajta, nem engedelmesség láthatósága. Pláne ünnepi szertartássá zsugorítva. Hanem csak Ő. Az Isten kép-mása. Akiben végre elért bennünket üdvösségünk.

Már egyre nehezebb, de azért mondjuk, hogy a "hálaadásra vajon van-e okunk?" Azután vagy sikerül, vagy nem megbizonyítani magunknak, hogy igenis, van. Mert Ő mindig, mindenhol, mindenkit ... Már már a farizeusnál tartunk, s eszünkbe sem jut igyekezetünk miatt a vámszedő, holott nemrégén találkoztunk velük... Igen, várja a többi kilencet is! Hálátlan bitangok, nem tudják, mi jár. De vajon ez kell neki, az Úrnak? Nincs meg dicséret és hála nélkül?

Ugyan mire van szüksége a Mindenhatónak? - Szív-fájdalmát csillapította volna, ha az odavalók mind körülötte vannak, de csak az idegen költözött be, elfoglalva a készített helyet. Országá életeres lüktetését egy érzi. Ez fogalmazódik a Mester ajkán a mi szavunk járása szerint: "Hited megtartott téged". Annak a samáriainak azonban eszébe nem jutott, még erre sem a maga szép eredménye, ne mondjam győzelme. A győztes hit csak nekünk kell. A még leprásoknak. Nekj viszont dicsőséges Ura van. Nem tud másra nézni, nem kíván másról szólni. Volt egy szép, saját gondolata, előtte porba hullani. De azt hallja: "Kelj fel, menj el, hited megtartott téged!" - Hitem? Ujjong és tudja: "Hiszen mindent te csináltál Uram! Sehol nem lennék, ha nem jöttél volna, ha nem küldtél volna, ha nem segítettél volna, ha nem láthatnálak". S talán a Mester titkon így felelt: Köszönöm, hogy elfogadtad a bizalmat.

Mondhatjuk a keresztyén élet vázlatának: Ha Jézus szólt, menni kell. Azután visszatérni, hogy megint tőle induljunk el.

Ámen.

A samaritánus válasza: Uram, te bolondnak nézel engem? Végre idetaláltam, s most menjek el? Az egy Úrra! Te talán azt sem tudod, ki vagy? Kár, hogy nem voltál ott Pellában Áron fiánál. Hozzá mentünk, ahogy parancsoltad, mert szinte a legközelebb volt, meg egyikőnket éppen ő zárta ki, amikor kiütött rajta a baj. Jó is, hogy közöttünk volt, különben nem tudtuk volna meggyőzni, hogy nem a bolondját járattuk vele. De amikor rájött az igazságra, amikor rólad is szóltunk, megfordult a világ. Uram, ha láttad volna! Asztalhoz hívott bennünket, ahogy illik. Áldást mondott. Aztán kezdett énekelni. S feltartott kezekkel egyszer csak elindult, le a teraszról, fel a domb tetejére, és csak

énekelt, csak énekelt. Aligha hangzott valaha is szében öreg zsoldár. Az Istenre találó hálás dicsérete... Én meg most hagyjalak itt Téged? Hova, kinek, mit lenne érdemes mondani, ha az ember az élet felől a halál felé fordul? Remélhet-e ismét segítséget? Vagy talán mégsem te lennél az? Bocsáss meg ezért Uram! Ha akár csak gondolatban szakadt el tőled az ember, mindjárt megbotlik. Bocsáss meg! Én már megyek, mert Te akarod. De, ugye Te is ott leszel? Hát persze. Légy ott, Uram. Uram! Kérlek! Légy ott! Vagy legalább kerülj az utamba. Uram! Ne hagy, hogy elszakadjam tőled.

Jézus felelt neki: ... én mindenkor veled vagyok ... te fogod az én jobbkezemet ... És a samaritánus boldogságát nem tudta megzavarni, hogy nem tudott számot adni arról, ki fogta kiét. Csak együtt jártak.

Rác Miklós

Februári számunk szerzői

Bácskai Zsuzsanna teológiai hallgató - Budapest

Bence Imre lelkész - Budapest

Bodrog Miklós lelkész, pszichológus - Budapest

Detre János lelkész, esperes - Aszód

Fabiny Tibor teológiai professzor - Budapest

Farkas Sándor teológiai hallgató - Budapest

Hafenscher Károly lelkész - Budapest

Melis Orsolya teológiai hallgató - Budapest

Möller, Christian teológiai professzor - Heidelberg

Nagy Gyula ny. püspök - Budapest

Pósfay György ny. lelkész - Genf

Rác Miklós lelkész - Nádasd

Sefcsik Zoltán s. lelkész - Pécs

Smidéliusz András s. lelkész - Siófok

Solymár Mónika hitoktató lelkész - Sopron

Szabó Lajos teológiai professzor - Budapest

Szabó-Pap Gabriella tanár - Budapest

Szirmai Zoltán lelkész, esperes - Budapest

Felvétel az Evangélikus Hittudományi Egyetemre az 1999/2000-es tanévre

Egyházunk lelkészeinek és hittanárainak képzése az Evangélikus Hittudományi Egyetemen folyik. Várjuk azok jelentkezését, akik Jézus Krisztusban hisznek és elhívást éreznek, hogy az evangélikus egyházban szolgáljanak. Az Evangélikus Hittudományi Egyetemen a képzés lehetőségei a következők:

A. Nappali tagozaton a lelkészi szolgálatra felkészítő teológiai tanulmányok.

A tanulmányi idő hat év (öt év teológiai és egy év gyakorlati képzés). A felvétel - melynek alapfeltétele a középiskolai érettségi - alkalmassági, valamint írásbeli és szóbeli vizsga alapján történik. *A felvehető hallgatók száma: 25 fő. (Elsősorban férfi kérvényezők jelentkezését várjuk.)*

B. Nappali hittantanárképzés olyan jelentkezők részére, akik valamely más felsőoktatási intézmény tanári szakára is felvételt nyernek, ill. ilyen szakot végeznek, s ezt igazolni tudják. A tanulmányi idő öt év. A felvétel alkalmassági, valamint írásbeli és szóbeli felvételi vizsga alapján történik. *Felvehető hallgatók száma: 6 fő.*

C. Levelező hitoktatóképzés: az 1999/2000-es tanévben nem indul.

Az EHE rektori hivatalában beszerezhető jelentkezési laphoz a következő okmányokat kell mellékelni:

1. születési anyakönyvi kivonat
2. érettségi bizonyítvány (érettségi előtt állóknak a iskola által a középiskolából hozott pontok kiszámításához kitöltött betétlap a H18-as változat szerint, azaz: magyar nyelv és irodalom, történelem, matematika vagy fizika, idegen nyelv, valamint két választott tárgy III. osztály év végi és IV. osztály félévi jegyeivel)
3. felsőfokú iskolai végzettséget igazoló bizonyítvány, ha van
4. orvosi bizonyítvány, amely igazolja, hogy a jelentkező felsőfokú tanulmányokra alkalmas
5. keresztelési bizonyítvány
6. legalább két évvel korábbi konfirmációt igazoló bizonyítvány
7. kézzel írott részletes önéletrajz, mely feltárja a jelentkező családi és szociális körülményeit, kapcsolatát gyülekezetével, valamint a jelentkezés indítékait
8. az elmúlt két évben végzett egyházi szolgálatairól (az illető gyülekezet lelkésze által) kiállított bizonyítvány
9. az esetleges állami (vagy azzal egyenértékű) nyelvvizsga bizonyítványa
10. a jelentkező nevére megcímezett normál méretű boríték

Az okmányokat eredetiben kell beküldeni, de indokolt esetben hiteles másolatban is lehet mellékelni. A másolat "egyházi használatra" megjelöléssel az egyházközségi lelkész által is hitelesíthető.

A felvételhez szükséges annak a lelkésznek az ajánlása a jelentkező alkalmasságáról, aki az illetőnek az utóbbi időben lelképásztora volt. Az ajánlást a lelkész a kérvénnyel egyidejűleg küldje meg külön levélben közvetlenül az EHE rektorának címezve.

A fentiek szerinti mellékletekkel ellátott és az Evangélikus Hittudományi Egyetem Felvételi Bizottságához címzett kérvényeknek, valamint a piros postautalványon feladott 1.500.- Ft felvételi vizsgadíjnak 1999.március 1-ig kell az Evangélikus Hittudományi Egyetem Rektori Hivatalába beérkeznie. (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.3636-451, 3834-537)

Az EHE lelkészi szolgálatra készülő hallgatói - amennyiben ez csak lehetséges - lakói a Teológus Otthonnak, ahol szállást és ellátást kapnak. A jó tanulmányi eredményt elért és rászoruló hallgatók szerény ösztöndíjban részesülhetnek. Elegendő hely esetén a hittanár szak nappali tagozatos hallgatói is kaphatnak elhelyezést a Teológus Otthonban.

A felvételi vizsgát **alkalmassági vizsga** előzi meg, amelyre **április 6-án** kerül sor. Az alkalmassági vizsga területe: beszéd-, ének és kommunikáció-készség.

A felvételi vizsga írásbeli és szóbeli részére egymást követő napokon kerül sor, ennek (várhatóan június végi) időpontjáról a jelentkezők értesítést kapnak. Az időpont módosítására nincs lehetőség.

A felvételi vizsga anyaga:

1. magyar nyelv
2. az Evangélikus Énekeskönyv páratlan számú énekverses rendjében (1,3,5,7,9,11) található énekversek éneklése könyv nélkül
3. általános bibliaismeret (az iskolai hittankönyvek alapján)
4. Luther: Kiskaté
5. Pröhle Károly: "Az evangélium igazsága" c. és
6. Súlyom Jenő: "Hazai egyháztörténet" c. könyve

Az említett kiadványok beszerezhetők a lelkészi hivatalokban és az Evangélikus Sajtóosztályon (1085 Budapest, Üllői út 24. Tel. 3175-478, 3171-108). A felvételi kérelmek elbírálásánál figyelembe vesszük a közép- ill. felsőfokú állami nyelvvizsgát.

Budapest, 1999. január 7.

Dr. Szabó Lajos
rektor

